

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

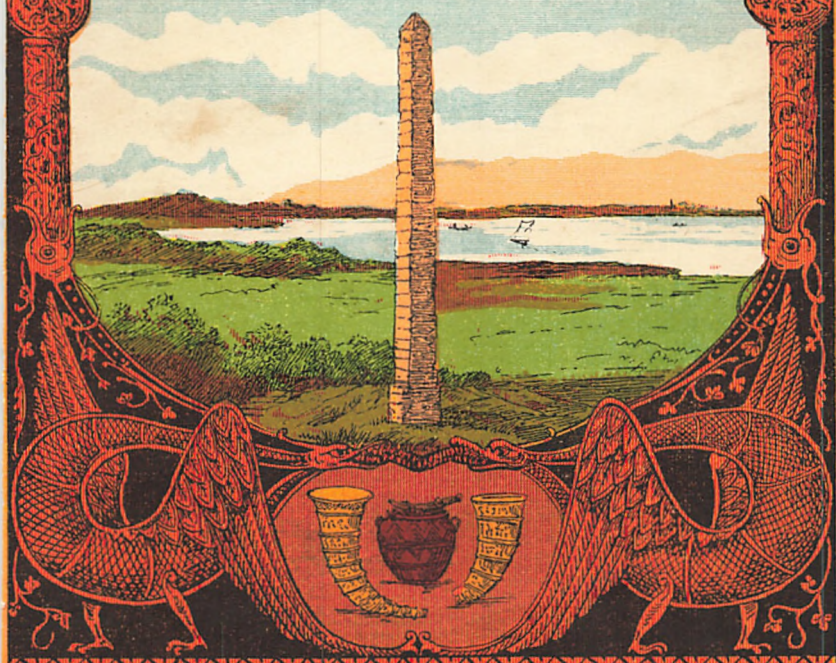
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens

ALMANAK

for

1955

Udgivet af Sprogforeningen

Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

OVERALT I SØNDERJYLLAND

HANDELSBANKEN

AABENRAA

AGERSKOV

ARNUM

AVNBØL

BOLDERSLEV

BOVRUP

CHRISTIANSFELD

FELSTED

GRAASTEN

HADERSLEV

HELLEVAD

HJORDKÆR

HØJER

KRUSAA

KVÆRS

NORDBORG

PADBORG

SØNDERBORG

TINGLEV

TOFTLUND

TØNDER

VOJENS

Sprogforeningens
ALMANAK 1955

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphøener

62. AARGANG

AABENRAA
TRYKT I HEJMDAL'S BOGTRYKKERI

Formørkelser i aaret 1955

1. *Total solformørkelse* den 20. juni, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydlige del af det Røde Hav og tilgrænsende landomraader, i det Indiske Ocean og tilgrænsende landomraader, i det sydøstlige Asien, i Indonesien og Australien med undtagelse af den sydlige del samt i tilgrænsende omraader af Stillehavet. Formørkelsen bliver total i en zone, der gaar gennem det Indiske Ocean over Ceylon, Bagindien og Philippinerne og ender i Stillehavet.

2. *Partiel maaneformørkelse* den 29. november, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 17t 21m og slutter kl. 18t 37m; den er paa sit højeste kl. 17t 59m.

3. *Ringformet solformørkelse* den 14. december, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Centralafrika, i Sydøsteuropa og Asien med undtagelse af den nordøstlige del samt i det Indiske Ocean og Indonesien. Formørkelsen bliver størst i en zone, der strækker sig fra Sudan gennem det Indiske Ocean og Bagindien til Formosa.

Planeterne i aaret 1955

Merkur er i almindelighed solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 28. januar, 21. maj og 18. september er den længst øst for solen og gaar omkring disse dage i København ned henholdsvis $1\frac{3}{4}$ time, $2\frac{1}{2}$ time og $\frac{1}{4}$ time efter denne. Den 11. marts, 9. juli og 29. oktober er Merkur længst vest for solen og staar omkring disse dage i København op henholdsvis $\frac{1}{2}$ time, $1\frac{1}{4}$ time og 2 timer før solen.

Venus er længst vest for solen den 25. januar og staar da i København op $3\frac{1}{4}$ time før solen. Den 1. september er planeten i øvre konjunktion med solen.

Mars vandrer ved aarets begyndelse fra Vandmanden ind i Fiskene og derfra i aarets løb gennem Vædderen, Tyren, Tvillingerne, Krebsen, Løven og Jomfruen ind i Vægten. Mars staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 17, sidst i marts kl. 15, sidst i juni kl. $13\frac{1}{2}$, først i oktober kl. 11 og ved aarets udgang kl. 9.

Jupiter staar ved aarets begyndelse i Tvillingerne, men vandrer sidst i maj ind i Krebsen og sidst i august ind i Løven, hvor den forbliver aaret ud. *Jupiter* er i opposition til solen den 15. januar og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 1½, sidst i marts kl. 19, sidst i juni kl. 14, sidst i september kl. 9½ og ved aarets udgang kl. 4.

Saturn befinder sig i Vægten hele aaret. Planeten er i opposition til solen den 9. maj og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 8½, sidst i marts kl. 3, sidst i juni kl. 20½ først i oktober kl. 14½ og ved aarets udgang kl. 9½.

Uranus og *Neptun* er ikke synlige for blotte øjne. *Uranus* staar ved aarets begyndelse i Tvillingerne men vandrer omkring 1. juli ind i Krebsen, hvor den forbliver aaret ud. Planeten er den 16. januar i opposition til solen og staar da omkring midnat i syd 56° over Københavns horisont. *Neptun* staar hele aaret i Jomfruen; den er i opposition til solen den 17. april og staar da omkring midnat i syd 26° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele aaret i Løven. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere aar her i almanakken beregnet for Havneby paa Rønmø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter paa Vestkysten end Havneby, maa man ved Odden paa Rønmø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer Sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter til. Ved Sønderho maa man trække 5 minutter fra.

Lavvandet indtræder i reglen 6—6¼ time efter højvandet.

Willy Buch.

1. uge. Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5—13.

L.	1	Nytaar	ned	☽ f. kv. 21. 29'	6.25	19.11
----	---	--------	-----	------------------	------	-------

2. uge. Hjemkomsten til Nazareth, Matth. 2, 19 til enden.
2' række, Matth. 2, 13—18.

S.	2	S. e. nytaar	1 1	Abel	7.12	20.02
M.	3	Enoch	2 28		8.09	21.09
Ti.	4	Methusalem	3 57	Jorden nærmest solen	9.26	22.27
O.	5	Simeon	5 24	Sol. op 8. 41', n. 15. 50'	10.58	23.42
T.	6	Hellig 3 konger	6 41	Tusmørket varer 52'	—	12.10
F.	7	Knud hertug	7 40	☾ nærmest jorden	0.48	13.18
L.	8	Erhardt	8 23	☼ f. m. 13. 44'	1.46	14.14

3. uge. Jesus 12 aar gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden.
2' række, Mark. 10, 13—16.

S.	9	1. s. e. h. 3 k.	17 38	Julianus	2.37	15.06
M.	10	Paul eremit	19 5		3.24	15.51
Ti.	11	Hyginus	20 28	Sol. op 8. 36', n. 16. 0'	4.06	16.35
O.	12	Reinhold	21 48	Tusmørket var 51'	4.47	17.18
T.	13	Hilarius	23 5		5.28	18.00
F.	14	Felix	—	☾ s. kv. 23. 13'	6.06	18.40
L.	15	Maurus	0 20	Jupiter i opp. til solen	6.44	19.18

4. uge. Brylluppet i Kana, Johs. 2, 1—11, 2' række,
Luk. 19, 1—10.

S.	16	2. s. e. h. 3 k.	1 34	Marcellus	7.23	19.59
M.	17	Antonius	2 47	Uranus i opp. til solen	8.11	20.50
Ti.	18	Prisca	3 58	☾ fjernest jorden	9.16	21.58
O.	19	Pontianus	5 5	Sol. op 8. 28', n. 16. 13'	10.41	23.14
T.	20	Fab. og Sebast.	6 3	Tusmørket varer 49'	11.54	—
F.	21	Agnes	6 51		0.18	12.54
L.	22	Vincentius	7 27		1.11	13.42

5. uge. Høvedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1—13,
2' række, Luk. 17, 5—10.

S.	23	3. s. e. h. 3 k.	7 53	Emerentius	1.55	14.24
M.	24	Timotheus	17 17	☼ n. m. 2. 6'	2.33	15.02
Ti.	25	Pauli omvend.	18 39	Venus størst vestl. elong.	3.08	15.37
O.	26	Polycarpus	20 1	Sol. op 8. 18', n. 16. 27'	3.42	16.14
T.	27	Chrysostomus	21 23	Tusmørket varer 48'	4.18	16.52
F.	28	Fred. 6. føds.	22 47	Carolus Magnus	4.54	17.28
L.	29	Chr. 7. føds.	—	Merkur størst østl. elong. Valerius	5.30	18.05

6. uge. Stormen paa søen, Matth. 8, 23—27,
2' række, Matth. 14, 22—33.

S.	30	4. s. e. h. 3 k.	0 13	Adelgunde	6.07	18.44
M.	31	Vigilius	1 40	☽ f. kv. 6. 5'	6.48	19.29

Januar 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1955

O.C.N.

Blidemaaned. 28 dage

Se anm. 3. s.
Høloande

		ned		
Ti.	1	Brigida,	3 6	Sol. op 8. 5', n. 16. 42'
O.	2	Kyndelmisse	4 25	Tusmørket varer 46'
T.	3	Blasius	5 30	☾ nærmest jorden
F.	4	Veronica	6 18	
L.	5	Agathe	6 51	
				7.42 20.32
				9.01 22.00
				10.39 23.28
				— 12.04
				0.40 13.14

7. uge. Arbejderne i vingaarden, Matth. 20, 1—16,
2' række, Matth. 25, 14—30.

S.	6	Septuagesima	7 16	Dorothea	1.40 14.10	
			op			
M.	7	Richard	17 59	☉ f. m. 2. 43'	2.30 14.56	
Ti.	8	Corintha	19 21	Sol. op 7. 51', n. 16. 58'	3.12 15.38	
O.	9	Apollonia	20 40		Tusmørket varer 45'	3.51 16.17
T.	10	Scholastica	21 58		4.28 16.54	
F.	11	Euphrosyne	23 13		5.02 17.28	
L.	12	Eulalia	—		5.35 18.01	

8. uge. De fire slags sædejord, Luk. 8, 4—15,
2' række, Mark. 4, 26—32.

S.	13	Sexagesima	0 28	Benignus	6.07 18.31	
M.	14	Valentinus	1 41	☾ s. kv. 20. 40'	6.41 19.05	
Ti.	15	Faustinus	2 49	☾ fjernest jorden	7.20 19.45	
O.	16	Juliane	3 51	Sol. op 7. 36', n. 17. 13'	8.16 20.45	
T.	17	Findanus	4 43		Tusmørket varer 44'	9.39 21.13
F.	18	Concordia	5 24		11.14 23.39	
L.	19	Ammon	5 54		— 12.25	

9. uge. Jesu daab, Matth. 3, 13 til enden,
2' række, Luk. 18, 31 til enden.

S.	20	Fastelavn	6 18	Quinquagesima.	
M.	21	Samuel	6 37	Esto mihi	0.44 13.18
				Eucharias	1.31 14.02
			ned		
Ti.	22	Hvide tirsdag	17 40	Peders stol	
				☉ n. m. 16. 54'	2.10 14.38
				Papias	
O.	23	Aske onsdag	19 4	Sol. op 7. 20', n. 17. 28'	2.47 15.15
T.	24	Matthias	20 29	Tusmørket varer 43'	3.22 15.52
F.	25	Victorinus	21 57		3.47 16.29
L.	26	Inger	23 25		4.35 17.06

10. uge. Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1—11,
2' række Luk. 22, 24—32.

S.	27	1. s. i fasten	—	Quadragesima. Invocavit	5.12 17.43
M.	28	Øllegaard	0 52	Leander ☾ nærm. jord.	5.49 18.20

Februar 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1955		O.C.N.	Tordmaaned. 31 dage	Se <i>ann. 3. s. Højvande</i>
Ti.	1 Albinus	2 13	ned ☽ f. kv. 13. 40' Simplicius	6.32 19.05
O.	2 Tamperdag	3 22	Sol. op 7. 3', n. 17. 43'	7.30 20.09
T.	3 Kunigunde	4 14	Tusmørket varer 42'	8.50 21.41
F.	4 Adrianus	4 52		10.38 23.18
L.	5 Theophilus	5 19		— 12.00
11. uge. Den kananæiske kvinde, Matth. 15, 21—28, 2' række, Mark. 9, 17—29.				
S.	6 2. s. i fasten	5 39	Remiscere. Gotfred	0.34 18.07
M.	7 Perpetua	5 55		1.33 18.59
Ti.	8 Beata	6 8	☺ f. m. 16. 41'	2.17 14.41
O.	9 40 riddere	19 35	op Sol. op 6. 45', n. 17' 57'	2.55 15.19
T.	10 Ædel	20 52	Tusmørket varer 42'	3.30 15.52
F.	11 Frederik 9. født	22 7	Thala	4.04 16.24
L.	12 Gregorius	23 21	Merkur størst vestl. elong	4.36 16.55
12. uge. Jesus uddriver en uren aand, Luk. 11, 14—28, 2' række, Joh. 8, 42—51.				
S.	13 3. s. i fasten	—	Oculi. Macedonius	5.05 17.23
M.	14 Eutychius.	0 32	☾ fjernest jorden	5.35 17.50
Ti.	15 Zacharias	1 37	Sol. op 6. 27', n. 18. 12'	6.08 18.20
O.	16 Gudmund	2 33	Tusmørket varer 42'	6.46 19.01
T.	17 Gertrud	3 17	☾ s. kv. 17. 36'	7.38 19.55
F.	18 Fred. 3. føds.	3 52	Alexander	8.52 21.12
L.	19 Joseph	4 18		10.28 22.48
13. uge. Jesus bespiser 5000, Joh. 6, 1—15, 2' række, Joh. 6, 35—51.				
S.	20 Midfaste	4 38	Lætare. Cordius	11.49 —
M.	21 Benedictus	4 55	Jævnøgn	0.04 12.47
Ti.	22 Paulus	5 10	Sol. op 6. 8', 18, 26'	0.58 13.32
O.	23 Fidelis	5 24	Tusmørket varer 42'	1.40 14.12
T.	24 Ulrica	19 30	ned ☉ n. m. 4. 42'	2.19 14.49
F.	25 Mariæ bebud.	21 1		2.47 15.27
L.	26 Gabriel	22 31	☾ nærmest jorden	3.38 16.07
14. uge. Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26—38, 2' række, Luk. 1, 46—56.				
S.	27 5. s. i fasten	23 58	Judica. Kastor	4.18 16.46
M.	28 Dronn. Ingrid	—	Eustachius	4.58 17.25
Ti.	29 Jonas	1 12	Sol. op 5. 50', n. 18' 40'	5.40 18.08
O.	30 Quirinus	2 10	Tusmørket varer 43'	6.27 18.53
T.	31 Fred. 5. fødsel	2 52	☽ f. kv. 21. 10' Balbina	7.28 19.57

Marts 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

April 1955

O.C.N.

Faaremaaned. 30 dage

Se anm. 3. s
Højloande

F.	1	Hugo	ned				
			3	28			8.50 21.29
L.	2	Theodosius	3	44			10.28 23.05

15. uge. **Jesu indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9,
2' række, Mark. 14, 3—9.

S.	3	Palmesøndag	4	1	Nicætas		11.49 —
M.	4	Ambrosius	4	15			0.18 12.51
Ti.	5	Irene	4	28	} Sol. op 5. 32', n. 18. 54' Tusmørket varer 44'		1.14 13.41
O.	6	Sixtus	4	41			1.56 14.18
T.	7	Skærtorsdag	4	54	Egesippus. ☉ f. m. 7. 35'		2.33 14.52
			op				
F.	8	Langfredag	21	4	Chr. 9. føds. Janus		3.06 15.23
L.	9	Procopius	22	16			3.37 15.53

16. uge. **Kristi opstandelse**, Mark. 16, 1—7,
2' række, Matth. 28, 1—8.

S.	10	Paaskedag	23	23	Ezechiel		4.08 16.23
M.	11	2. paaskedag	—	—	Leo. ☽ fjernest jorden		4.39 16.50
Ti.	12	Chr. d. 4.s fds.	0	22	Julius		5.10 17.19
O.	13	Justinus	1	11	} Sol. op 5. 14', n. 19. 8' Tusmørket varer 45'		5.42 17.51
T.	14	Tiburtius	1	49			6.22 18.31
F.	15	Chr. 5. føds.	2	18	Olympia. ☽ s. kv. 12. 0'		7.13 19.21
L.	16	Prsse. Margr.	2	40	Mariane		8.18 20.28

17. uge. **Den tvivlende Thomas**, Joh. 20, 19 til enden,
2' række, Joh. 21, 15—19.

S.	17	1. s. e. paaske	2	58	} Quasimodo. Anicetus Neptun i opp. t. solen		9.37 21.51
M.	18	Eleutherius.	3	14			11.00 23.11
Ti.	19	Flyttedag	3	28	Daniel		— 12.03
O.	20	Sulpicius	3	42	} Sol. op 4. 57', n. 19. 22' Tusmørket varer 46'		0.13 12.53
T.	21	Florentius	3	58			1.03 13.39
			ned				
F.	22	Cajus	19	59	☉ n. m. 14. 6'		1.47 14.20
L.	23	Georgius	21	30	☽ nærmest jorden		2.32 15.04

18. uge. **Den gode hyrde**, Joh. 10, 11—16,
2' række, Joh. 10, 22—30.

S.	24	2. s. e. paaske	22	53	} Misericordia Domini Albertus		3.18 15.46
M.	25	Mark. evang	—	—			4.04 16.28
Ti.	26	Cletus	0	0	Ananias		4.49 17.12
O.	27	Charl. Amalie	0	50	Sol. op 4. 40', n. 19. 36'		5.37 17.57
T.	28	Vitalis	1	24	Tusmørket varer 48'		6.29 18.48
F.	29	Peter martyr	1	49	☽ f. kv. 5. 23'		7.31 19.50
L.	30	Severus	2	8			8.45 21.11

April 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Maj 1955

O.C.N.

Majmaaned. 31 dage

Se anm. 3 s
Højloande19. uge. **Jesus forbereder disciplene paa sin bortgang til Faderen.** Joh. 16, 16—22, 2' række, Joh. 14, 1—11.

S.	1	3. s. e. paaske	2 28	} Jubilate. Philip og Jacob Voldermisse	10.10	22.39
M.	2	Athanasius	2 36		11.25	23.51
Ti.	8	Korsmisse	2 49	} Sol. op 4. 25', n. 19. 50' 'Tusmørket varer 51'	—	12.26
O.	4	Florian	3 2		0.45	13.12
T.	5	Danm. befrielse	3 16	Gothard	1.29	13.50
F.	6	Bededag	3 34	} Johannes ante portam ☉ f. m. 23. 14'	2.06	14.24
L.	7	Flavia	op 21 12		De lyse nætter begynder	2.41

20. uge. **Sandhedens aand.** Johs. 16, 5—15, 2' række, Joh. 8, 28—36.

S.	8	4. s. e. paaske	22 14	} Cantate. Stanislaus ☉ fjernest jorden	3.14	15.28
M.	9	Caspar	23 6		3.48	15.58
Ti.	10	Gordianus	23 48	} Saturn i opp. til solen 'Sol. op 4. 10', n. 20. 3'	4.21	16.27
O.	11	Mamertus	—		4.54	16.59
T.	12	Pancratius	0 19	} Tusmørket varer 54'	5.29	17.22
F.	13	Ingenius	0 43		6.09	18.11
L.	14	Kristian	1 2		6.58	18.58

21. uge. **Bøn i Jesu navn.** Joh. 16, 23—28, 2' række, Johs. 17, 1—11.

S.	15	5. s. e. paaske	1 18	} Rogate. Sophie ☉ s. kv 2. 42'	7.52	19.55
M.	16	Sara	1 33		8.57	21.01
Ti.	17	Bruno	1 46	} Sol. op 3. 57', n. 20. 16' 'Tusmørket varer 57'	10.09	22.18
O.	18	Erik	2 1		11.16	23.28
T.	19	Kr. himmelf.	2 18	Potentiana	—	12.15
F.	20	Angelica	2 40		0.27	13.06
L.	21	Helene	ned 20 24	} ☉ n. m. 21. 58' Merkur størst østl. elong.	1.21	13.55

22. uge. **Aandens vidnesbyrd.** Johs. 15, 26 til enden og 16, 1—4, 2' række, Joh. 17, 20 til enden.

S.	22	6. s. e. paaske	21 40	} Exaudi. Castus ☉ nærmest jorden	2.14	14.44
M.	23	Desiderius	22 40		3.05	15.31
Ti.	24	Esther	23 22	} Sol. op 3. 46', n. 20. 28' 'Tusmørket varer 61'	3.54	16.18
O.	25	Urbanus	23 51		4.44	17.04
T.	26	Beda	—	5.34	17.51	
F.	27	Lucian	0 12	6.27	18.41	
L.	28	Vilhelm	0 29	☾ f. kv. 15. 1'	7.25	19.36

23. uge. **Helligaandens komme.** Joh. 14, 23 til enden, 2' række, Joh. 14, 15—21.

S	29	Pinsedag	0 43	Maximinus	8.27	20.42
M.	30	2. pinsedag	0 56	Vigand	9.37	21.57
Ti.	31	Petronella	1 9		10.47	23.10

Maj 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juni 1955		O.C.N.	Skærsommer. 30 dage	<i>Se anm. 3. s. Højvande</i>	
O.	1 Tamperdag	ned 1 23	Nikomedes		
T.	2 Marcellinus	1 40	Sol. op 3. 37', n. 20. 38'	11.46	—
F.	3 Fred. 8. føds.	2 1	Tusmørket varer 64'	0.07	12.34
L.	4 Optatus	2 28	Erasmus	0.55	13.17
				1.34	13.56
24. uge. Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1—15, 2' række, Matth. 28, 18 til enden.					
S.	5 Trinitatis	3 3	☾ fjernest jorden Grundlovsdag		
		op	Kong Hans' føds.	2.19	14.33
M.	6 Norbertus	21 47	Bonifacius		
Ti.	7 Jeremias	22 22	☼ f. m. 15. 8'	2.57	15.07
O.	8 Medardus	22 48	Sol. op 3. 31', n. 20. 46'	3.32	15.40
T.	9 Primus	23 8	Tusmørket varer 67'	4.07	16.11
F.	10 Onuphrius	23 25		4.43	16.44
L.	11 Barnabas Ap.	23 39		5.19	17.20
				5.58	17.59
25. uge. Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden. 2' række, Luk. 12, 13—21.					
S.	12 1. s. e. trin.	23 53	Basilius	6.40	18.39
M.	13 Cyrillus	—	☾ s. kv. 13. 37'	7.25	19.25
Ti.	14 Rufinus	0 7	Vitus	8.19	20.20
O.	15 Valdemarsdag.	0 22	Sol. op 3. 28', n. 20. 52'	9.20	21.27
T.	16 Tycho	0 40	Tusmørket varer 69'	10.30	22.44
F.	17 Botolphus	1 6		11.38	23.57
L.	18 Leontius	1 39		—	12.40
26. uge. Den store nadver, Luk. 14, 16—24, 2' række, Luk. 14, 25 til enden.					
S.	19 2. s. e. trin.	2 28	Gervasius	1.02	13.37
		ned	☾ nærmest jorden		
M.	20 Sylverius	21 14	☼ n. m. 5. 12'	2.01	14.32
Ti.	21 Albanus	21 49	Sol. op 3. 28', n. 20. 55'	2.57	15.21
O.	22 10000 martyrer	22 15	Tusmørket varer 70'	3.48	16.08
T.	23 Paulinus	22 34	Solhverv, længste dag	4.42	16.55
F.	24 St. Hansdag	22 50		5.28	17.41
L.	25 Prosper	23 2		6.17	18.27
27. uge. Det tabte faar, Luk. 15, 1—10, 2' række, Luk. 15, 11 til enden.					
S.	26 3. s. e. trin.	23 17	Pelagius	7.06	19.14
M.	27 7 sovere.	23 31	☼ f. kv. 2. 44'	7.57	20.04
Ti.	28 Carol. Amalie	23 47	Eleonora	8.51	21.02
O.	29 Petrus Paulus	—	Sol. op 3. 31', n. 20. 54'	9.50	22.09
T.	30 Lucina	0 6	Tusmørket varer 69'	10.53	23.19

Juni 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Juli 1955		O.C.N.	Ormemaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3.s. Højoande</i>	
F.	1 Chr. 2. føds.	ned 0 30	Fred. 2. føds. Theobaldus	11.51	—
L.	2 Mariæ besøg	1 3	☾ fjernest jorden	0.20	12.43
28. uge. Vær barmhjertige, Luk. 6, 36—42, 2' række, Matth. 5, 43 til enden.					
S.	3 4. s. e. trin.	1 45	Cornelius	1.12	13.30
M.	4 Ulricus	2 39	jorden fjernest solen	1.58	14.13
Ti.	5 Anshelmus	op 20 53	☉ f. m. 6. 28'	2.40	14.51
O.	6 Dion	21 15	Sol. op 3. 37', n. 20. 51'	3.18	15.24
T.	7 Villebaldus	21 33	Tusmørket varer 67'	3.54	15.58
F.	8 Kjeld	21 48		4.28	16.31
L.	9 Sostrata	22 2	Merkur størst vestl.elong.	5.04	17.05
29. uge. Peters fiskedræt, Luk. 5, 1—11, 2' række, Matth. 16, 13—26.					
S.	10 5. s. e. trin.	22 15	Knud konge	5.41	17.40
M.	11 Josva	22 29		6.18	18.16
Ti.	12 Henrik	22 46	☾ s. kv. 21. 31'	6.57	18.56
O.	13 Margarethe	23 7	Sol. op 3. 45', n. 20. 45'	7.41	19.44
T.	14 Bonaventura	23 35	Tusmørket varer 64'	8.38	20.48
F.	15 Apost. deling	—		9.48	22.12
L.	16 Susanne	0 15		11.08	23.38
30. uge. Kristi nye lov, Matth. 5, 20—26, 2' række, Matth. 19, 16—26.					
S.	17 6. s. e. trin.	1 12	Alexius. ☾ nærm. jorden.	—	12.22
M.	18 Arnolphus	2 25		0.51	13.26
Ti.	19 Justa	ned 20 15	☉ n. m. 12. 34'	1.55	14.22
O.	20 Elias	20 37	Sol. op 3. 55', n. 20. 35'	2.49	15.09
T.	21 Evenus	20 55	Tusmørket varer 60'	3.38	15.55
F.	22 Maria	21 10		4.24	16.40
L.	23 Apollinaris.	21 24	Hundredagene begynder	5.10	17.22
31. uge. Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1—9, 2' række, Matth. 10, 24—31.					
S.	24 7. s. e. trin.	21 38	Christina	5.54	18.02
M.	25 Jacobus	21 53		6.35	18.41
T.	26 Anna	22 11	☽ f. kv. 16. 59'	7.14	19.19
O.	27 Martha	22 34	Sol. op 4. 7', n. 20. 24'	7.53	20.02
T.	28 Aurelius	23 3	Tusmørket varer 57'	8.39	21.01
F.	29 Oluf	23 42	☾ fjernest jorden	9.41	22.23
L.	30 Abdon	—		10.59	23.40
32. uge. De falske profeter, Matth. 7, 15—21, 2' række, Matth. 7, 22 til enden.					
S.	31 8. s. e. trin.	0 31	Germanus	—	12.18

Juli 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

August 1955		O.C.N.	Høstmaaned. 31 dage	Se anm. 3.s. Højende	
M.	1 Peders fængsel	1 31	ned	0.44 13.08	
Ti.	2 Hannibal	2 40	Sol. op 4. 19', n. 20. 11' Tusmørket varer 54' ☉ f. m. 20. 30'	1.97 13.51	
O.	3 Nikodemus	3 53		op	2.21 14.30
T.	4 Dominicus	19 56			2.59 15.04
F.	5 Osvaldus	20 10		3.93 15.38	
L.	6 Kristi forkl.	20 24		4.08 16.10	
33. uge. Den utro husholder, Luk. 16, 1—9, 2' række, Luk. 12, 32—48.					
S.	7 9. s. e. trin.	20 38	Donatus	4.42 16.44	
M.	8 Ruth.	20 54	De lyse nætter ender	5.17 17.18	
Ti.	9 Romanus	21 19	Sol. op 4. 32', n. 19. 56' Tusmørket varer 50'	5.52 17.51	
O.	10 Laurentius	21 38		☉ s. kv. 3. 33'	6.26 18.29
T.	11 Herman	22 13	Clara	7.07 19.17	
F.	12 Chr. 3. føds.	23 1		8.00 20.23	
L.	13 Cippolytus	—		9.16 21.56	
34. uge. Jesus græder over Jerusalem Luk. 19, 41 til enden, 2' række, Matth. 11, 16—24.					
S.	14 10. s. e. trin.	0 6	Eusebises ☉ nærm. jord.	10.49 23.29	
M.	15 Mariæ himmel	1 24		— 12.11	
Ti.	16 Rochus	2 50		0.47 13.17	
O.	17 Anastatius	18 59	Sol. op 4. 46', n. 19. 40' Tusmørket varer 48'	1.47 14.11	
T.	18 Agapetus	19 15	☉ n. m. 20. 58'	2.39 14.56	
F.	19 Sebaldus	19 30		3.23 16.37	
L.	20 Bernhard	19 44		4.04 16.16	
35. uge. Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9—14, 2' række, Luk. 7, 36 til enden.					
S.	21 11. s. e. trin.	20 0	Salomon	4.43 16.54	
M.	22 Symphorian	20 17		5.21 17.29	
Ti.	23 Zakæus	20 38	Hundredagene ender	5.54 18.03	
O.	24 Bartholomæus	21 5	Sol. op 4. 59', n. 19. 24' Tusmørket varer 46'	6.27 18.36	
T.	25 Ludvig	21 40	☽ f. kv. 9. 51'	6.57 19.14	
F.	26 Irenæus	22 25	☉ fjernest jorden	7.36 20.06	
L.	27 Gebhardus	23 20		8.32 21.27	
36. uge. Jesus helbreder en døvstum, Mark. 7, 31 til enden, 2' række, Matth. 12, 31—42.					
S.	28 12. s. e. trin.	—	Lovise. Augustinus	9.55 22.59	
M.	29 Joh. halsh.	0 25		11.26 —	
Ti.	30 Benjamin	1 36	Sol. op 5. 13', n. 19. 6' Tusmørket varer 45'	0.13 12.33	
O.	31 Bertha	2 51			1.08 13.23

August 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

September 1955 O.C.N. Fiskemaaned. 30 dage Se anm. 3s.
Højvande

		ned		
T.	1 Ægidius	4 8		1.58 14.00
F.	2 Elisa	5 27	☉ f. m. 8. 59'	2.29 14.35
		op		
L.	3 Seraphia	18 47		3.03 15.09

37. Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23.—37.
2' række, Matth. 20, 20—28.

S.	4 13. s. e. trin.	19 3	Juliane Marie. Theodosia	3.88 15.43
M.	5 Regina.	19 21		4.12 16.19
Ti.	6 Magnus	19 45	Robert	4.49 16.54
O.	7 Louise.	20 16	Sol. op 5. 26', n. 18. 48'	5.24 17.31
T.	8 Mariæ fødsel	20 59	Tusmørket varer 44'	5.59 18.10
F.	9 Gorgonius	21 58	☾ s. kv. 8. 59'	6.39 19.01
L.	10 Burchardt	23 10	☾ nærmest jorden	7.35 20.13

38. De ti spedalske, Luk. 17, 11—19.
2' række, Joh. 5, 1—15.

S.	11 14. s. e. trin.	—	Hillebert	8.57 21.47
M.	12 Guido.	0 31		10.97 23.17
Ti.	13 Cyprianus	1 56		11.58 —
O.	14 † ophøjelse	3 21	Sol. op 5. 40', n. 18. 30'	0.37 13.03
T.	15 Eskild	4 44	Tusmørket varer 43'	1.35 18.55
		ned		
F.	16 Euphemia	17 51	☉ n. m. 7. 19'	2.21 14.36
L.	17 Lambertus	18 6		2.59 15.13

39. uge. Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.
2' række, Luk. 10, 38 til enden.

S.	18 15. s. e. trin.	18 22	Chr. 8. føds. Titus	3.35 15.47
M.	19 Constantia.	18 42	Merkur størst østl. elong.	4.09 16.22
Ti.	20 Tobias	19 7	Matthæus	4.42 16.54
O.	21 Tamperdag	19 39	Sol. op 5. 53', n. 18. 12'	5.12 17.25
T.	22 Mauritius	20 20	Tusmørket varer 42'	5.40 17.58
F.	23 Linus.	21 11	☾ fjernest jorden	6.11 18.36
			Jævndøgn.	
L.	24 Tecla	22 12	☽ f. kv. 4. 40'	6.49 19.26

40. uge. Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11—17,
2. række, Johs. 11, 19—45.

S.	25 16. s. e. trin.	23 19	Cleophas	7.42 20.35
M.	26 Chr. 10. føds.	—	Adolph	8.55 22.07
Ti.	27 Cosmus	0 32		10.28 23.30
O.	28 Venceslaus	1 47	Sol. op 6. 7', n. 17. 53'	11.47 —
T.	29 St. Michael	3 4	Tusmørket varer 42'	0.30 12.41
F.	30 Hieronymus	4 23		1.15 13.24

September 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Oktober 1955

O.C.N.

Sædemaaned. 31 dage

Se anm. 3.s.
Højvande

L.	1	Remigius	ned 5 45			1.53	14.00
41. uge. Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1—11, 2' række, Mark. 2, 14—22.							
S.	2	17. s. e. trin.	op 17 26	Ditlev		2.28	14.35
M.	3	Mette	17 49			3.05	15.14
Ti.	4	Franciscus	18 19	} Broderus Amalie		3.43	15.54
O.	5	Placidus	18 59		☾ s. kv. 15. 4'		4.22
T.	6	Fred. 7. fødsel	19 53	Sol. op 6. 21', n. 17. 35'		5.00	17.16
F.	7	Fred. 1. føds.	21 1	Tusmørket varer 42'		5.88	18.01
L.	8	Ingeborg	22 20	☾ nærmest jorden		6.25	18.58
42. uge. Det store bud, Matth. 22, 34 til enden, 2. række, Joh. 15, 1—11.							
S.	9	18. s. e. trin.	23 43	Dionysius		7.24	20.10
M.	10	Gereon	—			8.43	21.42
Ti.	11	Fred. 4. fødsel	1 6	} Sol. op 6. 35', n. 17. 17' Tusmørket varer 42'		10.19	23.10
O.	12	Maximilian.	2 27				11.42
T.	13	Angelus	3 48			0.19	12.48
F.	14	Calixtus	5 7			1.09	13.31
L.	15	Hedevig	ned 16 28	☉ n. m. 20. 32'		1.54	14.10
43. uge. Den værkbrudne, Matth. 9, 1—8, 2' række, Joh. 1, 35 til enden.							
S.	16	19. s. e. trin.	16 47	Gallus		2.30	14.44
M.	17	Florentinus	17 9			3.04	15.18
Ti.	18	Flyttedag	17 39	Lukas evangelist		3.36	15.52
O.	19	Balthasar	18 16	Sol. op 6. 49', n. 17. 0'		4.08	16.24
T.	20	Felisianus	19 4	Tusmørket varer 42'		4.36	16.55
F.	21	11000 jomfruer	20 1	☾ fjernest jorden		5.04	17.30
L.	22	Cordula	21 5			5.35	18.09
44. uge. Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1—14, 2' række, Matth. 21, 28—44.							
S.	23	20. s. e. trin.	22 14	Søren		6.14	18.56
M.	24	De foren. nationers dag	23 27	Proclus. ☽ f. kv. 0. 4'		7.03	19.58
Ti.	25	Crispinus	—	} Sol. op 7. 3', n. 16. 43' Tusmørket varer 43'		8.06	21.12
O.	26	Amandus.	0 42				9.23
T.	27	Sem	1 58			10.43	23.38
F.	28	Marie Sophie Frederikke	3 18	Simon og Judas		11.47	—
L.	29	Narcissus	4 40	Merkur størst vestl. elong		0.28	12.37
45. uge. Den kongelige embedsmand, Joh. 4, 46—53. 2' række, Joh. 4, 34—42.							
S.	30	21. s. e. trin.	6 6	Absalon		1.13	13.21
M.	31	Louise Charl.	7 34	Reformationens beg. ☺ f. m. 7. 4'		1.54	14.04

Oktober 1955

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

November 1955

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 dage

*Se anm. 3.s.
Høivande*

		op				
Ti.	1 Alle helgen	16	54	} Sol. op 7. 18', n. 16. 28' Tusmørket varer 45' { nærmest jorden	2.35	14.49
O.	2 Alle sjæle.	17	44		3.17	15.34
T.	3 Hubertus	18	50		3.59	16.19
F.	4 Otto	20	7		4.43	17.07
L.	5 Malachias	21	31		5.26	17.57

46. uge. Saligprisningerne, Matth. 5, 1—12,
2. række, Matth. 5, 13—16.

S.	6 22. s. e. trin.	22	55	} Leonhardus { s. kv. 22. 56'	6.10	18.54
M.	7 Engelbrecht	—	—		7.13	20.08
Ti.	8 Claudius	0	17	} Sol. op 7. 33', n. 16. 13' Tusmørket varer 46'	8.25	21.24
O.	9 Theodor.	1	37		9.53	22.43
T.	10 Luther	2	55		11.12	23.50
F.	11 Morten bisp	4	11		—	12.13
L.	12 Torkild	5	27		0.40	13.00

47. uge. Skattens mønt, Matth. 22, 15—22,
2' række, Mark. 12, 41 til enden.

S.	13 23. s. e. trin.	6	41	Arcadius	1.23	13.41
		ned				
M.	14 Frederik	15	40	☉ n. m. 13. 1'	1.59	14.17
Ti.	15 Leopold	16	14	} Sol. op 7. 48', n. 16. 1' Tusmørket varer 47' { fjernest jorden	2.34	14.54
O.	16 Othenius	16	58		3.08	15.29
T.	17 Anianus	17	52		3.88	16.04
F.	18 Hesychius	18	54		4.12	16.37
L.	19 Elisabeth	20	1		4.40	17.11

48. uge. Jairi datter, Matth. 9, 18—26,
2' række, Joh. 5, 17—29.

S.	20 24. s. e. trin.	21	11	Volkmarus	5.14	17.50
M.	21 Mariæ ofring	22	23		5.51	18.33
Ti.	22 Cecilia	23	37	☽ f. kv. 18. 29'	6.36	19.24
O.	23 Clemens.	—	—	} Sol. op 8. 1', n. 15. 50' Tusmørket varer 49'	7.27	20.24
T.	24 Chrysogonus	0	54		8.28	21.31
F.	25 Catharina	2	12		9.38	22.41
L.	26 Conradus	3	34		10.53	23.42

49. uge. Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16—30,
1' række, Matth. 21, 1—9.

S.	27 1. s. i advent	4	59	Facundus	11.53	—
M.	28 Sophie	6	26		0.34	12.49
		op				
Ti.	29 Saturninus	15	28	} ☉ f. m. 17. 50' Maaneformørkelse Andreas	1.23	13.41
O.	30 Chr. 6. føds.	16	28		} Sol. op 8. 14', n. 15. 42' Tusmørket varer 50' { nærmest jorden	2.12

November 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

December 1955

O.C.N.

Kristmaaned. 31 dage

*Se anm. 3.s.
Højvande*

		op				
T.	1	Arnold	17	44	2.59	15.22
F.	2	Bibiana	19	9	3.45	16.12
L.	3	Svend	20	36	4.31	17.01

50. uge. **De 10 brudejomfruer**, Matth. 25, 1—13,
1' række, Luk. 21, 25—36.

B.	4	2. s. i advent	22	2	Charl. Frederikke. Barbara	5.18	17.52
M.	5	Sabina	23	24	☞ s. kv. 9. 35'	6.07	18.46
Ti.	6	Nikolaus	—	—		7.00	19.46
O.	7	Agathon	0	44	Sol. op 8. 25', n. 15. 36'	8.00	20.52
T.	8	Mariæ undf.	2	1	Tusmørket varer 52'	9.12	22.04
F.	9	Rudolph	3	16		10.29	23.12
L.	10	Judith	4	30		11.34	—

51. uge. **Zakarias' lovsang**, Luk. 1, 67 til enden,
1' række, Matth. 11, 2—10

S.	11	3. s. i advent	5	42	Damasus	0.03	12.27
M.	12	Epimachus	6	50		0.50	13.14
Ti.	13	Lucia	7	50		1.33	13.56
O.	14	Tamperdag	15 ^{ned}	45	{ Crispus Sol. op 8. 34', n. 15. 34' Tusmørket varer 53' ☉ n. m. 8. 7'	2.12	14.36
T.	15	Nikatus	16	44	☞ fjernest jorden	2.50	15.14
F.	16	Lazarus	17	50		3.21	15.48
L.	17	Albina	19	0		3.51	16.21

52. uge. **Han bør vokse, men jeg forringes**, Joh. 3,
25 til enden, 1' række, Joh. 1, 19—28.

S.	18	4. s. i advent	20	11	Lovise	4.21	16.57
M.	19	Nemesius	21	24		4.57	17.34
Ti.	20	Abraham	22	37		5.32	18.12
O.	21	Thomas	23	52	Sol. op 8. 40', n. 15. 35' Tusmørket varer 53'	6.11	18.53
T.	22	Japetus	—	—	☽ f. kv. 10. 39'	6.51	19.37
F.	23	Torlacus	1	9	Solhverv, korteste dag	7.38	20.33
L.	24	Dr. Alexandr.	2	30	Adam	8.41	21.40

53. uge. **Ordet blev kød**, Joh. 1, 1—14, 1' række, Luk. 2, 1—14.

S.	25	Juledag	3	54		9.57	22.54
M.	26	St. Stephan	5	18		11.15	—
Ti.	27	Johannesevang.	6	37		0.02	12.25
O.	28	Børnedag	7	43	Sol. op 8. 42', n. 15. 40' Tusmørket varer 53'	1.03	13.28
T.	29	Noah	8	35	☉ f. m. 4. 44' ☞ nærmest jorden	1.59	14.22
F.	30	David	18	3		2.49	15.12
L.	31	Sylvester	19	34		3.34	16.04

December 1955

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Det danske kongehus

Kong **Frederik IX**, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning **Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta**, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) **Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid**, født 16. april 1940. 2) **Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid**, født 29. april 1944. 3) **Anne-Marie Dagmar Ingrid**, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins **Knud Christian Frederik Michael**, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid** (se nedenfor). Børn: a) **Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée**, født 8. maj 1935. b) **Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage**, født 17. februar 1940. c) **Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik**, født 22. oktober 1942.

Faders søskende: 1) **Haakon VII**, Norges konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), født 3. aug. 1872, formælet 22. juli 1896 med **Maud Charlotte Marie Victoria**, datter af kong Edward VII af England, født 26. nov. 1869, død 20. nov. 1938. 2) **Harald Christian Frederik**, født 8. okt. 1876, død 30. marts 1949, formælet 28. april 1909 med **Helena Adelheid Viktoria Marie**, prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. juni 1888. Børn: a) **Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne**, født 3. juli 1910, formælet 9. septbr. 1937 med **Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan**, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. febr. 1898. b) **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid**, født 27. april 1912, formælet 8. sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar**, født 12. dec. 1914, formælet 22. jan. 1937 med greve **Luitpold Alfred Friedrich Karl til Castell-Castell**, født 14. nov. 1904, død 6. nov. 1941. d) **Gorm Christian Frederik Hans Harald**, f. 24. febr. 1919. 3) **Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise**, f. 2. aug. 1878, formælet 27. aug. 1897 m. Oskar Carl Vilhelm, prins af Sverige, hertug af Vestergötland, f. 27. febr. 1861, død 24. okt. 1951. 4) **Dagmar Louise Elisabeth**, f. 23. maj 1890, formælet 23. nov. 1922 med hofjægermester kammerjunker **Jørgen Carl Gustav Castenskiold** til Kongstedlund, født 30. novbr. 1893.

Farfaders broders børn: 1) **Axel Christian Georg**, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med **Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg**, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: **Georg Valdemar Carl Axel**, født 16. april 1920, formælet 16. septbr. 1950 med prinsesse **Anne Ferelit Fenella**, født Bowes-Lyon f. 4. dec. 1917. 2) **Viggo** (se nedenfor). 3) **Margrethe Françoise Louise Marie Helene**, f. 17. sept. 1895, formælet 9. juni 1921 med **Renatus Karl Maria Joseph**, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktbr. 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. dec. 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. **James O. Greens** datter **Eleanor Margaret**, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

SM

Brudgommen

Af Martin A. Hansen.

Du synes her er meget forandret, siden du var hjemme sidst, siger du. Alting forandres, alt gaar under, det er loven. Den har udlændigheds folk og gamle stabejser at rette sig efter. Derom snakker man ikke mere, naar man bliver gammel nok, og dagene farer hen som vognummel.

Du synes der er blevet sært ved præstegaarden, siger du. Det kan jeg forklare dig. De har fældet den store eg, og det gjorde de forrige vinter. Det var smalle tider paa brændsel, præstegaarden er stor, og vor nye præst manglede varme.

Er det en skam, siger du? Det er spottens tale. Husk vel paa, at det ikke er udlændigheds folk og gamle gravkandidater, der skal have nogen mening. Alting gaar som det maa. Og der kom gavntømmer og meget brænde af egetræet. Vor præst var i nød for varme. Der blev studeret godt ved varmen, kan jeg tænke. Der blev mange gode prædikener af egetræet, vist gjorde der det. Jeg hørte dem ikke, og derfor tænker jeg mig de var gode.

Jo, det er rigtigt nok, det var den eg, de kaldte brudgommens træ. Det er sandt nok. Og du har hørt noget om det som dreng, men glemt det meste, siger du. Hvorfor skal du høre det igen? For at blive klogere. Jeg er ræd for du ikke bliver klogere af det. Men var du alt klogere,

ville du vel ikke høre det. Det ved jeg til gavns, for hier er alle kloge. Saadan en gammel stabejs gør bedst i at tie. Som nu den dag forrige vinter, jeg havde hørt dem hugge og save, og jeg sad i stuen og ventede paa brasen. Saa kom dunderet, saa det gav sig i huset, det var da egen faldt. Da gik jeg herhen for at tælle aarringene i træet. Naar man har gamle øjne er man jo længe om det, og man kommer til at tænke paa meget imens. Saa siger en af dem, der stod der: „Naar du slet ikke til halvtredie hundrede?“ „Der omkring“, siger jeg. „Saa kan man da vide, at det bare er en historie, I gamle har hittet paa,“ siger han.

Man skal holde mund. Men jeg gik hjem og regnede ud paa det, og træets alder stemte som fjer i not til det, min farfar havde vidnet. Det faar saa være. Man skal tie.

Hvad er det for ord, vi siger tiest, vi, der har rim i de møre haarrester? Hvor tiden er kort, hvor tiden render! siger vi. Dagene gaar som tenevinger. Tit og mangen gang naar jeg kom forbi egen, sagde jeg til mig selv: Ja, det er sandt nok. Og det drejer sig ikke kuns om, hvor længe man har levet, men om hvordan.

Nu siger du, at du er som en fremmed her? Du siger, du kan blive vildfarende her, saa lidt ligner alting? Saa er vi to ligemænd, skønt du er saa meget yngre. Kanske jeg da skulle fortælle om det? Men nu rumler det henne i uret. Om fem minutter falder det i slag. Lad os sidde i ro til klokken er slagen. Imens mørkner det mere.

Jo, den eg, som vi kaldte brudgommens træ, stod jo i udkanten af pladsen foran præstegaarden. Dengang jeg som knægt gik til præst, saa jeg somme tider mit snit til at kravle op i egen. Derfra kunne man se hjem til Østergaard ude i bankerne. Nu ligger versene lindt nok i mit minde, men dengang havde jeg tungt ved at faa salmerne hamret ind. Saa lettede det at glo hjem til markerne oppe

fra træet. Om jeg da tænkte paa det, der var fortalt om træet? Om jeg grundede paa ham, der ogsaa ville op i egen for at se ud til Østergaard? Nej, ikke det, der ligner. Dengang.

Siden lagde man øret bedre til. Det var min farfar, Per Nilsen, som vidste det. Hvis du læser i kirkebogen fra den tid, da provst Thomassen endnu sad enkemand og min farfar tjente for kusk og forkarl hos provsten, saa kan du finde et egenet stykke, som kun er lille, men som provsten efter sigende var længe om at faa skrevet. Der staar, at de tirsdagen efter tredje søndag i i trinitatis gravlagde en ukendt gammel mand. Han havde vist sig i byen fredagen før, og ingen vidste, hvorfra han kom, hvorhen han skulle, og hvem han var. Der staar, at manden nok ikke var ved sin fulde forstand, men at provsten dog havde taget ham til alters. Derefter ville den fremmede stige op i den store eg, men nedstyrtede og kom saaledes af dage. Saadan staar der skrevet.

Det er nu hundrede og en halv snes aar siden. Min farfar var dengang sidst i tyverne. Han og provsten gik længe ene med det, og folk vidste ikke meget mere end det provsten skrev i kirkebogen. Men godt tredive aar efter døde saa provst Thomassen. Efter den tid kom egen til at hedde brudgommens træ, for nu var det der kom mere frem.

Det kom fra min farfar, Per Nilsen. Han var da for længe siden blevet sin egen mand ude paa fødegaarden. Han og sønnen, som blev min far, var kørende til præstegaarden, da provsten skulle i kapellet. Da det var overstaaet ville sønnen løse hestene, som stod bundet ved bommen under egetræet. Saa siger faderen, Per Nilsen, til ham: „Du kunne gerne bie lidt. Der er kan hænde noget man skulle nævne her.“

Saa stod han en tid lang og saa op i træet, og det blev ikke til noget. „Naaja, vi maa hellere spænde for,“ sagde den gamle.

Det gjorde de, og de kom til vogns. Ligesom de skulle køre, slog kirkeuret. Hestene var i gang, men ved lyden af klokken rakte Per Nilsen haanden frem, tog linerne fra sønnen og holdt hestene saa haardt an, saa det skreg i stangkæderne, sagde min far.

„Bi lidt!“ sagde Per Nilsen. Saa holdt de der. De andre fra ligfølget gik forbi og skævede til dem, og det var sønnen ikke saa fornøjet ved. Men han fik lov til at vente længe, mens faderen sad og saa paa træet.

Saa siger Per Nilsen: „Han der døde her ved egen for tredive aar siden sagde han var mand paa Østergaard. Jeg fik syn for sagen. Men paa den gaard har der siddet folk af vor slægt saa langt tilbage som min far havde hørt noget. Men jeg kendte ham ikke og vidste ikke af hans navn. Og saadan skal det gaa hver og en af os hos dem der kommer bagefter.“

Saa sad Per Nilsen en tid paa vognen uden at sige noget, og sønnen var ikke af dem der spørger i utide.

Siden sagde Per Nilsen: „Derfor tilkommer det dig at kende det, for vi regner vel ikke med andet end at du skal være mand efter mig. Men det man gaar ene med i tredive aar bliver kun mere aparte med tiden, og man ved aldrig hvad det vil. Kun jeg og provsten vidste det, og han var ikke for det kom ud mellem andre. Det var vi ikke helt enige om, for der er vel altid noget i det, og har man ventet til nu, da han er død, har det været gemt længe nok.“

Og det var da hvad der skete de tredive aar før: Det var lige ved høøsten. De sidder en formiddag i folkestuen paa præstegaarden og faar mad, halvgaaensmiddag,

det var henad klokken ni, og saa siger da Per Nilsen, som dengang var forkarl og kusk: „Kunne mon jomfruen sige os, om provsten er opstaaet?“ Hun gik og styrede pigerne i huset, da provsten var enkemand, hun blev siden gift med ham, det kunne ikke undgaas, og hun var baade før og efter et par tommer finere end provsten. „Hr. provsten! Hvad behager?“ svarede jomfruen, hun var meget ude efter titler, det var farfar ikke, og der blev saa ikke mere af den snak. Per sender de andre i marken og bliver selv siddende for bordenden. Det kunne jomfruen ikke tage, hvad skulle det ligne, at han sad der? „Jaja,“ siger Per Nilsen, „der er kanske brug for en mand hjemme, eftersom der er kommet et galt menneske til byen.“

Saa blev det noget andet med jomfruen, og Per kom straks ind til provsten, der sad i lang frakke og fik æggekage, for opstaaet var han. „Hvad er det for pjank, Per?“ siger han.

„Det er vel bedst at begynde med begyndelsen,“ svarer Per, „imorges var jeg og drengen ude efter grønt, og jeg maa hellere med det samme sige, at ærtevikkerne kun slaar til knapt en uge, hvis vi ikke faar regn.“ — „Det er udmærket, Per, men hvad saa, hvad saa?“ — „Ved det lag vi kom hjem med læsset slog kirkeuret fire. Jeg tog da leerne til engslagningen og satte drengen til at trække slibestenen, der jo staar nær egetræet, som provsten nok ved. Leerne er sene at hvæsse, for de sætter megen raaæg og er for bløde i staalet til enggræs. Jeg minder om, at jeg alt i fjor snakkede om at vi skulle have nye engleer!“ — „Udmærket, Per, men kom dog til sagen,“ raabte provsten.

„Man maa tage et sjældent tilfælde i agt,“ svarede Per Nilsen, „først er det leerne!“ — „For pokker, gør som du vil, bestil en le eller to,“ sagde provsten. „Tre eller

fire," sagde Per, „men saa er det at jeg staar og prøver æggen paa en le mod barken paa egen, og da hører jeg drengen sige bagved saa smaat og fremmed: „Per, her staar vist nogen!“ Og der stod da en hos os. Han staar og prøver en af lærerne med tommelfingeren. Han var i lang grøn stadsfrakke, han saa ikke ud til at være ked af noget. Han slaar med knoen paa staalet og siger: „Kasper Smed plejer at hærde bedre.“ — „Det skal jeg ikke kunne mod-sige," svarer da jeg. Det eneste man kender til nogen der hedder Kasper er kuns, at der ude ved Stølen paa Degne-lodden ikke skal være godt at gaa om natten, fordi man der kan træffe at se en genganger af det navn.“

„Har du ikke en gang for alle forstaaet, hvad jeg mener om den snak!" siger provsten. „Det tror jeg," svarer Per, „men tanker er en mands egne, og sandt er, at nogen anden Kasper kender jeg ikke til. Men saa siger den her fremmede person, som vi der staar under egen: „I saa da, at Kasper Smed i gaar var fordanser ved mit bryllup, det saa I da!"

Da er det jeg lige saa varligt tager leen fra den her mand og rækker den og de andre til drengen og siger: „Gaa du ind med dem, hvor de skal være.“ Man saa jo hvordan drengen havde det.

Men han den anden bliver staaende der med tommelfingrene i ærmegabene og saa saadan lige hen for sig. Han vuggede lidt paa benene. Han fløjtede, men saa kom han vist i tanker om noget særligt, for han smilede.

„Mon hun nu er staaet op, Anna?" sagde han, „hvad vil hun sige, tror du?"

Som vi to stod der slog kirkeuret halv. „Hvad var det?" sagde han. „Mon ikke det var halv fem?" siger jeg. „Det lød godt“, sagde han, „det lød som en klokke. Jeg havde glemmt vor kirke har faaet klokke igen. Men saa er det jo

langt hen paa morgenen, og solen skinner ind bag ophængt til Anna, og nu vaagner hun. Og nu vaagner bryllupsgæsterne og trænger til davre og øl. Ja, mon ikke?“ sagde han og blinkede med det ene øje, „og ingen af dem ved, hvad jeg har set, og hvor jeg har været. Men mon hun siger noget, naar hun hører hvorfor jeg gik? Nej mon, nej mon?“ Saadan stod han og snakkede og morede sig ved det. Men jeg kom noget i urede ved det.

„Ved du, om den velærværdige magister Hans er opstaaen?“ sagde han, „for saa skulle man gaa ind og takke ham!“ — „Jeg ved det ikke saa lige,“ siger jeg, „for man kender ham vist ikke.“ Det grinede han ved og stødte mig i brystet.“

„Hør nu, Per, hvad er det for skvalder?“ siger provsten, „hvad var det for en?“ — „Det havde jeg troet provsten kunne udrede,“ svarer Per, „men saa er det, at den her person skæver lidt nøjere til mig, op og ned ad mig. Han løfter sine øjne og kikker op i egen, højere og højere. Han ser sig om i gaarden, gaar lidt baglæns og siger: „Hvad er det for et træ I har der?“ — „Det skulle vel være en gammel eg,“ siger jeg. „Nej!“ sagde han saa. „Nej! Nej!“

Det havde jeg ikke noget at svare paa. Og syntes det mig næsten, som kom det menneske til at se anderledes ud. Jeg havde ikke tænkt meget over det, men troede nærmest han var en yngre mand paa alder med mig. Han var ret i ryggen, svær i akslerne, bar hovedet højt og havde haar saa stort og langt. Men saa blev han ringere at se til. Det kom mig for hans haar var hvidt.“

„Hvad saa, hvad saa?“ sagde provsten. „Saa gik han,“ sagde Per, „ja, det er meget sagt, hans skridt var knap længere end en lærkes. Men jeg tror han skyndte sig det han kunne, saa krum han var.“

Provsten var kun lige naaet at trække i kjolen, da nogle mennesker fra sognet kom dragende til præstegaarden med en fremmed gamling. Han havde rendt og kyst børn og kvindfolk, sagde de, og nu vidste de ikke, hvad de skulle stille op med den gale. Provsten sagde, at han ville forhøre manden i enrum. „Men“, siger han til Per Kusk, „dig vil jeg helst have i stuen som vidne.“

Folk ventede udenfor. Og der sidder han i halmstolen ved døren og fylder ingenting. Øjnene under de visne bryn falder i, det ser hele tiden ud som han er ved at sove. Og bag sit bord sidder den svære provst med den hellige skrift under sin haand.

„I Jesu Kristi navn, sig os hvad du er for et menneske?“

Saadan spurgte provsten den ene gang efter den anden.

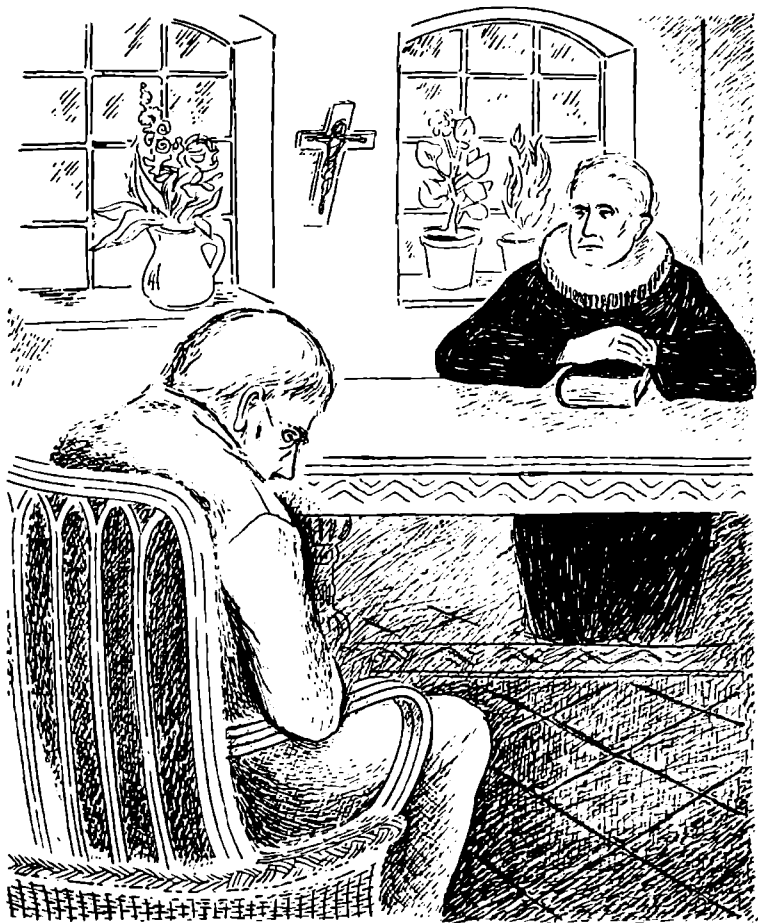
Til sidst aabner den her gamling sine øjne og siger: „Hvor er hun. Hvad er det I har gjort, hvad er det dog I har gjort?“

„Frygt ikke, min ven,“ sagde provsten.

Oldingen skjalv, han gloede paa Per og han havde knap nok røst: „Det maa være dig. Er det dig der har forgjort mig? Jeg mente du var en af vore. Men bedst som vi stod der kendte jeg dig ikke. Du forventede alting. Du gjorde træet stort.“

„Ti stille, menneske! Slig hedensk tøjleri vil vi ikke høre!“ raabte da provsten, „nu maa vi tage haardt om nælden og minde dig om, at du skaberens avne snart blæses ind foran den store dommer!“

„Jo, mester,“ siger oldingen, „jo, jeg er kuns elendighed, nu ved ingen det bedre end jeg. Men om det saa gælder salighedens sag for min rædde sjæl, saa kan jeg ikke sige, at mine øjne har løjet. Jeg saa en stor eg, hvor jeg i gaar saa en lille eg, ikke højere end en raabuk kan springe. En ung eg ja. Og hvem var han som hentede den ude

— Og der sidder han i halmstolen ved døren og fylder ingenting . . .

i oldenskoven? Det var jeg. Magister Hans bad mig finde en i skoven, for han ville plante et træ, da nu krigens og nødsens tid var omme. Spørg I magister Hans. Men hvor er han? I der er ikke magister Hans. Og saadan saa der ikke rigtig ud i magister Hanses kammer. Hvor er han?

Hent ham! Er I kristne folk, saa hent vor egen præst herind, saa han kan hjælpe mig!“

Saa skriger han, saa der blev lydt efter det, ude som inde: „Hvor har I taget hende hen?“

Som han da saa ud, var Per Nilsen ikke glad for at mindes ham.

Men efter det faldt den gamle igen sammen. Han sad og faldt ned med albuen fra armlænet, tjaldrede med hænderne, kom til at savle og mumlede noget de ikke kunne faa fat paa. Provsten fik ikke svar paa det han spurgte om.

Saa lettede gamlingen saa smaat paa sig, kikkede ud af vinduet med rindende øjne, rettede sig mere, smilte lidt. „Mon hun er oppe? Det er hun da nok. Anna, Anna, er saa pæn, og man blev skør, da vi blev ene, Anna, Anna. Ja, jeg kommer. Skynder mig. Jeg skulle jo bare den lille vending, inden nogen stod op. Jeg havde lovet ham det. Hun vidste det nok. Hun tager det ikke ilde op. Nejnej. Jo, jeg havde ogsaa sagt det, at jeg maatte følge den gilde gæst paa vej. Ja, der ligger vi, jeg og Anna, og det langt hen paa natten, og vi var falden hen. Jeg vaagner saa ved at hun siger noget. „Nils, Nils, det banker!“ hvisker hun. „Det er ham“, siger jeg, „ham havde jeg nok nær glemmt, men det kan vel forlades en bruds brudgom!“ Det lo Anna saa sagte ved. „Hils din ven,“ siger hun, og hun vidste ikke hvem han var. Hun var god da jeg gik. Da galede hanerne rundt i byen, det var første gang. Omme i nord var der en lysning, det var knap nok mørkt, og angen stod svær over kærene. Ikke en lærke lod sig høre endnu, og duggen var først lige begyndt at falde. Jeg mindes jeg vendte mig og saa tilbage, da han og jeg var gaaet over vor mark, og der var kun eet spor efter os i duggen, det var mit. Jaja, jeg fulgte Anders paa vej som jeg havde

lovet. Og han tog mig med, og hvad var det da jeg saa? Men da var det jo jeg vendte og skyndte mig tilbage. Og solen var kun lige kommet over bjerge. Og saa er det jeg gaar rundt og leder. Men ingenting kan jeg finde. Jeg gaar om bag Blegdammen, og der skal jo vor gaard ligge, god og hvid, som vi rejste den, efter krigsfolket havde brændt den. Men jeg var forgjort. Jeg fandt kun en toft med nælder. Jeg var forgjort.“

Da vendte provsten sig til Per Nilsen og spurgte: „Forstaar da du, Per, noget af det den arme sjæl fabler om?“

„Jo,“ sager Per, „vor gaard laa forhen øster i byen bag Blegdammen, den hed alle dage Østergaard, og toften deromme er endnu vor.“

„Per, Per!“ raabte provsten og slog i bordet med bogen.

„Der maa være noget,“ sagde Per, „Østergaard blev flyttet ud i bankerne for nær tresindstyve aar siden. I min farfars yngre dage.“

„Altsaa, du er ogsaa forrykt,“ sagde provsten, men nu var hidsigheden af ham, „det er ormstukken frugt jeg ser efter min gerning.“

Men Per sagde til den gamle: „Du kender Østergaards bomærke, du kan vel skrive vort bomærke?“

Da løftede oldingen sin svulne haand og skrev i luften.

„I Guds navn,“ sagde Per.

Provsten stod op. Han rystede sig som en hest der har ligget.

„Siden du er begyndt, maa du nu raade,“ sagde han, „tror du det vil lette mørket i ham, hvis vi tager ham over i Herrens hus?“

Den gamle ville gerne med hen i kirken, han livede op og humpede selv foran gennem præstehaven mod kirke-laagen. Bag ham gik provsten og Per og efter dem andre, for der var kommet ikke saa faa til. „Jeg maa advare dig

mod dine egne tanker, Per," sagde provsten, „for tror du nu ikke at den ondes forgørelse er i dem?" — „Jeg er uvis nok bare om det man ser og hører," siger Per. Men provsten tog kun ham og gamlingen med ind i kirken.

Den gamle var kendt, han gik lige op til stolestadet, hvor fra gammelt gaardens bomærke stod skaaret.

„Ja, her er det," sagde han, „her er det som det skal være, herinde er ikke forgjort. Her er som da hun og jeg i gaar stod for alteret."

Han stavrede rundt, han smaalo.

„Men hvem er den?" siger han, „er det mon ikke magister Hans? Jo, det er jo vor magister Hans. Han er bare ved bedre huld, synes jeg."

Det var et gammelt malet billede, han stod og saa paa. Det hang dengang i kirkens kor, men siden flyttede provsten det bort.

Der fløj mel ud af den gamle degnestol, provsten stod og tog i den.

„Vi elendige skabninger!!" sagde han.

Provsten saa ud som havde han drukket tæt, men han græd.

„Hvad himlens herre vil sige os med denne hændelse, det fatter jeg ikke," sagde han, „men eet fatter jeg, og det er, at sjældent har nogen sjæl trængt til hjælp som du. Men din frelser vil være dig naadig, og til hans kraft vil jeg føre dig. Først maa taagen drives fra dine øjne, saa du kan se sandheden, og den er forfærdelig at sige dig. For nu forstaar jeg, selv om min forstand ikke fatter det, at du ikke bare har været borte fra din brud en morgenstund, men i mange, mange herrens aar. Thi om den mand du kender paa skilderiet, staar der underneden skrevet, at han var sognepræst her, men siden blev han bisp langt herfra, og han er død for mange herrens tider siden."

Gamlingen var rolig, det var nærmest som det lettede ham.

„Faar man sætte sig lidt?“ siger han.

„Sæt dig i jer gamle stol og let dit hjerte,“ siger provsten.

Den gamle sad i gaardens bænk. Solen stod ind ad vinduet ved prædikestolen, den lyste i draaben under hans næse. Han sad saa krum og holdt paa sine knæ, og han sagde: „Det klarer for mig. Ja, saa skal jeg altsaa ikke se Anna, det kan jeg nu forstaa. Men faar jeg da hende at se hisset? Det blev jo ikke langt med os to. Akja, saa var det kanske hendes skygge der gik mig forbi dernede. Jeg mærkede en skygge, og det blev saa galt i hjertet derved. Saa skyndte jeg mig tilbage. Men hvordan var det? Hvad var det nu jeg saa? Nu skred det bort igen.“

„Du nævnte en du fulgte paa vej,“ sagde provsten, „du sagde han hed Anders. Hvem var han?“

„Jo, Anders,“ siger den gamle og smiler, „jeg og Anders hørte altid tilsammen. Dengang han levede. Han var herovre fra annekssoget. Det var altid os der fulgtes. Og saa siger han en gang, nej det var kan hænde mig der sagde det. Nej, først kom jo nødsens tid, de tog os to til landeværnet, det var krigens dage. Vi var ude at slaas med dem, men vore kunne ikke klare sig, og saa er det vi ligger der i den vildene skov, jeg og Anders. Frøs gjorde vi, mad havde vi ikke set længe. Saa kom vi til at snakke om gilder derhjemme, det varmede noget, vi snakkede om bryllupsfest, det gjorde vi tit. Saa skulle vi være bedemænd og fordansere for hverandre. Og nu var jeg altid den kry og løse i munden og Anders den, der sagde mindre, og saa er det jeg siger: Bliver jeg skudt, maa du ligegodt ikke glemme at byde mig til dit bryllup, for det har man før hørt, at de døde somme tider faar lov at være

med.“ Og saa siger Anders: „Det er da et ord. Men gaar det omvendt, saa byder du mig“. Ja, og saa skød de Anders, og det blev mig, der kørte ham hjem til hans kirkegaard. Siden kom freden, vi rejste gaarden igen, og saa nærmer sig tiden det skal være Anna og mig. En aftenstund gik jeg saa til hans grav, og der bød jeg saa den døde med til mit og Annas bryllup. Han sagde, han kom. Til bryllupstoget kunne han ikke være med, men han ville være der, naar solen var sunken. Eet maatte jeg love ham, at jeg fulgte ham til hans sted, før dug linder og sol rinder. Jeg lovede ham da, at jeg i god tid skulle følge ham tilbage til hans fred. Men derom snakkede jeg ikke til nogen. Og Anders kom til vort bryllupsgilde, og sjældent har man set pænere gæst, men ingen kendte ham. Ja, saadan var det, og saa er der ikke mere“.

„Jo, du saa en skygge,“ sagde præsten.

„Herre Jesus,“ siger den gamle, og skjælv, „ja, der er meget mere, nu falder det mig ind. Jeg gik hele vejen og tænkte paa, om mon Anna nu sov eller hvad hun tænkte. Ellers gik vi og snakkede saadan om forrige dage. Vi var ved hans grav, som det blev koldere, duggen tog til, og hanerne gol igen. Og husk nu, at jeg var en glad og stormodig karl alle dage, for jeg siger: „Trives du, hvor du nu er?“ Og han siger ja dertil. Saa siger jeg: „Kan du ikke sige, hvordan der er, det har jeg tit grundet paa“. Men han siger, at om det skal hans mund være lukket. Saa siger jeg: „Men kunne en levende ikke faa noget at se?“ Det kunne jo være, sagde da han. Og jeg faar lyst og siger: „Tag mig med og vis mig lidt. Der er en time til solen staar op, saa der er tid nok“. Saa bad han mig huske, at jeg selv havde sagt det, og jeg skulle saa lukke øjnene. Vi gik fremad, og jeg holdt Anders i ærmet og mærkede, vi gik paa sten og det genlød fra mure ved siderne. Jeg spørger

*Dermed gik provsten hen og hjalp den gamle op og førte ham frem til knæfaldet
i koret . . .*

da, om jeg ikke maa se mig om. „Vent lidt,“ siger han, og det syntes mig saa, at vi kom igennem noget, der var koldt og drøjt som vand. „Nu maa du se,“ siger han. Det blæste, det var en aaben mark med skyer over, og vinden tog i de

visne tidsler paa marken, saa frøene røg som et blad. Vi gik ind i den sky, og derinde saa jeg mange slaas med skarpe vaaben. Nu dejsede der en, saa en anden, og blodet slog ud under dem. Men de rejste sig igen og blev ved at slaas, og de saa ikke godt ud med alle de saar. Jeg havde ikke tænkt mig saadan noget her. „Saa langt er de“, siger Anders, „men vil du længer?“ Det ville jeg, og vi gik over en aa paa store sten, og i strømmen flød der lange knive, og stenene under os havde mæle, hørte jeg. Vi var da paa en mark, der duftede af mjød og havde mange blomster og det bedste græs, jeg har set. Her gik meget kreatur, og kløveren naaede dem helt op paa flanken. Jeg mente, det kvæg nyligt var kommet af stalden, saa magre var dyrene, bare benrade. Men de havde græsset her saa længe Anders havde været kendt her. Men paa ryggen af dem sad høje, brune fugle, som rev i kørne. Saa gik vi videre, og det varede kun et øjeblik, saa kom vi til stenet jord, hvor der var mange af de smaa brogede fugle, der kommer om for-aaret og sidder og vipper med en lang hale. Her var knap et straa paa den haarde jord, men kvæget, som gik her, var godt ved magt, blanke dyr med store yvere. Det havde jeg gerne spurgt Anders om, men han gik saa rask, at jeg knap kunne følge med. Saa kom vi til et bredt vand, hvor der var tegn til mange fisk, og bag det var et fagert land med høje træer og gøgene kukkede derovre. Jeg ville gerne derover, men Anders siger: „Du skulle hellere vende her, for det er det inderste land, men mere tør jeg ikke sige derom“. Men jeg havde alle dage ønsket at staa, hvor gøgen kukker, og jeg bad ham gøre, hvad han kunne. „I det vand er der noget grumt, saa det kan vi ikke gaa igennem,“ siger Anders, „men har du en mønt til færgemanden, saa gaar jeg hen og spørger ham, om han vil tage os over“. Jeg tog da den lille guldmønt fra min venstre øre-

flip, og saa satte jeg mig paa hans raad under et træ med lukkede øjne og ventede. Og jeg hørte alle fuglene ovre i det land. Da mærkede jeg, at der gik mig skygger forbi. Det var en af dem, der gjorde mig det trangt i hjertet, og jeg fo'r op, men saa ingen. Og jeg kaldte paa Anders. Men jeg ventede ikke, jeg skyndte mig tilbage, og han kom vist og hjalp mig igennem. Og da jeg saa stod paa kirkegaarden ved hans grav, begyndte morgensolen at lyse paa det øverste af træerne, og gøgen kukkede et sted. Saa gled det hen som en drøm, det, jeg havde set, og jeg gik hjemad til vort eget sogn og tænkte paa, om mon Anna var vaagnet, og jeg glemte det andet“.

Da de gamle var færdig, sad de stille, men saa sukkede provsten som var det ham, der lige vaagnede, og sagde: „Gud vil nok selv lade dig vide, hvad meningen er med din hændelse, men vi kan ikke forklare det. Derfor skal det være gemt hos Per og mig, at intet deri skal vildføre andres tanker“.

Dermed gik han hen og hjalp den gamle op og førte ham frem til knæfaldet i koret, og oldingen klamrede sig til rækværket som svalen til kanten af sin rede. Saa tog provsten sin messehagel frem, lod Per Kusk hægte den og tændte alterlysene og sagde saa: „Nu skal den gamle mand være ene med Gud og hans tjener. Gaa du ud til de andre, Per, og sig, at de nu skal være stille, og at vi snart kommer. Og du skal sørge for, at der gaar bud til jomfruen, at hun varmer sten til sengen i gæstekammeret og at hun heder vand til en god grog“.

Saa gik Per Nilsen ud og sørgede for alt det. De stod derude og hørte provstens røst messe og vidste nu, hvad der foregik. Siden kom provsten ud med den gamle, og han nærmest bar ham, saa Per maatte træde til. Men da de saadan nærmede sig pladsen foran præstegaarden, rettede

gamlingen sig lidt igen, og han sagde: „Kan I sige mig, om man kan se Østergaard herfra?“ Og de siger: „Nej, man kan kun se gaarden oppe fra egen“. Saa slap den gamle dem og stiledede lige mod egen. Det kunne se ud som ville han op i den, men han fik kuns taget om træet, saa faldt han. Saaledes kom det sig, at jomfruen kunne spare provstens grog.

Det er altsaa ikke helt rigtigt, naar der i kirkebogen staar, at han nedstyrtede fra træet. Per Nilsen, min farfar, fortalte det som det her er sagt, og da er det man gør sig den tanke, at man skal være varsom med det skrevne ord. Per Nilsen mente det gik provsten i pennen, fordi han grublede for meget over det. Han var i dage og uger efter meget tænksom og det viste sig i, at han larmede og fo'r op, saa min farfar havde ondt ved at finde sig i det. Mere stille blev han saa, da der var lyst til giftermaal mellem ham og jomfruen.

Derfor hed det brudgommens træ, ja. Derfor gik jeg hen for at tælle aarringene, dengang jeg hørte gnyet, da det faldt. Nu kan du selv om resten. Om du er blevet klo- gere af det, kan jeg daarligt tro, men var du bare klog nok forinden, vil den historie ikke uroe dig længe.

Nej da.

Dette liv er ikke et animalsk, men et aandeligt; det forløber ikke som en fortvivlet kamp for brød og magt, men som en aandelig strid, der altsaa har sin virkning i et andet plan. Dette liv føres for guddommens skyld. Vi er ikke vort livs ejere, men forvaltere, kaldet til at vogte verdens sjæl og lægge den stærk i almagtens haand — ubesmittet.

(Walter Rathenau)

*

Tidsaldrene lever i historien ved deres anakronismer.

(Oscar Wilde)

Bemærkninger om Jakob Knudsens sønderjydske arbejder

Af August F. Schmidt.

Enhver nyder, som han nemmer, siger et gammelt godt ord, og saaledes er det jo i vort forhold til det landskab, der til enhver tid omgiver os. Landskabsstemningen er noget udefinerligt, en følelse, det ikke er let direkte at give udtryk for i ord. Men at stemningen er forskellig, naar man staar ved Limfjorden eller paa Dybbøl Banke, er givet nok. Og det vil ikke være saa svært at forklare, hvorfor der er forskel paa den stemning, man er i, hvad enten man er det ene eller det andet sted. Man kan ogsaa umiddelbart give digteren Jakob Knudsen ret, naar han om landskabsstemningen i Nordslesvig i fremmedherredømmets tid udtalte, at den simpelthen var danskhed. Naar han rejste dernede, var det ham, som om alle privatpersonlige stemninger var skudt til side eller dannede et ganske gennemsigtigt dække over landskabets grundstemning: dets danskhed. Dette beroede jo slet ikke paa det fysiske, det geologiske. Landskabet sydfor, hvor dansksindede mennesker bor er jo akkurat det samme, hvad geologien angaar, som længere mod nord, men nede i det tyske har det slet ikke stemningen. Denne danskhed har intet at gøre med det politiske paa nogen maade. Det er en stemning, som udelukkende kommer fra det sjælelige, det menneskelige, fra, at der har boet danske i dette landskab, saalænge man overhovedet véd af, at der har boet mennesker. En saadan stemning kan være stærk, alt beherskende. Hos den

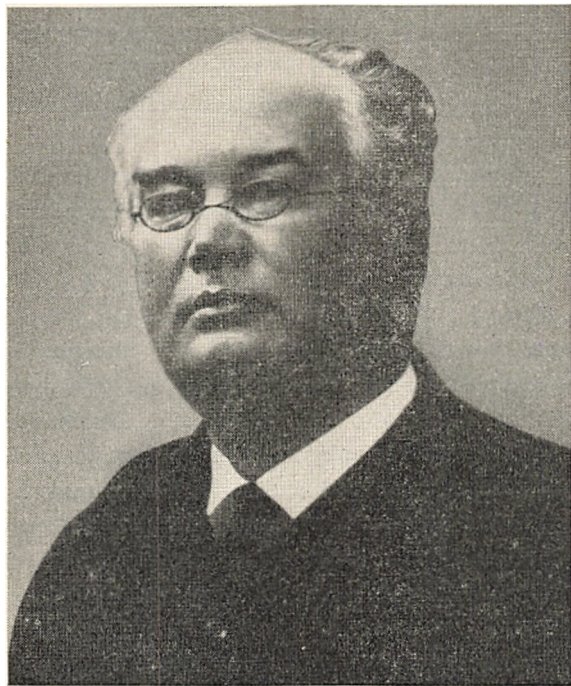
tilrejsende, f. eks. paa Dybbøl Banke, fortrænger den alle andre stemninger. I fortællingen: »Et julebesøg i Sønderjylland«, fra 1904 (optrykt i »Jyden« II, 1917), fortæller Jakob Knudsen om præstens Peter, der skulle paa et julebesøg i det tabte land . . . »Efter en rejselængsel, der i de sidste dage næsten var steget til det uudholdelige, sad Peter første juledags morgen i toget sydpaa fra Vamdrup, hvor var det dog besynderligt at se dette landskab, saa dansk i hvert et rimpudret græsstraa, hvert dige med sit pilehegn, hver gaard med sine hæs og hvert hus med sin kaalgaard«.

Her er det igen danskheden i landskabsstemningen, der har bevæget Jakob Knudsens sind. Alt, hvad han vidste om de nationale forhold i hans faders hjemland, gav egnen sydfor Kongeaaen ligesom et andet præg end nordfor aeen. Dette er i sig selv ganske forklarligt, da det, man véd om en egn eller et landskab — som tidligere antydet — altid giver det en særegen stemning, at sige da hvis beskueren er et modtageligt gemyt og har et følsomt sind, og det havde Jakob Knudsen i udpræget grad.

Præstens Peter i ovennævnte fortælling er naturligvis Jakob Knudsen selv. Han kom paa sin rejse sydpaa godt til vejs ende, til sin onkel Knud Lausten Knudsen, der ejede godset Trøjborg i Visby sogn. Af besøget her i julen 1872 giver Jakob Knudsen i sin novelle en fornøjelig skildring. Han beretter ogsaa om et besøg nyttaarsaften paa gaarden Holmgaard. Her var mange gæster og bal i storstuen. Hen imod midnat blev der budt en forfriskning om. En af husets døtre stod foran præstens Peter med en bakke, hvorpaa var en tallerken hvid grød, en sauceskaal med rød sauce og en del smaa sølvskeer. Den kejtede dreng vidste ikke, hvordan han skulle gribe sagen an. Efter nogle forvirrede spekulationer tog han en ske og med den noget af den hvide grød paa tallerkenen, dyppede i sauceskaalen og førte skeen til munden. Dernæst lagde han spiseredskabet paa bakken og tog

ikke mere, da han mente, en saadan optræden var mest velopdragen. Han fik ikke mere af den rare grød.

Den lille episode er skildret særdeles indtagende af Jakob Knudsen, der var god til at gengive drenges kejtede adfærd.

Jakob Knudsen

Begivenheden har sit fortilfælde i det virkelige liv, hvad man erfarer af pastorinde Kirstine Hanssens bog: »Et nord-slesvigsk hjem« (1919), der indeholder erindringer fra Aasgaard i Skast sogn nordvest for Visby. Der er i »Et julebesøg i Sønderjylland« givet rigtige oplysninger om afstande m. v. mellem Trøjborg og Aasgaard (5: Holmgaard), der da, 1872, ejedes af Claus Beyer og hustru Agathe Beyer, født Hansen.

Paa Aasgaard førtes et gæstfrit, dansk og grundtvigsk præget hjem, der betød meget i egnen. Under sin omtale af gæsterne paa Aasgaard fortæller Kirstine Hanssen bl. a. ogsaa om Jakob Knudsen, der engang her blev trakteret med rombudding. Han begyndte ganske roligt at spise af hele buddingen og ville dyppe ned i sauceskaalen, hvad dog blev forhindret af den opvartende unge pige (ganske rigtigt en af husets døtre), der løb sin vej med hele bakken, til stor forfærdelse for Jakob Knudsen og til megen moro for det øvrige selskab.

I sin roman »Inger« (1906) giver Knudsen en fin og ægte fremstilling af sønderjydske tilstande og stemninger under fremmedherredømmet. Naar der her tales om farbror Karstens i Frøslev, er det naturligvis Karsten Thomsen i Frøslev, der har givet digteren ideen til disse navne. Det kan ikke umiddelbart ses, hvortil i Sønderjylland Jakob Knudsen har tænkt sig de sønderjydske afsnit af »Inger« henlagt, men han har sikkert haft baade Frøslev, Bovlund og egnen ude mellem Visby og Rejsby i tankerne. Herude i landet mellem Tønder og Ribe foregaar hovedhandlingen i Knudsens roman »To slægter« (1910), der giver en ikke mindst i folkepsykologisk henseende fremragende skildring af mennesker og tilstande i denne sønderjydske egn, navnlig i første halvdel af forrige aarhundrede.

Det er andre emner, der behandles i »Inger«, idet Jakob Knudsen her først giver en skildring af børnenes lege, der naturlig nok var præget af modsætningen mellem dansk og tysk. Knudsen besad et skarpt blik for børn og for deres opfattelse af omverdenen. Deres fædrelands-historiske lege saa han som noget værdifuldt, de virkede opdragende paa børnene, som med deres levende fantasi kunne faa meget ud af en næsten hvilken som helst leg. Det er tydeligt nok førstehaands oplysninger om danske børns lege i tiden efter 1864., vi træffer i romanen »Inger«, hvor vi ogsaa modtager et levende indtryk af dansk møde-

liv i tyskertiden. Gendarmen kunne nok saa nydelig komme og forbyde en sammenkomst, blot fordi der var en revne i forsamlingshusets gibsløft. En saadan almen kendt tildragelse faar Knudsen indarbejdet i sin roman, hvor man ligeledes stifter bekendtskab med et stort gilde, der holdtes i Kristen Nielsens gaard, efter at gendarmen havde forbudt festen i forsamlingshuset.

Det er som sædvanligt hos Knudsen altid lærerigt og fornøjeligt at læse, hvad han har at fortælle om en gaardmandssammenkomst; thi blandt danske gaardejere følte han sig bedst hjemme, og det var derfor denne befolkningsklasse, han kendte bedst og skrev sine værdifuldeste ting om. Nordfor Kongeaaen var det grundtvigsk prægede bønderfolk med tilknytning til højskoler og valgmenigheder, han helst færdedes iblandt og derfor bedst kunne tage paa kornet.

Sydfor Kongeaaen var der ikke noget skel f. eks. mellem grundtvigianisme og indre-mission, her var skellet mellem dansk og tysk, og dette nationale forhold præger selvsagt digterens skildring i »Inger« af festligheden paa Langgaard, efter at gendarmen havde laast forsamlingshusets dør.

Det er altsaa et bidrag til oplysning om sønderjydernes kamp under fremmedherredømmet, vi finder i de indledende kapitler af »Inger«, og det er dette, man har villet gøre opmærksom paa her, antagelig til gavn for fremtidige Jakob Knudsen-læsere.

Det er dog i romanen »To slægter«, Knudsen giver de bedste oplysninger om Sønderjylland, idet han deri fortæller i fri digterisk form, men paa grundlag af viden om de virkelige forhold, om sin fædrene slægt, vestslesvigske storbønder.

Jakob Knudsens farbroder, Knud Knudsen, var sin egne rigeste mand. Han var interesseret i at faa en huslærer til sine børn. Sammen med nogle gaardmandsnaboer fæstede han saa til maj 1838 den senere saa berømte højskolemand Christen Kold, der nu kom til Forballum som huslærer. I den tid,

Kold var herude i Vestslesvig, var han helt og holdent optaget af børneskolen, og da afklaredes hans tanker om børneopdragelse.

Kolds forbindelse med den Knudsenske familie kom til at faa betydning for dansk litteratur, idet Jakob Knudsen (født 1858 paa Rødding højskole), der var søn af Jens Lassen Knudsen, i »To slægter« ikke alene skildrer sin faders og moders slægter (moderen var af den ogsaa til Sønderjylland saa stærkt knyttede Bojsen-slægt), han fortæller ogsaa meget om Christen Kold og hans forbindelse med slægtshjemmet i Forballum saavel som om Jens Lassen Knudsens samarbejde med Kold i Dalum. Man lærer af »To slægter«, at det var ret bitre minder, Knudsen tog med fra Dalum højskole. Omtalen i romanen er temmelig afslørende for Christen Kold, der sikkert ikke altid har været lige nem at omgaa. Det er dog heller ikke afgjort, at Jens Lassen Knudsen har været af de nemme.

Efter at »To slægter« i 1910 havde set lyset fremkom C. Kolds datter, fru Marie Kold Pedersen, Aaby Bækgaard ved Aarhus, med en protest i Højskolebladet 1910, side 1481. Af fru Kold Pedersens protest fremgaar det, at Kold og Jens Lassen Knudsen aldrig burde være gaaet i samarbejde, og datteren er taknemmelig for, at »To slægter« ikke var fremkommet i fru Kolds levetid, ligesom hendes gamle ærekære fastre, hvis de havde levet, ogsaa ville have taget sig romanens skildring af C. Kold meget nær. Kolds datter fremhæver mod Knudsens fremstilling af Kold som uvenlig mod børn, at han tit gav Jakob Knudsens ældste søster, Maren, svedsker og gik tur med hende ved haanden.

Herimod svarede Jakob Knudsen (Højskolebladet 1910, s. 1513) ganske kort, at for at man ikke skulle misforstaa hans tavshed, ville han blot meddele, at han var uenig med fru Kold Pedersen.

Saaledes endte dette lille ordskifte. Sandheden er her naturligvis denne, at der var nogen ret paa begge sider.

Det var paa Mors og i Sønderjylland, Christen Kold begyndte sin epokegørende indsats. Ved et heldigt tilfælde kom han i nær forbindelse med den familie, der fostrede Jakob Knudsen, og dette bekendtskab med Kold kom senere til at betyde meget for Knudsen, da han skrev romanen om sine forfædre paa baade fædrene og mødrene side. Ikke mindst dette forhold er af interesse for eftertiden.

For den unge, opvoksende slægt er de ovennævnte, snart gamle romaner og fortællinger vel temmelig ukendte, men for folk, der er lidt oppe i aarene, indtager de stedse en varig plads i taknemmelige sind. Derfor har man lyst til engang imellem at henlede opmærksomheden paa dem.

Vi skal stræbe for at vinde ungdommen, ikke for os selv eller vore særegne meninger, ikke for nogen afsluttet og bestemt tankernes verden, men for livet, det ædle, virksomme menneskeliv, lige ædelt i enhver udvortes stilling, naar det arter sig ikke efter stillingen, men efter aanden, som svæver frit over os alle; — vinde ungdommen for et saadant liv og for lysten til at se dette liv oplyst og forklaret for benyttelsen af levnedsløbet til at blive klog paa de vidunderlige love, livet følger.

(Grundtvig)

*

Jeg tror paa en personlig Gud og kan med god samvittighed sige, at jeg aldrig i mit liv, ikke et eneste minut, har hyldet nogen ateistisk livsanskuelse. Uden religiøs tro ville mennesket befinde sig i det mest haabløse barbarstadium.

(Einstein)

*

Det billede af os selv, som vi ser i spejlet, har den mangel, at det kun viser os os selv som vi ser ud, naar vi ser os selv i spejlet.

(Piet Hein)

Hvor heden begynder . . .

Af *Carl Roos*.

Onkel Hans var død og slægten dukkede op. Aldrig før sete skikkelser i flok og i sort. De kom for en dag og gik for evigheden; derfor blev de husket. Men tydeligst blev tante Jensine husket, som var derfra, hvor heden begynder, fra Ødsted.

Tante Jensine var højere end andre, men hun ville ikke være det og bøjede ryg. Hun græd uden ophør. Taarerne løb fra de lyseblaa øjne; ansigtet, der var bredt af kindben, skinnede i væden. Om panden laa det graa haar, glat, skilt i midten og med bukler over ørerne.

I sørgetoget gik tante Jensine side om side med en ukendt fætter, stationsforstanderen. Det var en æresplads, han var kortægens pryd. Uniform, trekantet hat, hvide handsker og sabel. Mærkeligere end hat og sabel og knapper af guld var dog næsen. Ikke at den var rød; røde næser kendtes, men den var lodden. Spidsen dækket af haar. En tandbørste.

Slægten forsvandt, da pligten var opfyldt; de tog direkte fra kirke til banegaard, blot tante Jensine blev tilbage i sørgehuset. Og da onkel Hans' to søstre havde lukket sig inde med hans eneste broder — ogsaa han tilrejsende — vedblev tante Jensine at græde. Savnet ville blive saa stort, sagde hun. Hun havde ikke set onkel Hans i 50 aar. „Men du skal besøge os, du skal komme til Ødsted.“

Jeg vidste ikke, hvad og hvor Ødsted var, men jeg sagde ja og tak, og mens en stemme i sideværelset tog til i styrke — det drejede sig om arven, og de to søstre, der havde deres paa det tørre, var iskold ro — hørte jeg om Ødsted og huset derude, hvor heden begynder. Ødsted lød som ørken; men det var ingen ørken. Der var ko og hest, og de passede det selv, de fire søskende. Onkel Peter, onkel Henrik, tante Laura og saa mig, sagde tante Jensine undselig.

Sommeren kom, og jeg kom til Ødsted. Jeg kom paa mine ben langs Vejle aa, gennem den dybe aadal, op over bakkerne til sletten, hvor Ødsted ligger, og hvor der var faa huse og ingen skov. Ingen grænse for synet, men langt borte blaa og sorte aase; kuplede høje, kæmpehøje.

De fire søskende tog imod. De var af samme statur, man saa op til dem som til store træer. De smilede alle undtagen onkel Peter, som var ældst. Han gav mig haanden med megen alvor i de lyse øjne og gik straks ind til sig selv. Inden han gik ind til sig selv, og jeg hørte, han laasede døren efter sig, saa jeg, at han havde ligesom en top paa hovedet, en kunstfærdig top af haar. Hvordan, tænkte jeg, faar han saadan en top?

Ogsaa tante Laura gav jeg haanden, men ikke uden ængstelse. Hjemme sagde de, at hun var gal, gal af lutter religion, og det var præstens skyld. Men tante Lauras blanke brune haar laa om pande og ører nøjagtig som tante Jensines graa; hendes øjne var ligesaa fulde af mildhed, hun ikke blot smilte, hun lo, og jeg tænkte, at de altsaa ikke vidste besked hjemme.

Onkel Henrik stod i skjul bag de andre, han kom sidst frem. Han tog med store knoglede hænder om mig og sagde en hel del, som jeg ikke forstod. Han havde skæg

ligesom Kristus paa piedestalden hjemme, han var blot ikke hvid. Hjemme sagde de, han var skikkelig nok, men . . . og saa trak de paa skulderen. Jeg forstod ikke, hvad det betød, og hvorfor de trak paa skulderen, og det nyttede ikke at spørge.

Onkel Henriks urolige øjne var endnu fuldere af smil end tante Lauras; jeg følte, at det gaadefulde i hans mund betød venlighed.

Vi drak kaffe, og jeg sad i sofaen. Tante Jensine, tante Laura og onkel Henrik nikkede tværs over bordet til mig og sagde, at jeg skulle tage en kage til; men da onkel Henrik igen begyndte at mumle sære ord, hviskede tante Jensine: Henrik! og straks rejste onkel Henrik sig og gik ud. „Han skal malke“, sagde tante Jensine, „det er hans tur“. Det var nyt, at en onkel skulle malke, jeg maatte se det og fulgte efter ud i stalden. Der stod to køer, og jeg saa onkel Henrik tage en snor fra et søm i væggen, binde den om koens hale og binde halen til et søm i loftet. Gaadefuldt! Men onkel Henrik smilede kun, da han satte sig paa malkestolen. „Det er for ikke at blive fejlet i ansigtet“, sagde tante Jensine.

Det blev aften, og jeg blev fulgt til sengs. Sengen stod i et lille kammer med et stort chatol. „Det knager om natten“, sagde tante Jensine, „bliv ikke bange, der er ingen der skyder, selvom det knalder. Sov vel“.

Jeg laa længe og ventede paa skud fra chatollet, men det skød ikke den nat.

„Hvorfor“, spurgte jeg onkel Peter, „hvorfor har I saa mange chatoller og kister i jeres lille hus? for det er dog et meget lille hus“. Onkel Peter saa alvorligt paa mig: „Spørg Jensine“, sagde han og gik ind til sig selv. Tante Jensine sagde: „De er fra garden hjemme“. Fra garden!

Onkel Peter gik straks ind til sig selv . . .

tænkte jeg og spurgte og hørte mange ting om gaarden; gaarden, der laa i Bjerreherred ved Purrehøj, og hvorfra man saa saa langt. Mod nord ned over Boller, henover fjorden og landet hinsides; mod øst over havet, langt bort til Fyen. „Der var kønnest i august, naar de kørte rugen ind,“ sagde tante Jensine.

Vi gik fra kiste til kiste og lukkede op. I to store kister med laag var der linned i lag. Tante Jensine sagde, at det var hendes udstyr, og i den anden laa tante Lauras. „Jamen“, sagde jeg, „hvorfors ligger jeres udstyr i kisterne, hvorfors bruger I det ikke?“ Tante Jensine tav og rystede

paa hovedet: „Du spørger og spørger,“ sagde hun, „kom, saa skal du se!“

Vi gik ad den stejle trappe op paa loftet. Der var fuldt af ting. „Er det altsammen fragaarden?“ spurgte jeg, og tante Jensine svarede: „Ja, det er altsammen fra gaarden“. Hun pegede paa en sadel, der hang over bjælken, og til stighbøjlen var bundet blanke sporer. „Det var bedstefaders“, sagde hun. Geværet ved siden havde ogsaa været hans; det var indlagt med sølv; et krudthorn med tud af messing hang i rem. Under sadlen stod et skrin af sort træ paa fire ben som kugler, en stor nøgle stak i laasen, og det var fuldt af papirer. „Rør ikke ved dem,“ sagde tante Jensine, „de er fra gaarden.“ Heller ikke en sabel i sprukken skede af læder maatte jeg røre. „Den tog vi med“, sagde Jensine, „de siger, der er lykke ved den.“

„Hvorfor blev I ikke paa gaarden?“ spurgte jeg. Herpaa svarede tante Jensine ikke. Hun viste mig andre ting. „Dem brugte vi dengang, og nu er der ingen, der bruger dem mere“, sagde hun; „den dér lavede vi smør i“. Det var en ting i stillads og med haandtag i hver ende. Den kunne gynges som en vugge. „Er det rigtig sandt?“ sagde jeg vantro. „Det var dengang,“ sagde tante Jensine, „men mor dig selv, jeg skal i køkkenet.“

Jeg blev ene paa loftet, og overraskelserne fik ingen ende. Jeg kom ned med en dolk og to store sølvknapper, hvorpaa der stod tal. Onkel Peter sagde: „De er fra krigens tid. De knapper sad paa chakoten; dolken gav smeden mig, dengang jeg skulle afsted, han havde selv lavet den. Du maa have den.“

Onkel Peter havde altsaa været i krig, i krigens 1864. Jeg betragtede ham med andagt; han sad i køkkenet og redte sit haar. Jeg saa, hvordan han dyppede kammen i

vand og formede sin top af haar. Han havde kun et ganske lille spejl, blot et trekantet skaar; han maatte vende og dreje det meget for at se. Om halsen bar han et uldent tørklæde, skønt det var sommer. Han skulle afsted, ud at rejse og forberedte sig. Ingen spurgte hvorhen. Han laaste sin dør med alvor og gik. Uden farvel og med ubevæget ansigt. „Ud at handle med heste“, sagde tante Jensine.

De lange sommerdage kom og svandt. Jeg drog paa op-dagerfærd ind over heden. Jeg besteg fjerne høje. Bier summede, og lærken steg med sang mod sky. Bag flimrende soldis, langt borte, græssede faar; en vogn skred gennem sandet, langsomt, trukket af stude. Stude! Hvor sært! Jeg saa hedehøgen jage; de flossede vinger stod skarpt mod himmelblaaet. Snehvide klodeskyer sejlede i række som tunge perler paa snor. Jeg stirrede nordover mod Jelling og spurgte mig selv, om det vel var en af kong Gorms kæmper, der hvilede sine ben i den høj, hvor-paa jeg sad.

Vi var ved aftensbordet, da onkel Peter vendte hjem. Han sagde ikke goddag, han gik gennem stuen uden ord og laasede sig inde i sit kammer. Nøglen skreg i laasen. Onkel Henrik virrede med hovedet; hans øjne vandrede uroligt fra den ene til den anden; han mumlede. Tanterne vekslede blik. „Hys“, sagde tante Jensine, „husk drengen“. Saa tav vi alle, og inde fra onkel Peters kammer hørtes ingen lyd. Han kom ikke ud til aften. Tante Jensine sad, som om hun ikke sad fast. Hun rejste sig og gik til onkel Peters dør. Hun løftede haanden mod laasen, ville sige noget, betænkte sig, sagde ingenting og vendte tilbage til bordet. Vi spiste, og ingen talte.

Jeg kunne ikke sove, da jeg var kommen i seng. Jeg hørte onkel Henrik mumle og de to tanter hviske bag

døren. Det puslede længe, og bagefter kom en ny lyd. Onkel Peter laaste sin dør op og gik ud. Han rumsterede i køkkenet, og siden gik han til stalden; der gled skær af lygten henover mit vindue.

„Hvad vil han i stalden?“ tænkte jeg.

Alt blev stille og jeg faldt hen. Da lød et knald. Chatollet skød, og jeg fo'r med skrig ind til tanterne. De trøstede mig og rykkede sammen, og jeg sov i tante Jensines seng, men jeg hørte dem græde.

Næste morgen kørte en vogn op for døren, og en mand spurgte efter onkel Peter. Inde fra kammeret hørte vi ham sige: „Den kan du tage igen, den er du blevet snydt med; men jeg lader mig ikke snyde!“ Vi kunne ikke høre, hvad onkel Peter sagde, men den fremmede gentog, og nu var han vred: „Den kan du tage igen, den er du blevet snydt med. Farvel!“ Han gik sin vej, rød i hovedet. Onkel Peter laaste sin dør.

Ingen smilede mere i huset. Onkel Henrik virrede med hovedet, og hans urolige øjne blev stive henimod en krog. Tante Jensine og tante Laura talte sagte med hinanden og saa paa mig. Saa pakkede tante Jensine mit tøj og sagde: „Du maa hellere rejse hjem. Hils dem og kom igen en anden gang.“

En uge efter fik vi brev, at onkel Peter var død. De sagde hjemme: „Den gamle pengepuger! men hvad skal der blive af de andre, staklerne?“

Jeg blev sendt ud til begravelsen, for jeg havde jo kendt onkel Peter. Tanterne græd, ligesom tante Jensine havde grædt over onkel Hans. Onkel Henrik mumlede og virrede med hovedet.

Vi kørte hjem fra kirken. Jeg sad i vogn sammen med dem fra nabostedet, og saadan erfarede jeg, hvordan det

var gaaet til. Onkel Peter var ikke død i sin seng; han havde hængt sig. Han var blevet den lille i en hestehandel, og det gik ham for nær. „Det bliver armod, havde han sagt, jeg er færdig, vi bliver stoddere.“ Men i hans seng, som han altid selv havde redt, og som ingen maatte røre, havde tante Jensine fundet 30.000 kroner.

Jeg spurgte mig selv: „Hvordan kan en, der tager sit eget liv, blive begravet paa kirkegaarden?“ Jeg vidste jo, at selvmordere skal kules ned udenfor diget, paa marken, ved siden af møddingen. Jeg fik det ikke at vide, men hjemme sagde de: „Den forrykte præst, der gjorde Laura tosset, nu har han gjort det godt igen. Han kom alligevel i kristen jord, gnieren. Men hvad vil de gøre med alle de penge?“

Jeg saa aldrig tante Jensine mere. De solgte huset, hvor onkel Peter havde hængt sig. De flyttede til Samsø, og Samsø var alt for langt borte.

Nu ligger de forlængst i sandet derovre. Ingen kender deres navn; ingen kender deres grav. Den er glemt, som gaarden oppe under Purrehøj er glemt, som huset i Ødsted er glemt, huset, der laa, hvor heden begynder.

Ingen ved i dag noget om tante Jensine og hendes tre søskende uden jeg, og naar jeg engang er borte, er det alt sammen glemt for sidste gang, slettet ud, som om det aldrig havde været til. Saadan som det engang skal gaa os alle, vort navn og os selv.

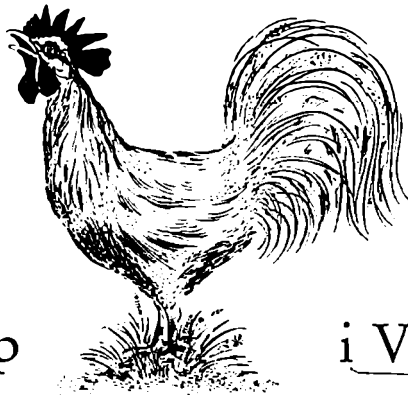
Uretfærdighed betaler sig selv med frygtelige renters rente.
(Carlyle)

*

Der er visse fejl, vi ikke kan tilgive vore medmennesker. Det er vore egne.

(Piet Hein)

Ds)

Hanekamp

i Varnæs

eller frænde er frænde værst

*En goej Histori kvikker op
i trøvsomm' og i gressle Ti'er,
og den forringes eller bed's
åv den, der vil fortæll den vi'er.
Men lad mæ prøv'! Der var engang,
da vi var styret stramt åv fremmed.
Og en von Köller, dr. Hahn
er Folk, di gammelålde glemme.*

*No traf det sej, te dr. Hahn
skuld' tal' i Varnæs Kro en Avten,
og han var som en rigte Kok
kun fuld åv Prål og vigte Brovten.
Han drov dengang o sin Mission
rundt i vort Laend o manne Rejser,
hvor han i egen høj Person
skuld knytt voss nærme til e Kejser.*

*For Magt og Storhed er som Vin
og gør, te manne hastet vakler,
og dr. Hahn skændt dygte i
og troej e Magt kund' gør Mirakler.*

*Han skuld ha vidst: Alt hæ sin Gang,
og sjel det størst' og stærkest ramle.
Her tov di fat med højstemt Sang,
da en lidt broget Flok var samle.*

*Men knap begyndt han med sin Tool
om Tysklands Ørn og sort-hvid Farre,
før end en Kok begyndt å gool
åv al sin Kraft opp' under e Sparre.
Blitz und verflucht! Han mått hold op
og taft e Træej og stov og hikked',
så ti' e Kok et Øjeblik,
og Folk kund' hø'r e Klokværk tikked'.*

*Så tov han fat egenn som før
med: Meine Damen, meine Herren!
da satt e Kok først rigte i,
og Hahn holdt op midt i et Snerren:
Verfluchter Hahn! Verdamtes Vieh!
Ich dachte doch es wär gelungen.
Og e Forsamling mått sætt i
med Schleswig-Holstein meerumschlungen.*

*Da ti' e Kok. — Det var en Sang,
som sjel en Kok fandt var for møje,
og dr. Hahn tov dristet fat
og snakked' stærke no og høje'
om Frænde kan vær' Frænde værst —
Men e Forsamling var kun spændt o,
om snart e Kok vild gool egenn.
Det var kun den, di sad og tænt o.*

*Men der gik læng' — så gav e Kok
et enkelt Gool, og all' Folk snapped'
lidt ædder e Vejr. Hér fæk di Sjov
for billig Pæng, og manne klapped'.
Ja, jen stemt i åv Hjartens Lyst
med: Vågner, vågner danske Helte . . .
Men ander sang: Lieb' Vaterland . . .
Og jen råft op om, te han meldt e.*

Skuld Hahn gi op og rend' sin Vej?
Nej, nej! Wir wanken nicht und weichen!
og op imod ham lød en Stemm':
Nur mutig, mutig, nicht erbleichen!
Han mått vel da kund' klar en Kok.
Han bed e Tænder krafte sammel.
Hér gjaldt det om å hold sej styv
og itt lad' alt det hele rammel.

Men trirre Gang e Kok tov fat,
da flygted' Hahn fornærmt og krænke,
alt lav Folk jubled' ham Godnat
og grin' og vred sej o e Bænke.
Men han, der gemt sej o e Lovt,
var klogher end di Kokk', der spanker
stolt melld e Høns o åfen Tovt —
og lad voss hold hans Spøg i Tanker.

For hvor Fornuft er spildt, og vi
vil komm' til kort med det, vi tænker,
kan tit en Kok gør Kål åv den,
der spinder lidt for kunstle Rænker.
Og den, der itt kan gool endnu,
skuld javnlet øv' sej o og prøv'e,
for det kan I vær' sikker o,
te tombe Ti'er itt er øvve.

Martin N. Hansen.

F. Roske

Sønderjyden Nis Hanssen »Bondesøn« *Patriot, skolemand og præst*

Af Hans Vald. Gregersen.

»En bondesøn fra Tønder amt« kaldte han sig.

Det lød som en fanfare, og det var vel ogsaa hans mening. Der skulle blæses saa eftertrykkeligt i hornet, at grænselandets slumrende danskhed omsider kunne vaagne op til daad, og det lykkedes ham i en saadan grad, at der snart var nok af andre, som kunne give tonen an.

Nis Hanssen »Bondesøn« blev derfor hurtigt glemmt, efter vor mening alt for hurtigt. Men i de begivenhedsrige vækkelsesaar voksede der et saadant væld af fremtrædende personligheder op af den hidtil saa golde jord, at man mente at have raad til at glemme, og i dag er det vist kun de færreste, som mindes det engang saa løfterige navn.

Nis Hanssen var en ægte grænselandets søn, født i 1808 i Øster Højst, ikke langt fra Tønder. Af herkomst tilhørte han almuen; hans far var kromand og drev lidt landeri ved siden af. Efter alle solemærker at dømme ville hans fremtid ogsaa blive en bondes. »Landvæsenet havde jeg aldrig forladt, dersom jeg havde haft udsigt til, i de dengang daarlige tider, at kunne blive ejer af en middelmaadig bondegaard«, har han senere udtalt, men da hans hu tillige stod til læsning, medførte forholdene, at han i tyveaarsalderen lod sig optage som elev paa latinskolen i Haderslev.

Skoleaarene i Haderslev har kun kunnet bestyrke ham i hans overbevisning om den uretfærdighed, der dagligt vederfaredes hans landsmænd, thi undervisningssproget her var tysk, mens det danske modersmaal ikke engang rangerede blandt fremmedsprogene — saa unødvendigt ansaas det for at være! Som den modne elev Nis Hanssen var, lod han sig ikke som saa mange

af sine landsmænd hilde i den forestilling, at tysk nu engang var alle dannedes sprog. Han benyttede tværtimod sine ferier i de seks aar, han tilbragte paa latinskolen i Haderslev, til en nøje undersøgelse af de sproglige forhold i hans slesvigske føde-land, idet han gennemrejste de forskellige egne for at blive klar over, hvorledes det forholdt sig med folkesproget.

★

I 1834 kunne Nis Hanssen som student forlade Haderslev for at begive sig til København, hvor han ved universitetet paabegyndte et teologisk studium. Han valgte København i modsætning til det store flertal af hans studenterkammerater, der drog til Kiels universitet. Siden 1768 havde en forordning nemlig sagt, at alle, der agtede at søge embede i hertugdømmerne, havde pligt til at studere to aar i Kiel. Nis Hanssen har derfor maattet træffe et valg, som muligvis kunne faa afgørende betydning for hans fremtid, idet det ville kunne hindre ham i at faa ansættelse i hjemstavnen.

Helt afbrudt blev forbindelsen med Haderslev nu ikke. Rent økonomisk støttedes han herfra med laan, saaledes af den gamle, hæderkronede pastor Erasmus Lautrup, en af byens historikere og tillige redaktør af »Lyna«, det lokale oplysningsorgan. Da Nis Hanssen imidlertid betraadte de politiske stier, afbrød den gammeldags, konservative præst og tilhænger af det bestaaende samfund al forbindelse med sin tidligere protégé — forøvrigt til stor sorg for denne, bl. a. af økonomiske aarsager! Men der hjalp ingen kære mor. Som Nis Hanssen skrev: »Lautrup klæber fast i de gamle indgroede fordomme som fluen i sirupskrukken. Han slaar vel vingerne i vejret og snurrer forskrækkeligt, men benene kan han ikke faa løs. De stakkels folk — han og hans staldbrødre — gaar alle ud fra den grundfalske mening, som om vi med dansk sprog ogsaa vil paaføre dem danske love og indretninger. Ja, de tror endog, at det alene udgaar fra Danmark, og at slesvigerne var meget vel tilfredse med deres stilling. Saasart jeg bliver kandidat og faar nogenlunde tid, skal min pen ikke komme i ro, før jeg har stoppet munden paa alle disse tyske voldsmænd, der i en saa lang aarrække har kuet mine vakre landsmænd.«

Der var fremtidsklang i disse ord, som blev henvendt til købmand Peter Christian Koch, gennem hvem han blev knyttet paa det intimeste til Haderslev, idet han hos denne havde

fundet sin hjertenskær, en søster til Kochs kone. De to svogre har da haft rig lejlighed til i fællesskab at dyrke deres kæphest: Slesvigs nationalpolitiske tilstande. Men frugtbar kan denne forbindelse ikke siges at være blevet — og det har næppe i første række været Nis Hanssens skyld!

Koch blev alle sine dage autodidakten med alle den selvlærtes skavanker. Nævnes kan det i denne forbindelse, hvorledes han engang kom for skade at oversætte H. C. Andersens eventyr »Den grimme ælling« fra tysk til brug for sit blad — lidet anende, at Andersen var en af samtidens store danske digtere! Hans unge svoger, Nis Hanssen, kunne derimod helt vie sig et universitetsstudium, selv om teologien i studieaarene ikke just synes at have fanget hans store kærlighed. Gammel rationalisme har vel siddet ham i kødet, skønt det netop var i de selvsamme aar, at J. P. Mynster fungerede som Sjællands biskop, men den teologiske professor H. N. Clausen og den aandsretning, han repræsenterede, har nok staaet hans hjerte nærmere. I hvert fald har han ikke været begejstret for Grundtvig — til stor fortrydelse for svogeren i Haderslev, der vel har været dennes første ivrige tilhænger i Sønderjylland. Hvad deres teologiske anskuelser angik, kunne de derfor ikke harmonere. Nis Hanssen havde endda besluttet »at undgaa al berørelse med Haderslev for den store religiøse afvigelses skyld«, der var mellem ham og den øvrige familie. Han glædedes dog over (i 1838), at forbitrelsen nu var fjernet. »Og hvorfor skulle vi ikke ogsaa anerkende, at der er sandhed paa begge sider. Religion er en ganske personlig sag, og ligesom personerne er forskellige, er religionen det ogsaa«.

Det skal dog siges til Nis Hanssens ros, at mens han med aarene arbejdede sig frem til et mere bibelfast stadi, blev Koch efterhaanden noget af en sværmer, der aabnede sit hjerte for allehaande kristelige bevægelser, blot de var i konflikt med den officielle statskirke.

★

Det blev imidlertid paa det nationalpolitiske omraade, at de to svogre fik mest med hinanden at gøre, og hvor deres modsætninger kom klarest til udtryk. Det var ganske vist ogsaa her, at de hver for sig vandt størst navnkundighed.

Nis Hanssen kom — som han selv udtrykker det — »lidt sent paa fart«. Det var først i 1839, at han traadte frem for offent-

ligheden. Han har vel i første række følt sig bundet af sine studier og af den fattige students sædvanlige slid for at tjene lidt til livets ophold. Indtil seks timer om dagen har han maattet lade sin »aand sløves ved ærgerlige og aandsfortærende indformationer, som tilmed lønnes daarligt«. Svogeren har dog støttet ham noget, vel til gengæld for bidrag til »Dannevirke«. Ved slutningen af aaret 1839 hedder det saaledes til Koch: »Send mig en ladning kaffe, the og sukker til vinteren, saa vil din handel bære endnu mere velsignelse, og det er sidste vinter, det gøres fornødent. En ladning penge var mig rigtignok endnu mere velkommen, men dem tør jeg sagtens ikke vente«.

Et par breve til Koch fra tiden forud for dennes udsendelse af Sønderjyllands første danske blad »Dannevirke«, giver Nis Hanssen udtryk for en levende utilfredshed med Frederik den Sjettes enevælde. Han ironiserer saaledes over kongen, der »i sin uendelige visdom alene ved, hvad der tjener til landets sande gavn og bedste«. Begge svogre var paa den tid ivrige tilhængere af det liberale standpunkt. Nøje fulgte de saaledes med i, hvad der skete paa stænderforsamlingen i Slesvig. »Kender du min navnebroder Nis Lorenzen i Lilholt, saa omfavn og kys ham paa mine vegne. Han har med guddomsord talt sine landsmænds sag« og var derfor ret en mand af Nis Hanssens hjerte. Ogsaa professor Christian Paulsens velskrevne bog »Für Dänemark und für Holstein« tiltaler Nis Hanssen, der maa more sig over, at en af hans fordums lærere, den lille konrektor Volquartsen, har forsøgt at gendrive den. »Jeg troede ikke, at den saakaldte dannede klasse i det danske Slesvig var saa hildet i vrangt fordomme, og at saa dannede folk saa lidt forstod at læse i nutidens politiske aarbøger. De fordrer altsaa, at 150.000 medbrødre skal opofre deres naturlige rettigheder, for at nogle faa kan spare sig den ulejlighed at lære mængdens sprog. Hvor lidt erkender disse forblindede, hvad der tjener til Slesvigs vel og lykke!«

Som liberal har Nis Hanssen da paa et tidligt tidspunkt knyttet forbindelser med ligesindede, saaledes ogsaa med den bekendte Orla Lehmann. De har allerede i foraaret 1838 drøftet det sønderjydske spørgsmaal, men stemte endnu ikke ganske overens. »Han ville have tingen herovre med ram og magt, hvilket efter min formening let kunne skade den gode sag, der selv i sin udvikling maa bane sig sin vej. Han ville f. eks., at

man skulle søge at vinde den ene eller anden formaaende mand for vort forehavende, men jeg er af den mening, at de bedst kommer af sig selv, da de ellers let tror, at der stikker en eller anden skjult grund derunder.«

Et par maaneder senere paabegyndtes den brevveksling mellem Orla Lehmann og Peter Hiort Lorenzen, som skulle blive af saa overordentlig stor betydning for den kommende tids nationalpolitiske udvikling. Lehmann nævner udtrykkeligt i et af sine breve til Hiort Lorenzen, at han holder Nis Hanssen underrettet og endda har ladet ham læse et af brevene. Nis Hanssen præsenteres af Lehmann med udtrykkene hæderlig, afgjort liberal, en mand, som han nærer den største tillid til. Endvidere hedder det, at han er en af Hiort Lorenzens varmeste tilhængere, som ofte har talt til Lehmann om denne og stedse har paastaet, at saasomt »vor sag« i Slesvig blev virkelig folkelig, ville Hiort Lorenzen være en af dens bedste repræsentanter. »Hvad der endnu holder Dem tilbage«, fortsætter Lehmann, »er frygt for enevælden i Danmark og for Slesvigs indlemmelse i Danmark, samt modvilje mod »Dannevirke«.«

Nis Hanssen underrettede hurtigst muligt sin svoger i Haderslev om Hiort Lorenzens forbindelse med Lehmann. Koch var imidlertid alt andet end begejstret. Han og Christian Flor kæmpede nemlig først og fremmest for et nationalt, dansk Slesvig. De andre var derimod liberale og ventede, at en fri og uhæmmet sproglig udvikling ville blive en naturlig følge af et frihedsrøres sejr. Koch har vel ogsaa frygtet, at han ville blive sat i skyggen af sit kendte, liberale bysbarn. Han undsaa sig i hvert fald ikke for at skrive til Flor: »Saavel ved et besøg, som jeg for nogen tid siden aflagde hos vor sags værste fjende i Nordslesvig, P. H. Lorenzen, som ved andre af hans venner, mærker jeg, at denne mand ikke er utilbøjelig til at hale mig til sig«.

Flor lod sig imidlertid ikke paavirke af Kochs anskuelser. Han er aabenbart blevet underrettet af Nis Hanssen, idet han nævner, at dennes brev indeholdt glædeligt nyt. »Lorenzens forandrede stilling er ikke uvigtig, og det forstaar sig, at De bør tage imod ham som en ven, uden at det skal koste ham ydmygelse«, hedder det i hans besked til sin redaktør i Haderslev.

Til trods herfor har Koch dog endnu adskillige maaneder senere over for sin studerende svoger givet udtryk for sin util-

fredshed med Hiort Lorenzen, men fik til svar: »Det har smertet mig dybt, at du lader saa haant om Lorenzen og hans bestræbelser. Lad ham have fejlet, lad ham have stødt i basunen, hvor fløjtoner var tilstrækkelige, han er og bliver en hædersmand i folkets midte. Om du derfor viste dig lidt mindre buf og lidt mere gild til denne side, ville det ikke tiltrække dig deres foragt, som det er at regne paa. At kalde den slesvig-holstenske liberalisme i almindelighed for en moderne ophidselse, røber vist snarere en fiks idé end at tro, at der findes ogsaa nogle ædlere elementer deri.« Nis Hanssen gør derefter Koch opmærksom paa, at »Dannevirke« burde holde en mere bevidst liberal kurs i overensstemmelse med Hiort Lorensens optræden i stænder-salen.

*

Men Koch havde da alt længe givet udtryk for sin dybeste mistillid til sin svogers politiske tanker, ja, næsten lige siden Nis Hanssens første indlæg i den nationalpolitiske debat har man indtrykket af, at hans mishag var vakt. Ganske vist omtalte han ham i pæne vendinger til Flor i anledning af hans kritik af et nyt sprogkort. »Han er meget modig, ung og varm«, og Flor svarede straks begejstret: »Den mand kan jo blive kompagnichef ved vore tropper!«

Men ak, de skulle snart blive af en helt anden mening. De tanker, Nis Hanssen offentliggjorde i den liberale, københavnske presse, harmonerede nemlig kun daarligt med Kochs og Flors smag. Nis Hanssen var dem for selvstændig, han ville saa vidt gørlikt vinde tilslutning hos alle lag af den slesvigske befolkning.

»Du vil maaske sige, at jeg indrømmer det tyske sprog for megen ret, men det kan ogsaa være, og jeg tror næsten, at du er ganske enig med mig, thi det er tidt en klog feltherres maade at lade fjenderne vinde smaa tilsyneladende fordele, for siden, naar de tror sig sikre, des argere at slaa dem. Vil vi vinde bonden i de sydlige dansktalende egne af Slesvig for vor sag, saa maa vi ikke gøre mine til at ville fratage ham det tyske sprog, som han ved vane har faaet kær, og som han har saa megen brug for. Og bondens hjælp kan vi ikke undvære, dersom vi vil haabe at besejre embedsmændene«. Nis Hanssen havde i de omtalte avisartikler protesteret mod en indlemmelse i kongeriget, ja, Slesvig burde tværtimod beholde sine hidtidige privilegier og hele den forhaandenværende statsretslige stilling. »Slesvig kan

gerne være forenet med Holsten ved fælles regeringskollegier, men ligesom vi dømmes efter vore egne love, tror vi ogsaa at have ret til at regeres i vort eget sprog«. Der var altsaa i og for sig ikke brod mod den tyske kulturs stilling i grænselandet, tværtimod foreslog han obligatorisk tyskundervisning i folkeskolens øverste klasse. Bedømt ud fra samtiden er det uden tvivl rigtigt, hvad professor Knud Fabricius som den første af eftertidens historikere har forstaaet, nemlig at Nis Hanssen med dette program var i bedre kontakt med Mellemslesvigs bønder end Koch og Flor.

Koch var imidlertid straks rede til at forkaste sin svoger. »Vi kan ikke stole paa ham eller bruge ham«, hedder det henvendt til Flor. Denne var dog foreløbigt noget mere forsigtig; han svarede: »Svoger Hanssen kan vi rigtignok ikke stole paa, men vi maa ej opgive ham, langt mindre støde ham fra os!« Det var øjensynligt den sidstes mening at gemme ham til bedre tider, men Nis Hanssen lod sig ikke standse i opløbet. Nu var terningerne kastede, nu skulle der handles! Ikke fjorten dage efter meningsudvekslingen om problembarnet svoger Hanssen paabegynder han det arbejde, der for stedse har givet ham en plads i Sønderjyllands-historien, og som har været mere banebrydende end saa meget andet af det, der var oppe i tiden. Fra nu af kunne man i hvert fald ikke tillade sig uden videre at negligere ham!

I de følgende aar er han inde i et vældigt arbejde som ledende kraft i »Selskabet for dansk læsnings udbredelse i Slesvig«, hvis bestyrelse udelukkende bestod af københavnske sønderjyder. Nis Hanssen fik i dette selskabs tjeneste rig lejlighed til at udnytte sine talrige forbindelser ud over hele landsdelen. Utallige henvendelser rettede han til nær og fjern, og det lykkedes ham da ogsaa i en sjælden grad at faa bredt dansk læsning ud over de sønderjydske sogne, hvor der inden længe eksisterede 60—70 udlaansbiblioteker.

Blandt de mange, han henvendte sig til i denne sag, var ogsaa præsterne ved landsdelens forskellige kirker, og de synes i begyndelsen gennemgaaende at have sluttet sig til tanken, der jo stemte saa udmærket overens med rationalismens krav om almuens oplysning. Kun et faatal af dem var paa et saa tidligt tidspunkt i stand til at skimte den danske hestefod, som Nis Hanssen søgte at holde skjult. Som opdragende i tysk kultur afviste de ham. Det var saaledes tilfældet med præsten i hans

eget fødesogn, »men det blæser jeg ad, thi nu henvender jeg mig direkte til mine gode bønder derhjemme og sender dem bøger lige ind i huset«.

Og det slog til: »En simpel bonde og ungdomsven skrev mig trohjertet til: »Send os kun bøger, Nis, vi skal nok læse i dem, enten de saa kommer fra Pær eller Paul«.

Men fra Koch modtog han stadig alt andet end opmuntrende ord — tværtimod! Til alt held behøvede han det heller ikke! Han havde — som det ogsaa til fulde fremgaar af hans breve — selv et overskud af glødende begejstring. Koch havde saaledes igen anket over hans politiske holdning, men fik blot til svar: »Du siger, at hverken danskerne eller tyskerne ret vidste, for hvem jeg stred i min anden udmarsch. Men det tror jeg ikke, da aanden i det hele var saa ægte slesvigsk og dansk, at det netop er den artikel, der her har forskaffet mig navnkundighed. Det er mig rigtignok om at gøre at beholde og vinde de liberales hengivenhed, for at faa dem skilt fra holstenerne, hvilket ville være en uendelig vinding. Den slesvigske selvstændighedsfølelse maa vi have vækket, og derhen skal jeg stræbe, om jeg og skal skrive med mit hjerteblod«.

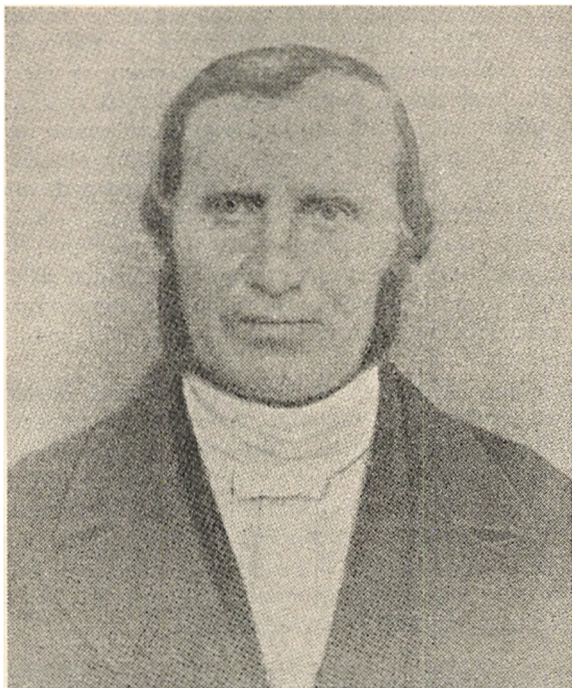
*

Hvad var det da, der skilte de to svogre? Ja, det var ikke blot dette, at frænde nu engang er frænde værst! Heller ikke smaa-stridigheder, som uoverensstemmelsen med hensyn til det sprogkort, Koch paatog sig at udgive, men ved hvilken lejlighed han viste sig meget utilbøjelig til at tage mod velmente raad af den langt mere stedkendte svoger Hanssen.

Flor blev hurtigt klar over misstemningen mellem de to, og han foretrak absolut Koch. Til denne skrev han: »Nis Hanssen og De er, i det mindste endnu, saare forskellige i Deres følelse og anskuelse af den Slesvig-danske sag, og da det er stolthed og ikke poesi og nationalfølelse, der gør ham til tyskernes modstander, saa er han mindre dansk og mere (saakaldt) liberal, end De eller »Dannevirke« kan være tjent med. For resten er der en dygtig natur i ham, og under bedre omstændigheder ville han uden tvivl nok lære at begribe og ynde, hvad der egentlig lever og arbejder inden i Dem og mig, thi det aner han endnu ikke«.

Selv søgte Flor samtidigt at paavirke Nis Hanssen i den af ham ønskede nationalt-folkelige retning. Nis Hanssen skriver her-

om: »Flors idé om Slesvigs emancipation forstod jeg meget godt, saasom ogsaa, at denne idé har et skandinavisk præg og en afgjort nordisk retning. Det var for mig lettere at forstaa, da den har ulmet, brændt og luet i min barm i flere aar«.

Nis Hanssen

Men forskellen i synsmaader var dog langt større end Koch og Flor anede, idet Nis Hanssen maaske klarere end mange andre i samtiden saa, hvad den folkelige linje ville betyde for hans kære fødeland, nemlig Slesvigs deling i en dansk og tysk del. Han ønskede derfor helstaten bevaret, »statsenhed« frem for »nationalenhed«. Allerede nogle maaneder før Flors forsøg paa at faa ham til at ændre anskuelser havde han klart trukket forskellene op over for Koch: »Efter vor stats ejendommelighed er statsenheden (efter min mening) det højeste princip, da derved

netop nationalenheden sikrest vil opnaas. Afsondring, strid og kiv mellem os (Nis Hanssen, Manicus og efterhaanden Hiort Lorenzen) og jer (Flor, Koch) vil vist ikke opstaa, hvorover vore fjender ville more sig alt for meget. Nej, vi vil gensidig varme og oplive hverandre. Vi er jo kun uenige om vejen, der fører til maalet, da derimod maalet er et og det samme — folkets vel og nationens ære. Dersom vi ensidigt kæmpede for nationalenheden, saa maatte nødvendigvis en kløft fremkomme i Slesvig, som hverken du eller nogen kan ønske, da derved muligheden af, maaske i tiden under statsenhedens ægide, at kunne udvide vor nationalitet til Ejderen og videre, derved blev aldeles tilintetgjort. Netop fordi jeg vil have danskheden mod syd, tillader jeg tyskheden at rykke mod nord. Imod din idé skal jeg aldrig hverken sige eller skrive et angribende ord, naar min idé lades ukrænket. Lad dem kun begge arbejde ved siden af hinanden og bearbejde vore landsmænd, saa at de kan vaagne op til mere politisk selvbevidsthed, thi de fleste af dem sover endnu en helheimssøvn!«

Det kan dog fastslaas,, at Nis Hanssen med oprigtigt sind har søgt at opretholde et taaleligt forhold til sin svoger. Aabenhjertet og bramfri som han af naturen var, kunne han godt »tage paa vej«, som naar Koch f. eks. »syltede« hans forøvrigt som oftest velskrevne bidrag til »Dannevirke«: »Jeg skriver ikke en artikel, for at du skal bruge den til fidibusser eller til at viske din r. . med!« Men iøvrigt slog han til lyd for god forstaaelse. »Oprigtighed og ærlighed bør herske mellem os to, saa skal nok hver lille meningsforskellighed udjævnes«.

★

Flors forhaabninger om med tiden at kunne ansætte Nis Hanssen som kompagnichef ved sine tropper kom ikke til at gaa i opfyldelse. Tværtimod blev forholdet mellem dem efterhaanden det slettest tænkelige. Hvorom alting er, kom Nis Hanssen aldrig til at anerkende Flor som leder af den nationale kamp. Det er saaledes betegnende, at, mens Koch gerne titulerer Flor »Deres velbaarenhed«, kalder Nis Hanssen ham slet og ret »kampfælle«, »stridsfælle« eller lignende. »Nis Hanssen viser, at han vil ét, mens vi vil noget andet«, hedder det hos Flor. Han kunne derfor ikke gøre ham til sin betroede mand, ja ligesom Koch stolede han ikke paa ham.

Med aarene uddybedes kløften mellem dem blot endnu mere.

Da man ved aarsskiftet søgte en forstander til den højskole, man agtede aabnet i Rødding, var Flor i hvert fald klar over, at Nis Hanssen kunne der ikke være tale om, hvor meget denne end kunne ønske det. »Det er aldeles umuligt at bruge ham til at vogte vor højskole. Han kan være meget brav til mange andre ting, men dertil ikke. Vælg en mand, som vi med aabne øjne ser at være komplet uskikket dertil, ja endog har antipati imod, det kan dog intet fornuftigt menneske finde paa. Tager jeg ikke aldeles fejl af ham, saa er han en overordentlig forfængelig og herskesyg karakter og kan derfor ikke underkaste sig vore anskuelser, da han hverken forstaar eller billiger dem. Vil Vorherre forandre hans sind, saa er det en anden sag!«

Det turde dog være et spørgsmaal, om ikke Rødding højskole ved sin start ville have faaet en ganske anderledes succes under ledelse af en mand, der som Nis Hanssen havde det intimeste kendskab til sin hjemstavns bønder, for hvem dansk folkelighed, skandinavisme og grundtvigianisme paa indeværende tidspunkt maatte være det rene bragesnak. Først trearskrigen trak det skarpe skel, der delte Slesvigs befolkning.

Til Nis Hanssens undskyldning kan vel nok indvendes, at han har haft et meget bevægeligt sind, ja muligvis endog haft anlæg for det manio-depressive. Han kunne i hvert fald ogsaa til tider give udtryk for den dybeste modløshed. Den kloge Frederik Fischer har paa et tidligt tidspunkt bemærket denne ejendommelighed hos ham: »Det er mig oprigtigt talt noget paafaldende, at den mand, der saa tappert ved at angribe fjenden, føler sit mod synke, naar en irriteret fjende gør et hadefuldt udfald mod ham«.

★

Nis Hanssens politiske løbebane kan godt minde én noget om en komets hastige flugt. Ligesom dette himmelfænomen tiltrækker sig alles opmærksomhed ved sit klare lys, blev den unge slesvigske bondesøn straks ved sin første offentlige optræden i hovedstaden genstand for stor opmærksomhed paa grund af de gode oplysninger, han paa sin ligefremme maade gav om de faktiske forhold i det for københavnerne dengang saa fjerntliggende Sønderjylland.

Blandt dem, der paa det nøjeste fulgte det politiske livs puls, var ogsaa tronfølgeren prins Christian, en mand, der i 1839 utaalmodigt længtes efter at kunne tiltræde landets rege-

ring. Paa opfordring af Flor havde Nis Hanssen opsøgt tronfølgerens fortrolige, etatsraad J. G. Adler, for gennem denne at opnaa prinsens støtte til den slesvigske bogforening. »Etatsraad Adler lod mig forstaa, at prins Christian ikke ugerne ville se mig et øjeblik. Prinsen talte længe med mig og beholdt for evigt mit hjerte. — Til sidst talte han lidt om min egen stilling og kaar og tilføjede til sidst den ros og formaning, at han troede at have bemærket, at mit princip var ikke at tale med om ting, jeg ikke forstod, og han ville stedse forblive mig bevaagen, naar jeg fremtidigt fulgte samme princip. Prins Christian er en mand, der fortjener at sidde paa en trone«.

Det vil være let at forstaa, at netop Nis Hanssen maatte kunne vinde den senere Christian den Ottendes særlige bevaagenhed, thi han havde jo givet udtryk for tanker, som i høj grad maatte være tiltalende for denne: et liberalt Danmark, hvori der gaves dansk sprog og kultur i Slesvig fuld ligeberettigelse med tysk, uden at statsenheden derfor ville blive brudt. I virkeligheden er det netop disse synsmaader, der ligger bag ved udstedelsen af sprogreskriptet i 1840.

Naar Nis Hanssen kort efter, at dette var blevet almindeligt bekendt, søgte at komme til forstaaelse med de deputerede for sin snævrere hjemstavn, de to gaardmænd Thies Steenholdt og Peter Todsen, for at vinde dem for et danskpræget, liberalt Slesvig med alle det gamle hertugdømmes historiske særrettigheder i behold, er ogsaa dette i god samklang med kongens ønsker.

Da det i foraaret 1841 omsider lykkedes Nis Hanssen at faa sin teologiske eksamen, blev den nyudklækkede kandidat omgaaende sat i virksomhed af kongen, der gennem ham ønskede at modtage en paalidelig underretning af de faktiske sprogforhold i Sønderjylland. Nis Hanssen var selvfølgelig meget glad for det smigrende hverv, kongen overlod ham, og som vel heller ingen havde bedre forudsætninger for at løse end han. »Jeg gaar nu ud og ind hos kongen igen, og forleden dag viste han mig den mageløse tillid at opfordre mig til at udarbejde for ham personlig en sandfærdig og samvittighedsfuld fremstilling af sprogforholdene i de egne, hvor jeg troede, at der burde indføres dansk kirke- og skolesprog i stedet for tysk. »Wie gefällt Ihnen das??!!«, hedder det i et brev til Flor.

Med vanlig energi og største oplagthed gik Nis Hanssen til den stillede opgave, som han jo var som skabt til at løse paa en tilfredsstillende maade. Interessant er det,, at han faktisk foregriber den Regenburgske sprogordning fra aarene efter treaarskrigen, idet han udskiller et blandet sprogomraade paa ikke færre end 27 mellemslesvigske sogne, hvor han foreslaar, at modersmaalet indføres i kirke og skole.

Men det er værd at mærke sig, efter hvilke retningslinjer han tænkte sig en saadan ændring gennemført. Det viser nemlig klart hans intime kendskab til mellemslesvigske bønders tankesæt. Han hævder nemlig i sin indberetning til kongen, at »det er utvivlsomt, at en regeringsforanstaltning, der gik ud paa at ændre kirke- og skolesprog, hos mange ville blive modtaget med største uvilje. Vanen udøver over alle mennesker, dog især over den lavere almue, en meget stor indflydelse, og i det foreliggende tilfælde saa meget mere, fordi den støttes af almuens tyskdannede foresatte, der af ganske naturlige grunde har forkærlighed for det tyske og den deri erhvervede dannelse. Men uden frygt for store bevægelser (politisk uro) kunne elementarundervisningen paabydes i det danske sprog, mens de ældre børn beholdt tysk sprog til afslutningen af deres skolegang. Ønskeligt maatte det ogsaa altid være, at de større og dueligere børn vedblev at lære noget tysk, som de saa ofte har brug for. I kirken kunne i de første ti aar dansk og tysk gudstjeneste afveksle hveranden søndag og siden den tyske enten ganske ophæves eller indskrænkes.

Det ses af det her anførte, at her talte en mand, som kendte til, hvad han befattede sig med. Sammenligner man med, hvad der senere skete under Regenburgs ledelse, tjener det dog denne sidste til undskyldning, at forsøget først blev gjort, efter at en borgerkrig havde gjort befolkningen direkte fjendtlig.

Vi kan i vor tid kun beundre den af nationalliberal historiskrivning saa forkætrede Christian den Ottende for hans fordomsfrie forsøg paa at sætte sig ind i det sønderjydske spørgsmaal. Storsindet og vidsynet som denne vort lands højt kultiverede konge var, er han end ikke gaaet af vejen for at tage en jævn student og nybagt kandidat i sin tjeneste. Men tiden var inde i en bevægelse, der fra aar til aar blev mere febrilsk. Kongens tragedie blev det, at man ikke kendte de beroligende lægemidler, som der i saa høj grad var brug for. Resultatet blev for

en samtidig betragtning en underlig zigzagskurs, som maatte vække anstød til alle sider.

Forskellige forhold har vel ogsaa medført, at Nis Hanssens forbindelser med hoffet er blevet afbrudt. Afgørende har det naturligvis været, at 1842 blev aaret for det nationale brud. I den bekendte tavlesag i anledning af, at bønderne ønskede at op-hænge en mindetavle for sprogreskriptet i Gram herreds ting-hus, maatte han give herredsfogeden en undskyldning, og hans mod er vel blevet yderligere nedslaaet, da man paa allerhøjeste sted tog afstand fra den mand, han satte størst pris paa af alle slesvigske politikere, Peter Hiort Lorenzen, fordi han havde talt dansk i stændersalen i Slesvig.

*

Da Nis Hanssen var 34 aar, var hans politiske virksomhed til ende. Saa hurtigt var den nationalpolitiske udvikling løbet fra de idéer, han havde fremsat.

Endnu havde han dog ikke opgivet haabet om at kunne være med i et folkeligt oplysningsarbejde. Han haabede saaledes paa ansættelse ved seminariet i Jelling. Det blev imidlertid ikke til noget. Han virkede foreløbig som vikar ved forskellige skoler i København, ligesom ogsaa ledelsen af bogforeningen krævede sit. Allermest attraaede han at faa ansættelse ved den højskole for slesvigske bønder, som man arbejdede hen paa at faa oprettet. Men som anført ansaa Flor ham absolut for uegnet til en saadan gerning, da han fik højskolen oprettet i Rødning; saa det blev heller ikke til noget.

I forsommeren 1842 indledede han forhandlingerne med svogeren i Haderslev om at blive medredaktør af »Dannevirke«. Da de imidlertid slet ikke kunne komme overens om aflønningsforholdet, faldt ogsaa denne plan til jorden. Nis Hanssen skrev til afslutning herom: »Nu mærker jeg nok, at vore veje næppe fører sammen, doch darum keine Feindschaft nicht Vel har jeg lyst til at virke i samme retning som du, og jeg vil endnu danse mangan lystig dans med tyskerne, men det kan jeg også gøre herfra. Jeg ville også gerne først tale med Hans Majestæt. Broderlig skal jeg stå ved din side, men først, når du ikke betragter mig som en lejesvend, der søger tjeneste hos dig.«

Til Flor skrev Koch i dette anliggende: »Mine betingelser har han tilbagevist med hån. Han vil have halvt op og ned af fortje-

nesten. Jeg må ikke kunne sige ham op i ti à 12 år og den slags overdrevne fordringer. Så godt det kunne være at have en personlig hjælp i nærheden, især videnskabelig og dansk politisk dannet, så lidet lader en forening over så stor en kløft sig tilvejebringe.«

Kort tid efter kom så Nis Hanssens ansættelse som lærer, siden som adjunkt ved Århus katedralskole. Efter otte års ventetid kunne han omsider hjemføre sin brud til økonomisk betrygende kår. Hvad han udadtil har måttet give afkald på af politisk virke, har han da kunnet søge erstatning for i et lykkeligt ægteskabs sikre havn.

Endnu engang trådte han frem på den politiske arena. Det var som sidste taler på det historiske møde på Skamlingsbanken den 4. juli 1844. I virkeligheden var det hans politiske svanesang, der lød ud over skarerne just, som de skulle til at bryde op for at tiltræde hjemrejsen efter en dag fyldt af overvældende indtryk. De tidligere talere, Laurids Skau, Grundtvig, Hiort Lorenzen, Orla Lehmann, Christian Paulsen, Carl Ploug, Goldschmidt, havde i forvejen stjålet billedet. Ingen lagde derfor synderligt mærke til, hvad han havde på hjerte, før han vakte pinlig opmærksomhed blandt mødets nationalliberale ledere ved at slutte, »at man ikke måtte skilles ad uden at have udbragt et hjerteligt ønske for kongen, som vist mener nordslesvigerne det godt, om end hans stilling er vanskelig, og kronprinsen, som sikkert vil fuldføre, hvad hans fader måske ikke bringer til det mål, hans hjerte ønsker«.

*

Adjunktårene i Århus har ikke helt kunnet tilfredsstille Nis Hanssens ubændige sind. Snart ser vi ham derfor som leder af en landbrugsskole på Hastrup hovedgård ved Vejle, hvor det var hans agt »at bibringe de unge mennesker en højere dannelse og udvikling, for at de senere med lethed kunne finde sig til rette i det statsborgerlige og kommunale liv«. Men ved treårskrigen udbrud måtte han opgive dette forehavende af mangel på midler. Foreløbig slog han sig med familie ned i Odense, hvor han havde håbet på et nyt adjunktembede, men måtte nøjes med vikariat, alt imens han var redaktør af »Fyens Avis«. Det nationalliberale martsministerium havde skuffet ham. »Jeg siger med Grundtvig: Danmark er aldrig blevet slettere bestyret end under dette harehjertede ministerium!«

Efter det slesvigholstenske oprørs sammenbrud regnede Nis Hanssen med, at han nu omsider kunne slå sig ned i sin elskede fødestavn for at kunne være med i arbejdet for danskhedens fremme, nu da al tysk indflydelse var brudt. Men han passede slet ikke ind i den nationalliberale kreds omkring Regenburg. Deres ideal var Danmark til Ejderen, og de ønskede derfor at isolere al indflydelse fra den gamle garde, der stedse havde holdt på, at Slesvigs særlige rettigheder og institutioner skulle forblive uantastede.

Koch opsøgte Regenburg for at høre om svogerens chance for at få et præstekald i sin hjemstav. »Han svarede, at han ville sige det rent ud: Du fik ikke noget embede i Slesvig, man turde ikke vove at ansætte dig. Når tiden blev en anden, ville man gerne anerkende dit krav på ansættelse og anvise dig en plads, men nu kom du som et læs i vejen for dem. Man burde ansætte dig i Kongeriget. Hist havde man ingen hensyn at tage!!«

Omgående for Nis Hanssen i blækkuset for at henvende sig direkte til Regenburg, hvem han havde kendt fra barn, da han ofte var kommet i hans hjem i Åbenrå. Som så mange troede han, at det var Tillisch og ikke Regenburg, der havde ansvaret for embedsbesættelserne i Sønderjylland efter 1850. Han skrev derfor: »Vil regeringskommissæren virkelig for Gud og verden begå den grusomme uretfærdighed at udelukke mig fra ansættelse i Slesvig? Eller er det kun for øjeblikket, at han ikke ønsker at ansætte mig? Og hvor længe skal jeg så vente, inden jeg tør søge med håb om befordring? Jeg formår ikke at indse, hvorfor jeg, der i ti år nu ikke har deltaget i nogen debat angående Slesvig, skal lide tilsidesættelse fremfor alle andre. Dersom min tiårige tavshed i sprogstriden ikke er borgen nok, så ved jeg sandelig ikke, hvilken borgen jeg skal stille. Jeg beder Dem derfor indstændigt forebringe min sag for regeringskommissæren, hvem jeg som redaktør bestandig har støttet, da mange andre angreb ham, og gøre ham opmærksom på, hvor uretfærdigt det ville være, at tilsidesætte mig fremfor alle øvrige stridsmænd i det slesvigske spørgsmaal. De må ikke i denne skrivelse se nogen trusel, men jeg venter Deres behagelige svar snarest muligt, da jeg indtil da fortæres af sorg og græmmelse.« I randen af dette brev skrev modtageren blot: »Får selvfølgelig intet svar. A. R.«

Nis Hanssen synes på dette tidspunkt at være kommet under vejr med, at det var Regenburg, der havde ansvaret for afsla-

gene. Til dennes svoger, overpræsident Lassen, fik han luft for sit afmægtige raseri over den sårende behandling, han var blevet udsat for: »Det er hverken retfærdigt eller klogt af Deres svoger med en sådan grusomhed at nægte mig ansættelse i min fødeprovins. Min tålmodighed er nu til ende. Jeg fortjener ikke at stemples som et ubrugbart menneske, tværtimod mener jeg, at den slesvigske regering turde have god brug for mig. Tal derfor alvorligt med Deres svoger!« Men ligemeget hjalp det. Regenburg var ubøjelig. End ikke Halk sogn, som selveste Laurids Skau havde opfordret ham til at søge, fik han.

Man kommer uvilkårligt til at mindes, at Frederik Fischer ved denne tid mente sig foranlediget til i et brev til P. Chr. Koch at skrive de bitre ord: »Nu sparkes vi til side!«

*

Stille, lidelsesfyldte år oprandt nu for Nis Hanssen.

Omsider fik han i 1853 et kald, men det var det dengang så afsides Nørre Felding og Tvis syd for Holstebro. I dette udstrakte hedesogn — vindblæst og skovløst som det var, inden Dalgas fik plantningssagen rejst — mærkedes han for stedse af sygdom. Allerede som student havde han i sine breve klaget over kirtelsmerter, der til tider lammede hans handlekraft. Nu kom dertil gift, der med årene gjorde ham til en værkbruden stakkel, idet hans ene ben blev halt.

Har det end været sorgfyldte tider, der satte sine uudslettelige spor, har det dog tillige været modningstider. Hvad han udadtil mistede i position og berømmelse, vandt han mangefold i indre afklarethed.

Det var i denne situation, han fik så afgørende betydning for den senere teologiske professor og Sjællands bisp, Peder Madsen, der fik sit andet hjem i Nørre Felding præstegård, hvor han af Nis Hanssen forberedtes til optagelse i Viborg katedral-skole. Peder Madsen lærte her at skønne på præstens kærlighedsfulde hjerte og hans dybe forkyndelse, der i lige grad — af dyrekøbt erfaring — betonedes »korsets trængsel og livets glæde. — Han var i sandhed en hyrde, hvis røst fårene kendte«.

Så fulgte i 1858 forflyttelsen til Vester Sottrup i Sundeved. »Da det for mig er en livs- og velfærdssag at få ansættelse i min fødeprovins, for hvis interesser jeg har stridt og lidt så meget, så vil De ikke, hr. etatsråd! — skrev han til Regenburg — tage mig det ilde op, at jeg så indstændigt som muligt beder Dem

henlede ministeriets opmærksomhed på mig.« Og denne gang fik han sit ønske opfyldt!

Til sin tidligere elev, der nu var i Viborg, giver han udtryk for sin lykke over nu at kunne vende tilbage til hjemstavnen. »Du kan tro, her er glæde i den gamle præstegård. Vi kommer jo nu til den yndigste egn. Vi er alle ved bedste velgående, og jeg tiltager hver uge i huld og helsen, kraft og rørighed, så at jeg kan forlade det sted, hvor jeg har lidt saa meget, som en nogenlunde rask og rørig mand.«

Og glæden holdt sig også efter ankomsten til Vester Sottrup. »Vi lever her i fryd og gammen. Jeg tiltager stadig i sundhed, og min forrige munterhed er nu vendt tilbage. Jeg har et mageligt og indbringende embede. Jeg har kirken fuld hver søndag.« Langt om længe havde han fået den velfortjente oprejsning og kunne nu efter alle solemærker at dømmes i vedholdende lykke se en sorgfri fremtid i møde.

Men nej, således skulle det ikke gå. Ligesom i sin ungdoms dage blev han nu igen, bedst som han havde nået den satte alder, et offer for sin elskede hjemstavns omtumlede skæbne. Et par udpluk af breve fra krigsåret 1864 giver allerbedst stemningen hos den så hårdt prøvede mand. »Det er atter en prøvelsestid for konge og land, gid vi må bestå i denne prøve. Nu har tyskerne udstrakt deres røveriske anfald til Slesvig, og vi kan hver dag vente efterretning om blodige sammenstød. Vi bor her i vor skønne præstegård på et farligt sted i nærheden af de store forskansninger ved Dybbøl. Du vil derfor let begribe, at der hersker nogen bekymring i vor familie med hensyn til fremtiden. Thi det ville jo være hårdt for mig som en så svag mand både at tåle den uro og det tryk, fjendens nærværelse ville forvolde, og de anstrengelser, der ville påfølge, om jeg blev nødsaget til at forlade mit embede. At dette ikke må ske, er vor daglige bøn til Gud.«

Endnu i selve ulykkesåret affordredes han en loyalitetserklæring af den konstituerede, hjemmetyske provst B e r t e l G o d t. I Felsted og Varnæs nægtede præsterne at underskrive, mens Nis Hanssen og N. L. F e i l b e r g i Ullerup besluttede sig til at tage dette skridt. »Vi går ud fra den grundsætning, at vi handler rettest mod vort fædreland, når vi søger at blive i vort embede og hos vor menighed, så længe vi ikke opfordres til handlinger, som strider mod vor samvittighed og vor kristenpligt, da vi jo kun

viger pladsen, for at en tysker triumferende kan rykke ind i samme.«

Også Feilberg blev imidlertid udvist af Sønderjylland, mens Nis Hanssen vist nok skånedes på grund af sit dårlige helbred. »Jeg lider i denne tid meget af åndelige anfægtelser, fordi jeg har så ondt ved at forene vort gamle Danmarks skæbne med en guddommelig styrelse og retfærdighed. Dog Herrens veje er jo så ofte ikke vore veje. Endnu sidder jeg uanfægtet i mit embede, skønt tyske blade gentagne gange fordrer, at jeg skal entlediges. Havde man forråd af passende kandidater, er der nok ingen tvivl om, at jeg var blevet sendt samme vej som nabopræsterne.«

Endnu levede der et svagt håb om, at en deling efter nationalitetsprincippet ville redde Nordslesvig fra fremmedherredømme, men med undertegnelsen af fredstraktaten brast også dette håb. »O Peter! o min søn! Du ved ikke, hvad dette vil sige for mænd af mit sind og min tænkemåde. Vi sidder nu som Israels børn ved Eufrats bredder, sørger, fælder tårer og — bier på Herrens tid og time. Efter megen åndelig kamp og anfægtelse har jeg besluttet at blive hos min menighed, som meget nødig vil miste mig, så længe det er mig tilladt.«

Nis Hanssen blev, skønt han godt anede, at man nu måske i København ville fordømme ham som en mindre god patriot, men »så får vi bære også dette med alle de andre trængsler«. Hans hjælpepræst, Krog-Meyer, har faktisk givet udtryk for en sådan opfattelse i sine erindringer, hvor følgende passus forekommer: »Skønt jeg på menighedens vegne glæder mig over, at den dog slipper for at få en vild tysker til præst, kan jeg dog kun beklage, at sygelighed og økonomisk misère kan bringe den fordums så kraftige Nis Hanssen »Bondesøn« til at give sit tidligere liv et sådant dementi.«

Tidernes hårde tryk har måske nok givet den allerede dødsmerkede mand et bøjlet mod, men eftertiden ved til gengæld bedre end en nationalliberal akademiker at værdsætte, at han blev hos sit folk i nødens stund og var med til at styrke det i håbet om en lykkeligere fremtid. »Bønderne her i Sundeved vedbliver at hænge fast ved gamle Danmark og kan ikke give slip på det håb, at de igen vil blive forenede med deres danske brødre.« I H. P. Hanssens hjem har man i hvert fald kun haft de bedste minder om den afholdte, jævne præst, der både som taler og fortæller altid var fuld af lystige indfald og anekdoter.

I foråret 1866 endte en heftig blodstyrtning hans omskiftelige jordeliv. Han var da 58 aar gammel. Glemte var han da forlængst af den store offentlighed, idet hans manddoms gerning ikke havde svaret til ungdommens festlige optakt, hvilket han dog, som vi har set, langt fra alene bærer ansvaret for. Som hans endeligt blev tragisk, var hans liv blevet det, da han bittert maatte sande, at han kunne undværes — til trods for den betydningsfulde indsats, han kom til at udøve i nationalitetskampens barndom. —

Bernard Shaw traf i et selskab en yngre forfatterinde. Hun konverserede ham om racehygiejne, om de mange kvinder i forhold til antallet af mænd og om den enkelte kvindes chancer for at blive gift.

— Tror De ikke, mr. Shaw, spurgte hun, at jeg snart bliver gift?

— Nej, svarede Shaw, den tanke kan De sikkert opgive.

— Hvorfor det?

— Jo, De er for *intelligent*, kære frøken, til at nøjes med en mand, som er saa *dum*, at han vil gifte sig med Dem!

*

Briand elskede ikke Caillaux, og følelserne var gengældte. I en kritisk situation lykkedes det Painlevé at faa de to modstandere til at gaa ind i det samme ministerium. Han bad dem for statens skyld om at forliges og give hinanden haanden. Dette gjorde de.

— Jeg ønsker Dem alt det gode, som jeg ved, De ønsker mig, sagde Caillaux.

— Naa, begynder De allerede nu at være ondskabsfuld igen! fo'r det ud af Briand.

*

Den franske forfatter og journalist Jacques Bainville var blevet optaget i det franske akademi faa maaneder inden sin død. Da han traadte ud paa akademiets trappe, blev han straks omringet af pressefotografer.

— Pas paa! raabte Paul Valéry, som kom ud i det samme — de skyder!

— Ja, men hvad gør det? sagde Bainville smilende — — — nu er jeg jo en af de »udødelige«!

E. Knudsen 1911

»Øver æ Liin«

Af K. M. Gubi.

Mor fik slet ikke læst i avisen den dag, en dag først i januar 1915. Ellers plejede hun altid først at læse det uddrag af »den preussiske tabsliste nr.«, der bragte navnene paa faldne, saarede eller savnede nordslesvigere, og dernæst beretningen fra »det store hovedkvarter«. Denne sidste kundgørelse blev forresten læst saadan paa en lidt egen maade.

Stod der f. eks. noget om, at »man« paa et eller andet afsnit paa en af fronterne, »af strategiske grunde havde trukket frem-skudte poster noget tilbage,« saa nikkede mor veltilfreds: »Nå, dér er et nok it gån så godt for dem«. Man forstod selv at trække fra og lægge til.

Men den dag, der her er tale om, fik mor slet ikke set i avisen. Posten kom, som han plejede, mens mor var ved at vaske op.

Der var bare avisen, og saa et almindeligt brevkort. Mor læste det hurtigt. »Å, — nej da,« sagde hun, og satte sig paa tørvekassen og græd. Jeg gik hen og saa paa kortet, som mor sad med i haanden. Det var skrevet med grønnt blæk. Saa vidste jeg, det var fra Marie. Skriften var stiv og gammeldags, og man kunne se, at Maries haand havde rystet, mens hun skrev.

»Jens er falden den 21. 12, skudt gennem hovedet, dødt med det samme.

Hans forældre.«

Mere stod der ikke.

Mor græd meget den eftermiddag, og jeg gik ogsaa og havde det slet ikke godt. Baade fordi jeg ikke kunne taale at se mor

græde, men ogsaa, fordi jeg hele tiden tænkte paa Jens. Han var hos os i to somre, og vi børn havde altid godt kunnet lide ham. Om aftenen, naar han sad og tegnede, fik jeg lov til at se i hans skitsebøger. Der var saa mange sjove tegninger, navnlig var der een, som vi syntes var saa morsom. Et par tykke folk, mand og kone, var ude at bade. De stod med ryggen til hinanden, og saa var der en allervældigste stor hummer, der kneb konen i bagdelen. »Saa, lad nu vær', Adolf,« stod der under tegningen. Han havde ogsaa en hel bog med anekdoter uden tegninger, morsomme avertissementer og saadan noget. *F. eks. »Kokkepigen paa Lystrup er besat, tak for tilbudene.»*

Jo, vi havde det tit morsomt med Jens, han havde meget lune, men han gik stille om med det.

Da krigen brød ud, laa han inde, »aktiv«, som vi sagde, i en garnison i Østprøjsen. Vi fik et kort fra ham, dagen før han skulle til fronten.

»Imorgen drager vi i felten mod russerne,« stod der, »vi skal nok tumle ham . . .« og saa et lille bitte spørgsmaalstegn!

»De' ligne' Jens,« sagde far, og lo, da han læste det.

*

Og nu var Jens altsaa død. Og der var saa mange, mange, som man kendte, der var med i den krig, og hvad skulle det hele blive til. Jeg var 13 aar dengang.

*

Næste dag rejste mor ned til Jenses forældre, de boede tæt ved grænsen. Hun ville ned og tale med dem, for man var nødt til at hjælpe og trøste hinanden, saa godt, man kunne, i saadan en streng tid. Jeg spurgte ikke, om jeg maatte komme med, for jeg vidste nok, at denne gang ville det slet ikke blive saa morsomt, som det ellers altid plejede at være, naar vi besøgte Marie og Jens Peter.

*

De havde et lille hus med jord til en ko, og ellers gik Jens

Peter ud hver dag for en dagløn. »Men di har et godt, de minnesker, di er oldtins godt tefrejs, dem kan en læe møj a,« sagde mor tit. Og det var sandt nok, og det var vel ogsaa derfor, vi alle saa godt kunne lide at komme der.

For saadan særlig fint var der da ikke. Men min bror og jeg syntes nu, det var baade hyggeligt og sjovt, at koen havde sin stald lige ved siden af køkkenet. Saa kunne man sidde i køkkenet og faa kaffe og snakke med Marie imens, naar hun var i færd med at malke koen. Og saa mange morsomme ting, de havde. Jens Peter var en vældig husflidsmand.

»Han ha' sommind sjel dannet de mest' a de', vi hae,« sagde Marie tit, naar hun ikke uden stolthed viste gæsterne sine to smaa stuer. Sofaen var stadstuens største stykke. Saa stor, at den omtrent fyldte en hel væg, og med buet ryglæn. Der var skaaret fine blomster ud i den midterste bue, og paa de andre to stod der »Velkommen« og »Sæt dig ned!«

Og billederne paa væggen var i kunstfærdigt udskaarne rammer, og den buede kasse til Maries symaskine var lavet af kløvede og bøjede pile-vidjer.

Marie og Jens Peter var selvhjulpne folk. Og de var baade afholdt og agtet af de mennesker, de levede iblandt. Man kunne gdt more sig lidt over hele deres hjemmegjorte menage, men gøre nar af dem, nej, det var der ingen, der gjorde. Selv skomageren, der var en værre »spolt«, havde et godmodigt blink i øjenkrogene, naar han paastod, at han havde set Jens Peter ligge paa ryggen paa køkkengulvet, mens Marie kravlede rundt om ham med et stykke kridt i haanden og »ridsede af« til et par nye bukser, hun ville sy til ham!

Mor sagde ikke meget, da hun kom hjem næste dag. Om aftenen, mens vi spiste, spurgte far om, hvordan Marie og Jens Peter havde taget det.

»De vå så strenng for dem,« sagde mor, og græd lidt igen.

★

Foruden, Jens, der nu var død, havde Marie og Jens Peter to sønner.

Den ældste var som ung rejst til Amerika, og havde ikke været hjemme siden. Og saa var der Niels, han var et par aar yngre end Jens og blev indkaldt allerede i oktober 1914. Da budskabet om, at Jens var falden, kom, laa han som rekrut i Hamborg. Han kom hjem paa en kort orlov, før han skulle afsted til fronten. I krigens første tid var det kun forholdsvis faa, der gik over grænsen til Danmark for at slippe for den tyske krigstjeneste. Senere hen blev det mere almindeligt.

Men da Niels nu var hjemme, tog Marie den beslutning, at han skulle »øver æ liin,« som hun kaldte det.

»No hae di øjd jen a vo drenng, no ka de væ nok,« sagde hun til Jens Peter. Saa snakkede hun med Niels om det, og fik en karl, der tjente paa en gaard lige op ad grænsen, til at hjælpe sig. Og om aftenen før den dag, hans orlov var udløben, gik Niels saa over grænsen til Danmark.

Et par dage efter kom amtsforstanderen og gendarmen. Der var kommen telegram fra Hamborg om, at Niels ikke var vendt tilbage til sin afdeling. Jens Peter var paa arbejde, men deres nærmeste nabo, skomageren, sad netop sammen med Marie ved køkkenbordet og fik en kop kaffe. Og han fortalte saa senere om det: »Sikken en komedie, hun spiild for dem, de vå knageme godt gøe!«

Amtsforstanderen var forresten ikke af de værste, men tysk var han naturligvis — og embedsmand. Han spurgte med ildevarslende højtidelighed i stemmen: »Hvor er Niels?« Marie s a a troskyldigt paa ham. »Niels, han er jo da rejst, hans orlov vå jo udløwen«. »Ja, men han er ikke kommen tilbage til Hamborg,« — og saa viste han Marie telegrammet med efterlysningen. Hun blev saa altereret, saa hun rystede over hele kroppen.

»Å, herregud da, hvor kan æ dreng da væ bløwen a,« klagede hun, »å no ha vi liig haj den sorre med Jens.«

»Ja, men dette her, det er meget værre som med Jens, Marie Nielsen,« sagde amtsforstanderen højtideligt.

»Ja, uha da, de er regtenok it te å forlign,« jamrede Marie, og hulkede hjerteskræende, mens hun gemte sit ansigt i sit forklæde.

Amtsforstanderen var lige ved at faa ondt af den stakkels kone.

Gendarmen stod stram og brydsk ved døren.

Men nu skulle der naturligvis først foretages husundersøgelse, og Marie rendte i hælene paa dem, og var næsten den allerivrigste til at lede baade i laden og oppe paa loftet.

Men der var jo godt nok ingen Niels at finde, saa de to tyske herrer maatte gaa, uden at være klogere end da de kom. Naa, de var vel forresten nok saa temmelig klar over, hvor fyren var bleven af, men hvad med Marie, vidste hun det mon ogsaa, og var det bare paa skrømt at hun tog saaledes paa vej?

Amtsforstanderen var nærmest tilbøjelig til at tro, at hendes sorg var ægte nok. »Verdammte Geschichte,« brummede han, da de gik hen ad landsbygaden.

Gendarmen var mere skeptisk. »Die Frau spielt uns was vor, Hr. Amtsvorsteher,« mente han.

Naa, der blev jo foretaget en masse undersøgelser og afhøringer og skrevet rapporter i lange baner, men ligemeget hjalp det jo. Væk var knægten, og væk blev han. Men skomageren kunne ikke helt lade være med at fortælle om den forestilling, han tilfældigvis var blevet øjenvidne til. Og folk morede sig: »Jo hun var nu en knag, den Marie, ligefrem en hel komediantspiller!«

*

Hvordan det var, saa rygtedes saadan noget naturligvis ud over egnen, og efterhaanden kom der slet ikke saa faa til Marie, for at blive hjulpet over grænsen. Og Marie baade vilde og turde hjælpe. Maaske fandt hun lige som lidt trøst i sorgen over sin egen dreng, der var falden, ved at hjælpe andre unge mennesker bort, saa deres forældre ikke skulle komme til at

sørge som hun. Og hvem véd om ikke hun sommetider ligefrem har *nydt* den *spænding*, der var ved den trafik. Det kunne i hvert fald godt ligne hende. Men maaske behøves der slet ikke *anden* forklaring end den enkle, at Marie var et godt menneske, der gerne ville hjælpe dem, der havde hjælp behov. Og bange af sig var hun bestemt ikke. Sommetider syntes Jens Peter næsten hun var for dristig. »De ska jo nok æind med, do blywe grevven ved et«, brummede han en gang imellem. Men Marie lod sig ikke kyse.

En gang de besøgte os, det var nu henimod slutningen af krigen, faldt talen paa nogle rygter der gik, om at mændene mellem 45 og 60 kunne risikere at blive indkaldt til noget der kaldtes »Vaterländischer Hilfsdienst«. Jens Peter var 58, og hvis det gik saa galt kunne han jo ogsaa naa at komme med. Ikke til militærtjeneste, men saadan forskelligt arbejde indenfor landets grænser. »Ja, de er lig møj«, sagde Marie, »hvis de blywe te nowe, ska do osse øwer«.

»Aa, sikke nowe pjat«, vrissede Jens Peter, »mæ gammel mand«.

Men Marie blev ved sit. »Ja, så bær æ dæ ned te æ å, å smirre dæ ue, så kan do sjæl om, hvad sid do vil krøwl op te«. Saadan var Marie! Vi morede os over den snak, for Marie var et stort og kraftig bygget kvindfolk, og Jens Peter var kun en lille og klejn mand. Naa, det hele blev nu ved rygterne, saa Jens Peter slap for at blive kastet ud i et saadant »vaadt« dilemma. Hun smuglede ogsaa lidt, Marie. Ikke for at tjene paa det, men til eget brug; lidt sæbe, garn, tobak til Jens Peter, og hvad der nu ellers var, som man ikke kunne faa fat i paa anden maade i denne tossede tid. Ja, og saa kaffe. Navnlige kaffe. For denne her »Ersatz«-kaffe, som man fik udleveret, den kunne Marie ikke med. »Æ kan mindsæl it hoeld et i mæ«, erklærede hun kategorisk. Saa Marie havde altid rigtig kaffe paa sin kande, og hun var ikke karrig med en kop, naar der

kom gæster til huse. Og sad der saa, som det efterhaanden ikke saa sjældent skete, en lidt nervøs ung mand i Maries stue, og ventede paa at det skulle blive mørkt nok til at komme afsted, saa fik han en god stærk kop kaffe at stramme sig op ved. Naar saa mørket faldt paa, plejede Marie at følge sine unge klienter ned til den gaard, hvor hendes hjælper tjente. Her fik de besked om at gaa bagom til stalddøren, hvor der skulle staa en mand, som de bare skulle gaa hen til og sige, at de skulle hilse fra Marie.

Saa trykkede Marie deres haand og ønskede dem lykke paa rejsen, og sommetider, naar hun gik alene hjem i mørket, græd hun lidt og tænkte paa sin Jens.

En gang kom der en mand, som ikke havde andet at vise for sig, end et billede fra rekruttiden, hvor han var fotograferet sammen med Jens. Men det var legitimation nok for Marie. Han var i fuld uniform, og meget nervøs. Marie forærede ham et sæt tøj af Jenses, og ville have ham til at skifte med det samme. Men det turde han ikke. Han havde faaet den idé, at saalænge han var i sin uniform og havde sine orlovs-papirer paa sig, kunne det ikke gaa helt galt, selv om han skulle blive antastet af en patrulje. Saa han ville først skifte, naar han kom til gaarden helt nede ved grænsen. Derfor var Marie nødt til at have uniformen med tilbage.

»Æ haj et jo under mit slaw, de vå værst med den hæ »banginet«, den vild' jo stikk' urrenfor,« fortalte hun senere. Næste dag brændte hun uniformen under sin gruekedel, men bajonetten gemte hun som et minde.

*

Naa, men ogsaa den krig fik ende omsider, og en helt ny tid begyndte. Først disse to mærkelige aar, fra 1918—20, da vi gik og ventede paa afstemning og genforening. Jeg var i mellemtiden blevet sat i lære, og saa en dag i 1919 fik jeg et kort fra Marie. Med grønt blæk, forstaar sig. Om jeg ikke kunne

faa fri og besøge dem et par dage, for nu var Niels kommen hjem »og han er amerikans Underoffisier«.

Det lød jo spændende, saa jeg maatte afsted. Og spændende var det skam ogsaa, hvad Niels havde at fortælle.

Ved en dansk søkaptajns hjælp var han midt under krigen fra Danmark kommet over til Amerika. Og da saa Amerika omsider gik med i krigen, meldte han sig som frivillig. Saa han kom alligevel med i den krig, han var flygtet fra, bare paa modsat side, og af egen fri vilje. Saa sært kan skæbnen føje sig for en ganske almindelig ung mand, naar han kommer ind i de store verdensbegivenheders hvirvlende malmstrøm. Det var store dage for Jens Peter og Marie, de par maaneder han var hjemme. For de mærkede snart, at det ikke var hans tanke at blive; og selv om de maaske havde haabet lidt paa det, gjorde de intet forsøg paa at overtale ham.

Han havde i Amerika slaaet sig paa smedehaandværket og havde nu part i sin brors forretning. Den maatte han over til igen, og saa var Marie og Jens Peter igen alene. Men de klagede ikke, naar bare det gik børnene godt, var de tilfreds. De havde jo hinanden og mange gode minder fra den gang, drengene var smaa. Og saa var der de helt store dage, naar der kom brev fra Amerika.

Ogsaa sorgen over Jens mildnedes med tiden, men ham kunne Marie aldrig tale om, uden at hun kom til at græde lidt.

En fire-fem aar endnu fik de lov til at leve sammen, saa døde Jens Peter. Det var noget med hjertet, og en nat vækkede han Marie og bad hende give ham nogle af de draaber, han skulle have, naar anfaldene kom.

Marie spurgte, om hun ikke skulle sende bud efter doktoren. Men det ville Jens Peter ikke vide noget om. »No, ha vi væt jenn i så manne æe,« sagde han, »lad vos så osse vær et no, vil do blyw serrind ved mæ te de er øver, Marie«.

Og saa sad Marie og holdt hans haand og tørrede en gang

imellem sveden af hans pande, og da det begyndte at lysne mod en ny dag, sov Jens Peter stille hen.

Nu saa det jo ud som om der kun var nogle ensomme aars stilhed tilbage for Marie. Men nej, livet havde endnu store oplevelser i behold til hende, og hun ville ikke have været den hun var, om hun havde undslaaet sig, naar de bød sig til. Niels kom hjem, da han havde faaet meddelelse om at hans far var død. Han var nu gift med en pige af dansk-amerikanske forældre, men hans kone var ikke med. Hun havde aldrig været i Danmark.

»Nu rejser jeg tilbage«, sagde Niels en dag til sin mor, »afvikler mine forretninger og henter min kone og min lille dreng, og saa slaar vi os ned herhjemme, du skal ikke gaa her saa alene.«

Marie blev glad, for nu kunne hun mærke, at Niels var den samme gode dreng, han altid havde været. Men ellers ville hun ikke vide af det, han foreslog.

»De ska do it min dreng, do hae jo oldt dit derøwe, nej —«, og nu spillede gamle Marias øjne i muntre blink —, »lad så heller næ rejs med dæ derøwer.«

Det blev som hun sagde, hun *var* da ogsaa godt nok vant til at faa sin vilje. Og 68 aar gammel rejste Marie saa over det store hav til et fjernt og fremmed land for at leve sine sidste aar sammen med sine børn, og de børnebørn hun aldrig havde set.

En ganske jævn og almindelig gammel kone, der aldrig havde været borte fra sin hjemegn, men endnu parat til med aabent sind at møde alt det nye, hun nu paa sine gamle dage skulle komme til at opleve.

Hjemme hos os fik vi kun een gang et brev fra hende. Der stod ikke alverden i det, for skriveriet havde aldrig været Marias stærke side.

Og det var *ikke* med grønt blæk.

~~E. Skrave~~

D. 1917-18

henv. kom
Publ.

Sølvtøjet

Af Marie Boesen.

(N) Den 24. august 1917 skulle der være bryllup paa Skibelund Efterskole. Brudeparret var Georgia og Knud Pedersens søn, Kristian og deres lærerinde Asta Brummer.

Rundt om i Sønderjylland, og ikke mindst her paa Røddingegnen, var der mange, mange hjem, der følte sig i dyb taknemlighedsgæld til skolen i Skibelund. Knud og Georgia havde jo gennem aarene gjort et trofast og uegennyttigt arbejde for børn og unge her fra vor landsdel.

Rødding
A. Fru Lycke fik da den tanke, at frimenigheden ved denne lejlighed skulle vise sin taknemlighed ved at give en bryllupsgave. Der blev saa købt sølvtoj for — saa vidt vi nu husker — 1500 mk. Der var skeer, gafler, dessertskeer og knive til 18 personer.

Der blev ikke foretaget nogen indsamling, men man var enige om at tage pengene af frimenighedens fælleskasse.

Men grænsen var jo spærret — og hvordan skulle man faa gaven til Skibelund?

Niels Smidt, Søbækled, var paa den tid frimenighedens kasserer, og han boede jo tæt ved Kongeaaen. Han erklærede, at han sagtens kunne faa sølvtoj over grænsen. Han havde nemlig paa den tid en ung karl, Johannes Schlosser, fra Brørup, og denne havde flere gange været paa besøg i sit hjem. Hver gang han ønskede at foretage vandringen til Brørup, aftalte han med de tyske vagtposter, paa hvilken tid han maatte komme og gaa igennem aen paa et bestemt sted lidt vest for Søbækled. Schlosser var sikkert den rette mand til at bringe sølvtoj over den af tyske vagtposter tæt bevogtede grænse.

Inden sølvtøjet nogle faa dage før brylluppet blev bragt over til Niels Smidts, var det i nogle dage udstillet hos Lyckes, saa frime-nighedens medlemmer kunne faa det at se.

I Søbækled blev alt aftalt med en vagtmand, og den 23. au-gust om aftenen skulle Schlosser gaa gennem aaen.

P. Rostgaard og hans kone kørte den aften til Søbækled for at høre og se, hvordan foretagendet lykkedes. Ogsaa Kloppenborg og hans kone kørte derom, og Kloppenborg medbragte to breve til England fra en dame i Berlin og obligationer af sine egne paa 75.000 mk., der skulle over til hans svoger, J. P. Nederbye i Skibe-lund. Sølvtøjet var anbragt i en koffert, og bag ved alt dette blev disse brevskeer gemt.

Ved den aftalte tid begav Schlosser sig paa vej efter grænsen, og Niels Smidt fulgte med for at være vidne til overgangen.

Men — da Schlosser nærmede sig vagten, hævdede denne ge- været, og med et »Halt« sigtede han paa ham — i stedet for at han efter aftalen skulle vende ryggen til og lade, som om han intet saa.

Han tilkaldte nu nabovagterne, men de skældte paa ham og sagde paa deres tysk: »Lad dog manden gaa! Du lægger dig jo ud med befolkningen her.«

Der var lovet soldaterne, at den, der fik fat paa en eller anden, der prøvede paa at snige sig over grænsen, skulle faa 14 dages orlov — og nu klagede vagten sig: »Jeg har ikke haft orlov i to aar«. Han var meget nervøs og nærmest ulykkelig ved situationen.

Her paa egnen kender man da ogsaa kun dette ene eksempel paa, at en tysk vagtmand ikke holdt ord, naar han havde lovet fri overgang.

Der kom nu ogsaa en befalingsmand til, og han overtog kom-mandoen, og Schlosser blev med kuffert og sølvtøj ført østpaa fra den ene vagtpost til den anden, indtil de havde Københoved lige mod syd.

Paa denne tur tordnede og regnede det meget stærkt, og soldaterne var søgt i læ, hvorfor de efterhaanden alle fik en overhaling af befalingsmanden. Men det gjorde ikke større indtryk paa dem, end at de alle kunne hviske til Schlosser: »De skulle bare være kommen til mig«.

Da vagten skulle skifte kl. 12, fulgtes hele selskabet ad op til soldaterlejren i barakken ved mergellejet paa Jens Østergaards mark. Og her maatte Schlosser saa tilbringe natten.

Mens alt dette stod paa, sad selskabet hjemme i Søbækled og ventede paa Niels Smidts tilbagekomst. Da han endelig kom, kunne de straks se paa hans ansigt, at det var gaaet galt. Det var nærmest forfærdeligt!! Hvad ville der nu ske? Naar man havde prøvet paa at udsmygle en mængde sølvtøj af det tyske rige under de daværende forhold! Og Kloppenborgs breve til England paa en tid, da tyskernes mundheld var: »Gott strafe England«. Man frygtede det værste! Især var Kloppenborg meget nervøs. Han anede jo ikke, hvad der stod i brevene. Maaske kom de og tog ham, inden han naaede hjem!

Baade P. Rostgaards og Kloppenborgs var kørende i smaa jumbekøretøjer, hver forspændt med en lille »islænder«. Selv om det kneb med plads til mere end to velvoksne mennesker i en saadan lille vogn, saa blev Kristine Kloppenborg klemt ned mellem P. Rostgaard og hans kone, og Kloppenborg kørte alene. Saa var hun i sikkerhed, hvis der skulle ske noget paa hjemvejen. De naaede dog alle hjem i god behold.

Hen paa natten blev der banket paa vinduet i P. Rostgaards soveværelse. Det var Kloppenborg, der havde faaet den tanke, om ikke den tyske løjtnant, der var indkvarteret der i gaarden, kunne hjælpe dem. P. Rostgaard stod op, og de fulgtes ad ind til løjtnanten. Men denne rystede paa hovedet — han ville gerne hjælpe, men her magtede han ikke noget.

Omkring ved kl. 5 var Kloppenborg igen ved vinduet. Nu var han paa vej til Skodborg for at tage med toget til Berlin. Saa

var han uden for fare, da rigsdagsmænd og landdagsmænd som bekendt var urørlige, naar de var paa deres arbejdsplads.

Tidlig samme morgen traskede Schlosser med sine sager og ledsaget af en soldat fra kantinen efter Skodborg. I toget traf de sammen med Kloppenborg. Men de kendte ikke hinanden! Dog var Kloppenborg meget gavmild og trakterede baade Schlosser og hans følgesvend med noget af sin gode medbragte mad.

I Flensborg stod de to ud, mens Kloppenborg fortsatte efter hovedstaden.

Her i Flensborg blev Schlosser indkvarteret i en celle med fire brikse — med madrasser og tæpper. De tre brikse var optaget, da han kom, og fra de tre kammerater lød det straks: Har du brød? Har du brød? Og da der intet var af den slags, saa lød det: Har du cigaretter?

I tre dage var han nu mange gange i forhør, men saa var de ogsaa klar over, at han ikke var spion.

Den 27. august blev han vækket tidlig om morgenen og ført til Rødding, da sagen skulle dømmes i den hjemlige retskreds. Her kom der gode madpakker til ham fra Kirstine Søndergaard i Brændstrup og fra fru Lycke. Saa kan det nok være, at hans omgivelser blev interesserede! »Kender du dem?« Og man kunne godt tænke sig at spise med!

Dommeren i Rødding lod Niels Smidt vide, at Schlosser var der, og at han kunne løslades mod kaution. Niels Smidt kom og underskrev en kaution paa 10.000 m., men da Schlosser ville stige op i vognen, der holdt for døren med Lotte for, blev han standset og maatte blive, hvor han var, fordi amtsforstander Rafalski havde hørt om sagen og ikke tillod nogen hjemrejse.

Saa var han i forhør hos Rafalski, og han indrømmede villig, at han gik i kirke i frimenigheden, men ellers undgik han at sige den fulde sandhed, da han nødig ville volde Niels Smidt i Søbækled fortræd. Men han mærkede, at det var en vanskelig sag

at lyve ved en saadan lejlighed. Det er ikke let nøjagtig at huske, hvorledes man sidst forklarede sagen.

Efter 2—3 dages forløb havnede han igen i Flensborg, og tilbragte saa her de følgende ni maaneder.

Folk i Københoved og Søbækled skiftedes til at sende ham madpakker, der altid, naar han modtog dem, var skaaret igennem paa kryds og tværs af censuren. Den gode mad skaffede ham mange »venner«. Middagsmad spiste han hos arrestforvareren, og der kunne nok vanke en god oksesteg. Men naar fru — som kunne tale dansk — bød ham paa kaffe, og hun traktede saa godt, som huset formaaede, da stod den paa krigsbrød med marmelade — uden smør — og kaffeerstatning uden fløde og sukker. Han fortalte hende ikke, at han hjemme fik baade smør og ost paa maden.

Som tiden gik, viste der sig stadig nye medfanger. Blandt andre kom der to mænd — ikke samtidig — fra forskellige egne i Nordslesvig, der begge havde prøvet paa at smugle en kuffert over grænsen med tøj til deres sønner, der var flygtet til Danmark. Det var meget slemt for dem, da noget saadant straffedes med tugthus. Ogsaa en tredie mand saa det ikke godt ud for. Han havde hjulpet flere unge mænd over grænsen. Og der var mange andre. Og alle spurgte de, hvad Schlosser var for en ung mand. Naar han saa sagde, hvem han var, og hvor han kom fra, var de straks med: »Naa — det er dig med sølvtøjet«.

Fruen lod ham gaa ærinder for sig, og naar arrestforvareren havde vagt ved teatret — der stod altid to vagter, naar der var forestilling — spurgte han Schlosser, om han havde lyst at være med, og saa fandt han en plads til ham blandt tilskuerne.

Schlosser havde det altsaa forholdsvis godt, og da dommen endelig faldt, efter at sagen havde været for retten i Kiel, lød den for hans vedkommende paa 300 mark i bøde, 14 dages fængsel og udvisning af riget. Niels Smidt, der havde hele ansvaret for frimenigheden, maatte bøde med 4000 mark.

Schlosser blev derefter ført over i slotsfængslet, hvor han fik egen celle. Her blev fangerne kommanderet i kirke, og de fik en prædiken efter tidens mønster: »Gud havde givet tyskerne sejr over deres fjender mod øst, og snart ville man faa at se, at Gud ogsaa gav dem sejren mod vest o. s. v.«

Da de 14 dage var omme, førtes han tilbage til politifængslet, og nu var der kun tilbage, at faa ham udvist af det tyske rige. Men det trak ud, indtil arrestforvareren — som hele tiden var Schlosser en god hjælper — ringede til Slesvig og beklagede sig over denne mand, som stadig sad hos dem og kun aad.

Endelig var sagen i orden, og politiet fulgte Schlosser til grænsen ved Farris. Ved en misforstaelse var han nær blevet sendt tilbage til Flensborg igen, men da de hørte, han havde været der i 9 maaneder, besluttede de sig dog til at udlevere ham til det danske politi, som vistnok maatte kvittere for modtagelsen. De ville være sikre paa, at han var væk.

Hele historien endte saa i alle maader meget bedre, end nogen havde turdet haabe. Allerede mens sagen var for retten i Rødding, fik Kloppenborg sine breve og obligationer tilbage. Brevene maa altsaa have været meget neutrale og uskyldige. Og efter genforeningen fik man i Søbækled besked om, at sølvstøjet kunne afhentes paa toldkontoret i Haderslev.

Man undres over, at det gik, som det gik!

Vil vi give et helhedsbillede, da maa det blive under et valgt synspunkt. Ganske vist, naar alle er enige om et saadant synspunkt, og ingen gør oprør, kalder vi det videnskab! Men naar saa tiderne skifter, bliver det alligevel noget andet.

(J. Th. Arnfred)

*

En lønlig selvfornægtende handling, eet offer til pligten, er mere værd end alle de varme følelser, gode tanker og bønner, som dovne sjæle hyller sig ind i.

(Kardinal Newmann)

Hos kongen og hertugen

Af Morten Kamphøener

DEN 1. OKTOBER 1632 bevægede der sig et mærkeligt optog gennem Rensborgs gader op mod Slottet, ca. 100 sortklædte herrer, alle til fods. Sidst i følget gik en mand, tydeligt nok den fornemste af dem alle, og bag ham førtes en opsadlet hest, som fra slottet var sendt til hans afbenyttelse, men han havde undslaaet sig for at bestige den med en bemærkning om, at han ikke var iført støvler.

Manden var smuk af skikkelse, og hans høviske holdning gav hans personlighed et særligt præg. Han gjorde indtryk af at være af fornem adel, hvad han da ogsaa var. Som *greve af Leicester* tilhørte han en af Englands fornemste slægter, og som kong *Karl den Førstes* udsending var han sendt paa en betydningsfuld mission. Hans navn var *Robert Sidney*, og hans opgave var overfor den danske konge at bevidne sin konges deltagelse i anledning af dennes bedstemoders, *Frederik den Andens* enkes og *Christian den Fjertes* moder, dronning *Sophias* død. Men samtidig skulle han søge at formaa kong Christian, der i disse dage opholdt sig i Rensborg, til at udbetale Hans britiske Majestæt og hans søstersøn, Kurfyrsten af Pfalz, den dem tilkommende arvepart, og endelig at søge kong Christians stridigheder med Hamborg, som havde været ved siden 1620, da fæstningen Glückstadt var blevet anlagt, bragt til ophør.

At fortælle nærmere om disse arveforhold vil være alt for vidtløftigt. Arven udgjorde den ikke ringe sum — omregnet i engelsk mønt — af 160,000 pund sterling, men Christian den Fjerde hævdede her over for at kunne gøre et modkrav paa et laan, han havde ydet sin svoger kong Jacob den Første af England paa 200,000 daler gældende, og desuden havde han en fordring paa den engelske krone for den hær, han nylig havde holdt i Tyskland, beregnet til 30,000 pund om maanedén.

Om alt dette medførte greven af Leicester udførlige instrukser, og paa sin vandring mod slottet, og under udfoldelse af en

kondulations-ceremoni, som aldrig før set i Danmark, grublede han over, hvorledes han bedst kunne afslutte sin sendelse med et godt resultat. Han vidste paa forhaand, at den danske konge ikke var helt let at forhandle med, og det gjorde ham baade tvivlraadig og vankelmodig.

Helt rare ting var det ikke der var blevet fortalt ham om Christian den Fjerde. Han havde givet Christine Munk, med hvem han havde 2 døtre og en søn, løbepas og levede nu sammen med en af hendes tjenestepiger, Vibeke Kruse. Dertil kom hans enorme hang til bagerets glæder, en levevis, der i Lord Sidneys dagbog omtales med følgende bemærkning: »*Such is the life of that king, to drink all day & ly with a whore every night.*»

Af den dagbog, han førte, og som stadig opbevares, fremgaar det, at den modtagelse, han fik, ikke var særlig gunstig, og den skildring, han her giver af det danske hofs sæder og skikke er sikkert i nogen grad blevet farvet af denne omstændighed. Det eneste, der lykkedes for ham, var blot at faa den told, der nylig var blevet paalagt de engelske købmænd i Hamborg at udrede ved Glückstadt, ophævet. Hans ønske om at faa arvelodden til Kurfyrstinden af Pfalz, der led nød og modgang, udbetalt, afviste kong Christian med en bemærkning om, at hans kasse var tom.

Men nu var han altsaa paa vej til den sagnomtalte konge. I de dage han havde ventet paa at blive modtaget, havde han maattet ærgre sig over, at den svenske konges gesandt *Salvius* havde faaet foretræde før ham. Til gengæld var svenskeren blevet drukket saa fuld, at han maatte føres eller bæres til sin bolig. Nu stod han selv for tur, og han forstod, at det gjaldt om at være, hvad tyskerne kalder »trunkfest«.

Slottet i Rensborg imponerede ham ikke, det saa ringe ud. Derimod lader det til at kongen, som han i dagbogen skildrer som en svær og kraftig mand, har gjort stærkere indtryk paa ham. Kongens haar er brunt, men falder lidt i det graa, betror han sin dagbog, og efter at have bemærket, at han (kongen) har været drukken baade lørdag, søndag og mandag, tilføjer han, at det siges her at være skik og brug at være fuld tre dage i rad. Om prinsen skriver lorden, at han næppe er saa høj som faderen, men han er smuk af skabning, stærk og med ar og kopper i ansigtet. Han duer dog ikke til meget og er, skønt han kun er ca. 30 aar gammel, drikfædig og holder to eller tre kvindfolk. I

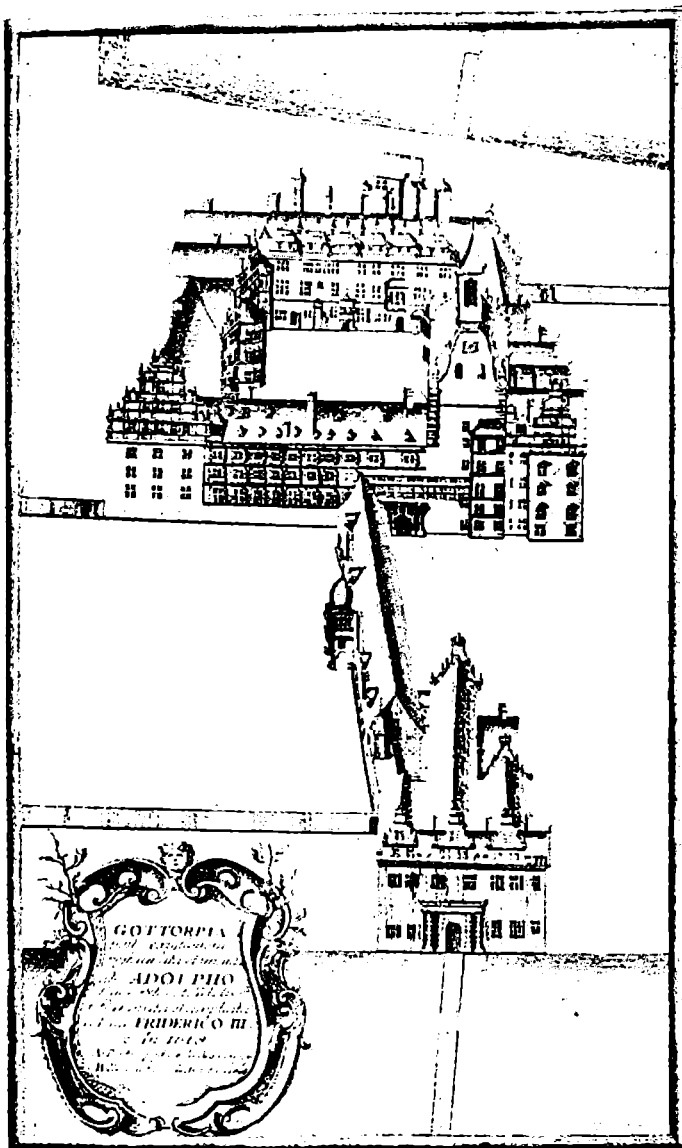
modsatning til ham har broderen hertug Frederik, der er udset til at blive ærkebispens af Bremens efterfølger, gode anlæg. Han bryder sig ikke om at drikke, hedder det, men er temmelig udsvævende, som de fleste i dette land synes at være.

Paa samme syrlige maade fortsætter greven af Leicester sin beskrivelse. Han bøjede sig ved sin ankomst dybt for kongen og udtalte saa paa latin den engelske konges deltagelse i kongens moders død samt overgav sit kreditiv. Kong Christian lod derpaa en af sine folk svare paa latin, men det blev gjort saare daarligt. Efter at han havde hilst paa prinsen og hertugen var audiensen forbi, og han blev ledsaget til sit logis af hofskænken og det øvrige følge. Lige som ved ankomsten blev hesten trukket efter ham.

Efter endnu en audiens indbød kongen greven til sit bord, et tegn paa, at det var tid til den engelske gæsts afrejse. Dennes syrlighed har tilsynladende været voksende, thi han noterer, at maden ved taflet var den sletteste, han nogensinde havde set. Kongen skar til ham af hvert ret, 10 ialt og 12 ved desserten, og greven noterer om sin egen tilstand, at skønt han havde drukket mere, end han med sin gode vilje ville have gjort, havde han dog styrke nok til uden hjælp at gaa ned ad trapperne og ind i vognen.

Grevens sekretær, Mr. Howell, giver dog sikkert en mere nøgtern skildring af maaltidets forløb. Han beretter i »Familiar Letters«, at det strakte sig fra kl. 11 til henimod aften og fortsætter: »I den tid udbragte kongen 35 skaaler; den første kejserens, den anden kongen af Englands, og saaledes gik han alle konger og dronninger i kristenheden rundt, men han berørte slet ikke prins Pfalzgreven, heller ikke sin søsterdatter. Kongen blev tilsidst baaret bort i hans stol; men Mylord (Sidney) holdt sig hele tiden tappert paa benene, saa da tvende af kongens garde kom for at tage ham under armene, medens han gik ned ad trapperne, skød han dem tilside og gik alene. Den næste morgen gik jeg op paa slottet for nogle ærinders skyld; men kongen var allerede gaaet paa jagt i dagbrækningen; da jeg gik til nogle af hans hoffolk, fortalte uden undseelse disses tjenere mig, at deres herrer havde været fulde hele natten igennem, og at det ville vare indtil højt op paa dagen, inden de forlod sengene.«

Fra Rensborg tog greven af Leicester til det gottorpske hof, og

Et stik af Gottorp Slot fra 1618. Saaledes saa det ud da greven af Leicester gæstede hertugen.

(N)

her formede besøget sig paa en saa langt festligere maade, at der kommer et helt andet sving over grevens pen. Hertug *Frederik III* lod ham afhente i en smuk vogn og modtog ham i *Slesvig-slottets* store sal, og efter at have komplimenteret hertugen paa latin og overgivet ham breve fra den engelske konge lod hertugen en af sine hofmænd svare. I sin tale titulerede han kongen af England med de ham tilkommende titler »Dominus noster« og »Defensor fidei« (troens forsvarer), og saa snart den latinske tale var afsluttet slog hertugen over i det franske og spurgte flittigt til Hs. Majestæts velbefindende og udbredte sig over den ære, den engelske konge havde vist ham ved at sende en ambassadør til ham.

Man gik derpaa til bords. Greven er højt begejstret for den hengivenhed, hertugen omfatter den engelske konge med. Han imponeres af at hertugen ved middagens begyndelse gav ham haanden og lod gæsten vaske sig først. For øvrigt var maden bedre, end han »forhen havde set i dette land«, og han følte sig meget velkommen. Ganske vist var hertugen en ædruelig herre og holdt ikke af at drikke, tilføjer han, men da greven betroede ham, at han heller ikke var nogen ynder af drik, bad hertugen ham dog undskylde den tyske skik »at man ikke synes at have budt en mand velkommen, med mindre man har drukket en del skaaler.«

Resultatet blev da ogsaa, at de begge drak baade ved og efter bordet, indtil hertugen blev fuld og nødsaget til at begive sig til sit værelse. Det samme gjorde greven, under ledsagelse af hertug *Johan*.

Den følgende dag, det var den 19. oktober, blev greven af Leicester afhentet af hertugen personlig, der »under megen munterhed og fortrolighed« førte ham til bords. De blev meget lystige og drak stærkt, »thi hertugen omgikkes mig saa venskabeligt, at jeg ikke kunne undslaa mig«. Ja, stemningen var saa god, at hertugen som bevis paa sin ærbødighed overfor Hans engelske Majestæt drak dennes skaal, knælende midt i salen til lyden af trompeter!

Hertugens begejstring maa have været stor, thi midt under drikkegildet lod han sin marskal overrække greven og dennes søn hver en juvel, medens mr. *Avery*, den engelske resident i Hamborg fik en kæde og en medaille.

Der fortsattes med samtale, og der blev drukket, indtil her-

tugen, efter gentagne gange at have forladt selskabet, tilsidst var saa drukken, at han maatte give op, men dog ikke mere, end at han ved afskeden kunne føre ham ned til den vogn, der skulle føre ham til Husum.

Hvor helt anderledes end i Rensborg! Greven har med flid stillet dette besøg op mod sit ophold ved hoffet i denne by, hvor levemaaden sikkert heller ikke har været saa storslaet, men modtagelsen heller ikke saa overstrømmende. En grads forskel paa de to hofholdningers kulturelle stade, synes denne fremstilling ogsaa at give udtryk for. Hertugen havde forøvrigt betonet sin kærlighed til det engelske folk, og havde ikke villet stikke op for sin morbroder, den danske konge, i sit forhold til englænderne i Hamborg, som han gav tilladelse til at jage med falk og hunde i hans lande.

Greven noterede, hvad han har hørt af mr. Howell, at hertugens indkomster var 7—800,000 daler, medens mr. Avery dog mente, at de ikke oversteg 100,000 pund sterling aarlig. Han skriver om Slesvig, at den har været en betydelig by, og at de engelske købmænd i Hamborg tidligere her har haft deres oplagssted. Hertugen ønskede dem gerne tilbage igen, en venlighed, der sammen med hans øvrige smigrende udtalelser om England ikke har været uden politisk baggrund.

I denne forbindelse har greven for øvrigt nedskrevet en bemærkning om, at de gamle englændere var udvandret fra Angel og Ditmarsken, hvor der endnu findes en by ved navn London. Han har dog her, som for øvrigt ikke er den eneste gang, gjort sig skyldig i en fejltagelse, idet han har forvekslet navnet paa den engelske hovedstad med navnet paa den lille by Lunden.

Efter sin ankomst til Husum samme aften klokken 9 aflagde det engelske sendebud besøg hos enkehertuginde Augusta, Christian den Fjerdes søster, paa det derværende slot. Om Husum siger han, at den kun er en stor landsby, som hverken har volde eller grave, men da den ligger ved en lille havbugt, nær øen Nordstrand, har den en god handel. Fra Newcastle hjemsejledes kul, ikke til brændsel, men til brug for smede.

Slottet i Husum omtales som en smuk bygning, opført af mursten med en smuk facade og to lavere fløje, hvis tag er tækket med bly. At mr. Howell er begejstret for Gottorp slot, hvor modtagelsen som i Husum havde været alt for »overflødige«, og ikke havde ventet at finde en »saa prægtig bygning i disse kolde

egne, er forstaaeligt. Hertug Frederik den tredie, som havde faaet en lærd opdragelse og interesserede sig stærkt for videnskab og kunst, havde gjort meget for at forskønne byen Slesvig og sit residensslot, hvor han havde indrettet sit berømte kunstkammer.

Greven af Leicester blev næste dags formiddag af herrer fra hoffet afhentet til et besøg hos enkehertuginde. Hun modtog ham i den store sal, i hvis øverste ende hun stod, ubevægelig og med værdighed, indtil greven kom nærmere og hilste hende med et buk. Hun rakte ham sin haand, men han tog den ikke, fordi han ikke ville kysse den, maaske i mindet om, at hendes broder, kong Christian, hvis haand han gerne ville have kysset, ikke havde brudt sig om den slags høflighed.

Efter at hun overmaade følelsesfuldt havde omtalt den engelske konge, som hendes talsmand, der svarede paa grevens latinske tale, betitlede »Dominus clementissimus« osv. og havde komplimenteret greven, spiste denne til middag sammen med hendes søn, hertug Johan, idet det ikke var skik, at damer, især enker, ved saadan lejlighed spiste sammen med mændene. Enkehertuginde bad greven om at faa den engelske konges og dronnings portrætter, hvilket foranledigede ham til i sin dagbog at notere: »men gav mig ikke nogen foræring, thi hun er overmaade gjerrig.«

Til gengæld blev greven, da han derefter gæstede Hamborg, af de engelske købmænd betænkt med smukke gaver af taknemlighed for, hvad han havde udrettet for dem hos kongen af Danmark.

Skulle vi maaske begrænse os til denne hykleriske tolerance, som indskrænker sig til at taale andres meninger forudsat, at de ikke ofrer sig i nogen ydre handling? Naar det staaar enhver frit for at have en overbevisning, som er forskellig fra den, andre har, er det klart, at det lige saa saavel maa staa ham frit for at ytre denne overbevisning, idet han ellers ville leve i en stadig samvittighedskonflikt, og følgelig maa det ogsaa staa ham frit for at udføre enhver handling, som denne overbevisning tilskyn-der ham til, saa længe denne handling ikke skader nogens ret-tigheder. Dette indeholdes i menneskerettighedernes erklæring; dette er menneskerettighedernes erklæring.

(Talleyrand)

M I N D E O R D

F.

Andreas Svendsen, Skærbæk

Med Andreas Svendsen, der døde paaskelørdag, 77 aar gammel, gik et stykke af Skærbæks nationalpolitiske historie i graven. Siden aarhundredskiftet havde han været en dansk forgrundsfigur i dette sogn, der, da han traadte ind i arbejdet, var særligt truet af fortykningsbestræbelser.

Han var født i Hjemsted, paa marskgaarden ud mod svinget til Rømpø-vejen, der har været hans slægts i mere end 250 aar, og som han stadig ejede, efter at han i trediveerne var flyttet op i Skærbæk by. Da hans ældste broder Nicolai, den senere amtsskolekonsulent i Tønder, ville være lærer, fik Andreas som nr. 2 fødegaarden, medens den tredje søn Thomas har en anden Hjemsted-gaard. Om disse drenges hjem har Nicolai Svendsen levende berettet i sine erindringer. (N)

Efter tysk skolegang hjemme kom Andr. Svendsen i 1893 paa Ryslinge højskole hos Alfr. Poulsen, en vinter, der fik stor betydning for den begavede unge mand. Derefter fulgte to aar i Königsberg som tysk soldat. Da han vendte hjem, døde faderen, og Andreas Svendsen overtog gaarden.

Det var i 1900, paa det tidspunkt, da pastor Jacobsen med støtte af den prøjsiske stat og ved udfoldelse af megen, højst forskellig økonomisk aktivitet forsøgte at germanisere den saa danske stationsby og egn. Lykkeligvis stod en flok nationalt vaagne unge rede til at møde og afslaa det tyske angreb, der endte med afsløring af præsten for ulovlige transaktioner og

paafølgende afskedigelse, medens hans omfattende virksomheder brød sammen som et korthus.

Forrest i kampen mod det fremmede væsen stod hjuler Jepsen Jepsen, og om ham flokkedes mænd som Andr. Svendsen, smed Lorentzen, Søren Degn, Truels Sørensen m. fl. som de ledende i et rigt dansk foreningsliv i »Landbohjemmet«, som de fik oprettet i 1903, i pastor Jørgensens frimenighed og ungdomsforeningen, i hvis bestyrelse nogle af dem blev siddende til langt op i alderen. Det var kampaar for disse mænd, maaske de lykkeligste aar i deres liv, fordi de saa deres anstrengelser bære frugt.

Andr. Svendsen slap fra krigstjenesten med et par aar i garnisonen i Bremen. Han var blevet ~~bestyrer af sparekassen~~ i Skærbæk egnens gamle pengeinstitut sammen med Søren Degn — en virksomhed, der interesserede ham mere end landbruget, og som han med sit indgaaende kendskab til de lokale forhold var udmærket rustet til. Det var ikke nogen helt almindelig sparekasse-ledelse, for det kunne hælde, at folk, der ville hæve penge, grundigt blev forhørt om, hvad de skulle bruges til — og derefter blev mødt med et tvivlende: — Er det nu ogsaa klogt? Efter Søren Degns død var Andr. Svendsen enedirektør.

I overgangstiden før genforeningen blev han amtsforstander i Skærbæk, indsat af Den internationale Kommission. Nu var det de danske, der havde overtaget! Men Andr. Svendsen var ikke den, hvem en saadan højhed steg til hovedet. Den beskedenhed, der i alle livets forhold prægede hans færd, karakteriserede ham ogsaa som myndighed.

Mange kan fra den tid, som senere hen under de økonomiske vanskeligheder, takke ham for gode, forstandige raad og hjælp-somhed.

I alt dansk liv, der rørte sig i sognet, var Andr. Svendsen med, og enhver god sag fandt i ham en støtte og medarbejder. Trofast var han i alle livets forhold. Gennem mange aar var han Sprogforeningens tillidsmand og medlem af tilsynsraadet — blot at nævne et af de mange omraader, hvor han livet igennem øvede en indsats. Han havde saa afgjort fortjent det ridderkors, han fik i 1952.

Han overleves af hustruen, Kathrine født Oksen, der var uundværlig for ham og plejede ham under hans lange sygdom. Deres hyggelige gode danske hjem, først i den gamle gaard, og

senere i den nye villa i Skolegade, var godt at gæste, og der kom mange, ogsaa fra »det gamle land«. Ligesom sin broder i Tønder var Andr. Svendsen en ypperlig fortæller, der med sjælden hukkommelse kunne berette om sin skole- og ungdomstid. En stout skikkelse var han i sine velmagtsdage, en klog og redelig mand, fast forankret i den hjemstavn, der var hans hele verden.

C. J. Bech.

F. Hans Meng, Flensborg

Sidste vinter led den sydslesvigske danskhed et stort og smerteligt tab: viceskoleledende Hans Meng, der i lang tid havde døjet under et maveonde, som til sidst krævede et alvorligt indgreb, afgik den 15. februar ved døden, kun 52 aar gammel. Hans liv ebbede ud efter en haard strid, der blev udstaaet med en enestaaende livsvilje.

Hans Meng var en god sydslesviger i ordets bedste forstand. Han gik til det yderste op i sin overordentlig krævende og ansvarsfulde gerning. Mange tusinder kendte hans myndige og velovervejede ord fra talerstolen; han havde sit eget ansigt og sin egen tone. Meng, der havde den næreste indføling med forholdene, indtog allerede i en ung alder ledende poster inden for ungdomsarbejdet. Da der efter den sidste storkrig skulde sættes mange kræfter ind bl. a. paa rent kommunalt omraade, tog han sin tørn ogsaa her. Efter 1949, da den saakaldte Kiel-erklæring traadte i kraft, havde endvidere det dansk-tyske kontakt-udvalg bud efter ham; Meng blev her genvalgt gang efter gang. Endvidere paatog han sig særlige opgaver for Sydslesvigsk Forening.

Men Hans Mengs hovedgerning laa selvsagt inden for det danske skolevæsen; her havde han en ualmindelig smuk løbebane at se tilbage paa. Efter seminarie-aarene i Tønder, hvor han mødte sin senere hustru, Anni Petersen, fik han nogen tids yderligere uddannelse i København, og saa kaldtes der uafviseligt paa ham

fra Sydslesvig. Han begyndte som vikar flere steder, blev derefter lærer ved Duborg-skolen og (efter flere aars krigstjeneste) i 1945 leder af en af de store danske folkeskoler i Flensborg by. Meng gik op i denne opgave med liv og sjæl, og det var med sorg i sind, han slap den, for at overtage den overordentlig vigtige post som viceskoleledirektør, altsaa som skoleledirektør Bernhard Hansens nærmeste medarbejder. Alene dette, at vedligeholde den faste forbindelse med alle de mange skoler Sydslesvig over og hjælpe dem med raad og daad, stillede overmaade store krav til Meng. Men han tog sit arbejde, hvor strengt det end ofte kunne forme sig, som noget selvfølgeligt og fandt inderlig glæde og opmuntring i hvert nok saa lille lyspunkt.

Hele Hans Mengs færd blev et levende udtryk for lysende ildhu og brændende kærlighed til den hjertesag, der for ham stod over alt andet. Det blev ogsaa sørgehøjtideligheden den 19. februar i den overfyldte Helligaanskirke i Flensborg det smukkeste vidnesbyrd om.

L. P. Christensen.

Peter Petersen Schmidt, Lavensby

Gdr. Peter Petersen Schmidt, Lavensby, der den 10. maj 1954 afgik ved døden i en alder af knap 78 aar, var en særpræget personlighed, stilfærdig og beskeden, men markant, saa han — uden iøvrigt at træde offentligt frem — blev placeret blandt øens bedste. Han var i besiddelse af en omfattende historisk viden, og havde i ungdomsaarene erhvervet sig en solid uddannelse saavel paa det faglige omraade som i kulturel henseende. Efter besøg paa Tune landbrugsskole tog han til Askov og kom der i kontakt med en række af de mænd, der senere skulle øve

en saa betydelig indsats i nationalitetskampen i Sønderjylland. Det brændte ogsaa i hans sind. Derfor meldte han sig efter højskoleopholdet til det danske arbejde og især til den danske

ungdomsbevægelse, som blev ledet af redaktør Andreas Grau. Under dette var Schmidt bl. a. med til at stifte Nordborg ungdomsforening, hvorefter han traadte ud i de meniges rækker. Der følte han sig bedst hjemme, idet han dog altid var rede til at hjælpe med raad og daad.

Den stilfærdige system med fortiden blev efterhaanden en væsentlig del af hans liv. I første række samlede han sine bestræbelser om at udarbejde slægtens historie, hvilket ledede ham ind i et arbejde med at granske sognets historie, og kort før sin død, lykkedes det ham at faa lagt sidste haand paa en omfattende og interessant slægtskrønike af betydelig egnshistorisk værdi. Ligeledes fik han udarbejdet en anetavle, der var ført tilbage til 1390, altsaa dronning Margrethes tid, omfattende ikke færre end 687 navne. Endelig kan nævnes, at han dyrkede arkæologi og astronomi, og mange er de, der i aarenes løb har tilbragt fængslende timer hos ham, lyttet til hans beretninger og beundret hans store stenaldersamling, som nu delvis er kommet museet paa Sønderborg slot til gode.

Schmidts interesse for slægtshistorie og egnshistorie bundede i hans kærlighed til hjemstavn og fædreland. Her kunne han faa udløsning for sine følelser, idet det var en dyb glæde for ham at overlade efterslægten værdifulde oplysninger, før sporene slettedes over de veje, der var traadte gennem tiderne.

Peter Petersen Schmidt, der blev født den 5. september 1876, var lige til det sidste sund og rask. I de seneste aar var han — der forblev ungkarl — brudt noget ud af sin vante bane, idet han ivrigt og interesseret deltog i arbejdet inden for det saakaldte »Alsingergilde«, hvor man vil savne ham i arbejdet. Det faldt saa helt sammen med den linje, han havde fulgt. Alt det overleverede var noget, han maatte værne og bevare, og derfor kunne han ikke her nøjes med blot at være menig!

Det er en god dansk mand, der er gaaet bort, en mand, som stilfærdigt og fordringsløst har udfyldt sin betydningsfulde plads i sin hjemstavn, — og derfor vil hans minde blive holdt i ære i hjem sognet som rundt om paa øen, hvor man lærte ham at kende og kom til at sætte pris paa ham som menneske og forsker.

KL.

Theodor Hansen, Christiansfeld

Den 14. januar 1953 døde efter lang tids sygdom en af danskhedens veteraner, fhv. cigarhandler Th. Hansen, Christiansfeld, 74 aar gammel.

Th. Hansen var født i Tyrstrup kro og kom, efter at han en tid havde været ved landbruget, fire aar i maskinlære i Kolding. I to aar var han derefter soldat i Königsberg. Nu fik han lyst til søen og sejlede nogle aar som maskinmester i oversøisk fart fra Hamborg. Hjemlængsel og trangen til at tage del i den nationale kamp drog Th. Hansen tilbage, og han oprettede da sit eget

maskinværksted i Christiansfeld. Saa kom krigen 1914 og han blev straks, som uddannet maskinist, indkaldt til marinen i Kiel. Under krigen var han ledende maskinmester paa en torpedobaad, der var udrustet til minestrygning. Efter krigstjenesten nedlagde han sit maskinværksted og startede en cigarforretning i Christiansfeld og fik ved siden af lejlighed til at dyrke sine lokalhistoriske og nationale interesser. I 1935 — femten aar efter genforeningen — nedsattes paa hans initiativ et udvalg med det formaal at faa rejst et værdigt mindesmærke for genforeningen. Resultatet blev det herlige monument, der staar i det lille anlæg nord for byen.

Paa hans tilskyndelse rejstes i 30erne 15 mindestene i Aller — en for hvert sogn af Tyrstrup herreds sogne — paa en plads i nærheden af det fhv. tingsted. Endvidere har Th. Hansen faaet rejst en mindestøtte paa den gamle Kongevej til minde om den kongelige privilegerede Høkkelbjerg kro. En anden mindesten fik han sat i Favervraa ved den gaard, hvor Christian 8.'s kabinetssekretær, kammerherre C. L. Tillisch er født. Ved Taarning mølle rejstes ogsaa efter Th. Hansens ønske et mindesmærke for Hans Iver Staal, der var medstifter af Skamlingsbanke Selskabet. Th. Hansens initiativ skyldes det ogsaa, at der blev indsat en mindetavle i gavlen paa Brydremenighedens Hotel. Han var endvidere medvir-

kende ved oprettelsen af svanedammen i Skoven Smedeholm og beplantningen af den nedlagte jernbane ind til byen.

Th. Hansen var virksom ved de store nationale møders afholdelse, og det er ikke smaa summer, der paa forslag af ham blev indsamlet og sendt til hjælp for vore sydslesvigske landsmænd.

Som interesseret i arkæologiske forhold blev han medlem af bestyrelsen for Haderslev amts museum, ligesom han var formand for det lokale historiske samfund. En periode var han medlem af det første danske byraad i Christiansfeld. Han var dekoreret med dannebrogsmændenes hæderstegn.

Th. Hansen efterlader sig hustru og to døtre. Hans eneste søn omkom ved skoleskibet »Danmark«s forlis for ca. 25 aar siden.

Hans Krog.

F Peter Ingvert Iversen, Bønderby

En vaardag bortkaldtes den 82-aarige gaardejer Peter Ingvert Iversen fra Bønderby, hvor han i mange aar havde virket som en dygtig landmand og tillige faaet stunder til at røgte flere vigtige offentlige hverv til gavn for sogn og samfund.

I al sin færd var han typen paa den sønderjydske bonde, der ikke blot forstod at dyrke sin jord, men ogsaa ejede evne og vilje til at følge de krav, der stilledes til ham som dansk mand. Derfor har han efterladt sig et saare smukt eftermæle.

Paa mange maader blev der lagt beslag paa disse evner, idet han udmærkede sig ved sindsligevægt, smukt omdømme og indføling med de stedlige forhold, hvilket var af særlig betydning, da hans bostavn laa i nærheden af den ny sydgrænse. Hans virksomhed som befolkningens tillidsmand nød almindelig paaskønnelse.

For mange aar siden var han blandt dem, der rejste Møgeltønder forsamlingshus. Han havde i sin tid sæde i menighedsraadet og var efter genforeningen et nidkært medlem af skolekommissionen. Som dens formand viste han den rette forstaaelse af den

gave, som befolkningen havde faaet ved, at modersmaalet nu var kommet til sin ret i undervisningen.

Efter saaledes at have styret sin gaard med fremdrift for øje og trofast gjort sin pligt som dansk mand, flyttede han, efter at alderen gjorde sine krav gældende, med sin hustru, der ogsaa tilhører en kendt egnesslægt, til Møgeltønder. Hans fortjenstfulde livsgerning lønnedes med dannebrogskorset.

Peter Ingvert Iversen efterlader sig hustru og seks børn, af hvilke en søn driver slægtsgaarden og en anden søn er landskendt som historiker og arkivar og har sin virksomhed i Aabenraa.

—s.

Hans Lorenzen, Bredebro

Mejeribestyrer— Hans Lorenzen, Bredebro, der døde den 5. januar 1954, var en mand, der baade havde evne og lyst til at gøre en folkelig og national indsats. Hjemmefra havde han faaet en god arv. Og han tog arven med ud i livet og brugte den vel. Den børneflokk, der voksede op i hjemmet ved Egen mølle paa Als, satte sig alle spor, hvor de kom til at leve og virke. Danske var de til deres sinds inderste hjerterod, og derfor maatte de leve med, vaagent og inderligt, i alt dansk aandsliv og folkeliv.

Hans Lorenzen blev født i 1885.

Hans barndom og ungdom blev altsaa levet i den tyske tid, under prøjserstyret. Og det var som fuldmoden mand, han oplevede genforeningen.

Med liv og lyst havde han søgt en uddannelse som mejerist. og han blev indenfor dette fag een af de ypperste. Derom vidner alle de mange anerkendelser, som han i aarenes løb modtog. Men han var ikke blot en fremragende dygtig mejerimand, men en personlighed, der ganske umiddelbart virkede stærkt, hvor han færdedes. Der var temperament i Hans Lorenzen. Det mærkede vi paa Frederiksborg Højskole i vinteren 1905—06, hvor han

som elev ofte tog ordet. Der mødtes vi og blev venner for livet. Senere søgte han til Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole. Og da uddannelsen var færdig, var det en selvfølge, at han tog et arbejde op i Sønderjylland. Først som mælkedommer for mejerierne i Haderslev amt indenfor Vojens Smørexportforening, derefter som mejeribestyrer i Nybøl ved Hjordkær i Aabenraa amt, for i 1917 at overtage pladsen som bestyrer paa Bredebro mejeri i Tønder amt.

Han havde saaledes tilknytning og kendskab til det hele Nord-slesvig, havde levet og virket i alle 4 sønderjydske amter.

Men det blev i Brede sogn og Tønder amt hans egentlige manddomsgerning blev øvet. Efter 1920 fandt vi to gamle venner snart sammen i et fælles arbejde indenfor de danske ungdomsforeninger. Og det var mig altid en glæde at besøge familien paa Bredebro mejeri. Der var fart og akkuratessse ude i det skinnende mejeri. Med liv og lyst blev der her udført et glimrende dygtigt arbejde.

Og hvor var der hyggeligt inde i de smukke stuer, hvor Dagmar og Ragnhild færdedes, og hvor Hans Lorenzen rigtig nød at sidde i en god samtale efter den travle arbejdsdag i mejeriet. Hjemmet, det var hans bedste og kæreste eje her paa jord. Det var ud fra dette hjem han fik kræfter til det store, opofrende arbejde for de unge og for de faglige opgaver, som var ham betroet. Der var bud efter ham mange steds fra: Formand for Tønder amts mejeristforening, dommer ved smørbedømmelsen i København, formand for Mælkebedømmelsesforeningen i Tønder amt o. s. v.

Men det faglige var ikke alt, ikke en gang det, der stod hans hjerte nærmest. Nej, for han var et levende menneske, der følte ansvar overfor sine medmennesker. Han maatte leve og virke for at livet, det danske folkeliv, kunne blomstre og gro. Som formand for Ungdomsforeningen i Brede sogn gjorde han et meget paa-skønnet arbejde. Det samme gjaldt hans arbejde i Sønderjydske Idrætsforening for Tønder amt, som han ledede i mange aar. Og-saa i »Det unge Grænseværn« gjorde han i aarene efter 1933 et stort og fortjenstfuldt arbejde. Han var med til at højne livet i vore forsamlingshuse ud over det gamle land. — — Efter en lang arbejdsdag og et rigt liv i hjem og hjemstavn fik han lov til at gaa herfra med fred og i tro paa livets sejr.

N. P. Nielsen.

K.

Jens Jensen, Soed

Mandag den 7. september 1953 døde gaardejer Jens Jensen, Soed, af en hjertelammelse.

Jens Jensen, der blev 66 aar gammel, var født paa den gamle gaard i Soed i Halk sogn, der i mange generationer har været i slægtens eje. Jens Jensens far og farbrødre optrede i sin tid for Danmark, men faderen opnaaende dog senere myndighedernes tilladelse til at flytte hjem paa sine fædres gaard, og han fik sluttelig ogsaa prøjsiske statsborgerrettigheder. Men det, at vokse op i et hjem, hvor to farbrødre maatte nøjes med en gang imellem

at gæste hjemmet — deres barndomshjem — i smug og under besøget holde sig skjult for omverdenen, prægede Jens Jensen under hans opvækst, og han blev — som faderen — en kærne-dansk mand.

Jens Jensen blev indkaldt under den første verdenskrig og var med ved Verdun. Da han efter to aars krig var hjemme paa orlov, kunne han ikke tænke sig at vende tilbage til myrderiet i Frankrig, han gik over grænsen til Danmark, og hans hustru, Marie Jensen, født Kjær, fra Halk, fulgte snart efter. Først efter krigens afslutning kunne Jens Jensen og hans hustru vende hjem til fædrenegaarden.

Efter sin hjemkomst blev Jens Jensen valgt til kommuneformand i Soed, og han blev senere medlem af det første sogneraad efter genforeningen. Han var medstifter af Lillebæltsoverfarten Assens—Aarø Sund, og i mange aar var han formand for Dansksindede sønderjydske Krigsdeltageres afdeling for Halk sogn. For en del aar siden udarbejdede han en kort levnedsskildring over hver enkelt af Halk sogns faldne i verdenskrigen 1914—18.

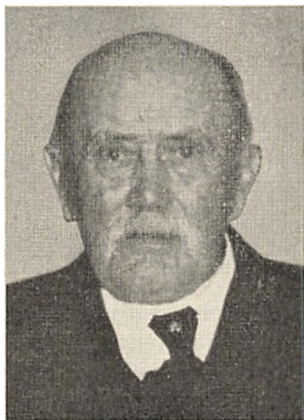
Slægtsstudier havde hans særlige interesse, og efter at hans datter og svigersøn for nogle aar siden havde overtaget gaarden i forpagtning, fik han mere tid til raadighed for disse sysler. Han

har udarbejdet en bog om slægten, og ved en radioudsendelse et halvt aars tid før sin død fik han lejlighed til at fortælle mange interessante ting om den gamle slægtsgaard. Han var næstformand i Landssammenslutningen til Slægtsgaardenes Bevarelse og deltog meget aktivt i foreningens arbejde.

Hans standsfæller satte pris paa samarbejdet med Jens Jensen, og han røgtede i aarenes løb adskillige tillidshverv, som hans standsfæller betroede ham; de vidste, at naar Jens Jensen paatog sig et hverv, blev det røgtet godt og samvittighedsfuldt. Han var i en aarrække regnskabsfører for Sukkerroedyrkerforeningen for Haderslev Næs, medlem af vurderingskommissionen og formand for Hyrup forsamlingshus. —g.

F. Hieronymus Andersen

Den 30. decbr. 1953 døde gaardejer Hieronymus Ravnsgaard Andersen paa Aabenraa sygehus. Han var født d. 12. august 1871 i Rise — levede og virkede til sin død paa sin fødegaard — var blandt dem, der maatte tilbringe 7 af sine bedste ungdomsaar i fremmed krigstjeneste. Foruden at være en dygtig og anset landmand, der fik garden og jorden til at yde det bedste, fik han tid til at tage del i byens og sognets ve og vel. Andersen var altid byens og sognets danske blok en uvurderlig støtte, og til enhver tid og med alle midler. Maaske ikke altid i for-

reste række, men som den stille og beskedne natur, Andersen var, stod han støt og urokkelig paa sin post. Ved genforeningen var han med til at ordne den danske skole i Rise og var Rise-Søst skolekommissionsformand fra starten og til 1925. Fra 1922—35 var Andersen sognefoged i Rise og man har kun lovord om hans virke i den tid. Sognefogedembedet var for A. en ærespost. I mangfoldige aar var han formand for »Hestekassen«. Som det vil fremgaa af det nævnte var Andersen en mand, der fik noget

ud af tiden. Han var ingen veltalende mand, hørte nærmest til dem, der betegnes som de stille i landet.

Det karakteristiske for ham var det trofaste sind og den forpligtelse, han følte overfor slægten. Han havde en sjælden retlinet karakter og et lyst og frejdigt syn paa tilværelsen — var sit land, sin by og sogn en god søn i en tit vanskelig tid — en mand, der altid var rede til at give raad, og som stod fast, naar det gjaldt daad. Hans minde vil leve længe i Rise sogn. x.

F. Jerrenius Gubi, Bevtoft

Som den sidste af en stor søskendeflok døde smedemester Jerrenius Gubi, Bevtoft, d. 4. maj 1953, 85 aar gammel.

Udover ungdommens lære- og rejseaar, der paa fagets vegne bl. a. førte ham til beslagsskolen i Altona, ligesom der blev tid til en vinter paa Ryslinge højskole, blev det i hjemsoget, J. G. kom til at leve hele sit lange og virksomme liv. Navnlig sit højskoleophold mindedes han livet igennem med særlig glæde. En dygtig og solid haandværker blev han, ret en mester af »den gamle skole«.

Det faldt næsten af sig selv, at han ogsaa kom med i nationalt arbejde. I en lang aarrække var han saaledes Sprogforeningens trofaste og interesserede tillidsmand. Med lune kunne han fortælle træk fra kampaarene under fremmedherredømmet. Saaledes bl. a. om, hvorledes han, da Bevtoft forsamlingshus blev bygget, maatte møde i retten i Toftlund, anklaget for en saa grov forseelse som »afholdelse af møde under aaben himmel, uden forud indhentet tilladelse«.

Han havde sammen med 2 — to — medlemmer af byggeudvalget staaet paa byggepladsen og talt om arbejdet med opførelsen af det nye forsamlingshus!

Et andet træk, der viser ham som een af de uforknytte »lunets sønner«, som hjemstavnen heldigvis fostrede mange af, bør ogsaa nævnes.

Sammen med daværende gaardejer, nuværende rentier A. L. Skov, Bevtoft, traf han en dag i 1912, da de mødtes hos barberen, den beslutning, at anlægge fuldskæg, som saa skulle »staa« til Sønderjylland igen hørte til Danmark. Det maatte jo »studies« nogle gange, det skæg, inden vi naaede saa vidt, men de 10. februar 1920 mødte Anders Skov og »æ gammel smeje« med glatbarberede hager til afstemning.

Jerrenius Gubi var en god mand i sit hjem og i sin gerning. Som dansk sønderjyde vil han blive mindet som een af dem, der under alle forhold var til at stole paa. En landsmand, i hvem der ikke var svig!

K. M. G.

F.

Nikolaj Nissen

Nikolaj Nissen var født d. 11. august 1877 i Slyngsten, Felsted sogn, og døde d. 2. marts 1950 paa sygehuset i Esbjerg. Med Nikolaj Nissen er der igen falden een af de gamle ege i den sønderjydske skov. Han var af ægte sønderjydske rod, født og vokset op paa en gammel slægtsgaard paa den smukke bakkede østkyst. Var barn fra et dansk hjem, søgte uddannelse paa danske skoler og rustede sig paa alle maader til at være med i kampen for vort land. Han gav ikke op, men vilde tage aktiv del i kampen for vor sag. Paa-

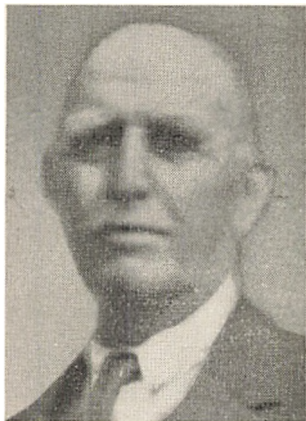

virket som han var af Grundtvig og den danske højskole forstod han at leve et jævnt og virksomt liv, med et himmelvendt øje — lysvaagen for alt stort og skønt herneden. Kun faa havde som Nissen øje for alt, hvad der var skønt, enten det var i naturen, litteraturen eller kunsten. Han var den jævne bondeemand, der i hvilestunden tog pen og bog og kæmpede for fædreland og sprog. 1910 købte Nikolaj Nissen »Borrediggaard« i Rise, som hidtil havde været paa tyske hænder, og føjede der ved en sten i Danmarks mur. I de 25 aar han var gaardejer i Rise var han altid blandt de førende. Der har i alle de aar vist

ikke været een ung i Rise sogn, der har været paa danske skoler, uden at Nissen har været med til at ordne det — det blev gennem aarene en stor flok. Skulle der være valg — enten til det ene eller det andet — saa gjaldt det om at være paa post og være vaagen, og da var Nissen altid i forreste linie. Hvad det kostede af kræfter, tid og penge blev der aldrig talt om — al ydre anerkendelse laa ham meget fjern. Han fik lov til at opleve genforeningen og saa deri lønnen for kampen. Hans konservative indstilling dikterede ham at staa paa Flensborg-standpunktet i grænsestriden, og afstemningen i 2. zone var for Nissen en stor sorg i glæden.

x.

F Nicolai Jensen, Søgaard

Søndag middag, den 27. september 1953 blev det store splitflag i Søgaardlejren sat paa halv stang, thi hele lejrens afholdte »bedstefar«, rentier Nicolai Jensen, var pludselig død uden forudgaaende sygdom.

Nicolai Jensen var født den 17. marts 1877 paa gaarden »Kobbelt hus« i Sillerup, og ved giftermålet med en datter af gaardejer og hestehandler Hans Clemmensen i Dover ved Foldingbro overtog han fødegaarden. Paa grund af hustruens tiltagende svagelighed maatte gaarden dog sælges, og ægteparret bosatte sig saa i Haderslev, hvor Nicolai

Jensen i en aarrække drev en brændels- og vognmandsforretning. Hustruen døde i 1925, og ti aar senere flyttede han med datteren og svigersønnen til Søgaardlejren.

Barndomshjemmet i Sillerup var stærkt nationalt præget, og derfor faldt det ret naturligt, at ogsaa han fra helt ung af kom med den i nationale kamp, som den dengang førtes her i grænseegnene. Gerne fortalte han om den tid, da han som ung kørte rundt og hentede folk til de møder af national eller kulturel karakter, der holdtes paa egnen. Men paa denne maade kom han ogsaa ind i de tyske myndigheders søgelys; han blev erklæret

for optant, men ertes optanttraktatens ikrafttræden i 1907 fik han sit prøjsiske statsforhold i orden, men maatte derfor ogsaa med i krigen 1914—18.

I Kliplev sogn blev Nicolai Jensen snart en kendt skikkelse, sjældent forsømte han et nationalt møde og gerne tog han ordet. Indtil sin død var han Sprogforeningens tillidsmand i Kliplev sogn, ligesom han ogsaa var bestyrelsesmedlem i Grænseforeningen for Aabenraa amt. Med ham som tillidsmand var man altid tryk, alt hvad der havde med disse nationale hverv at gøre passede han med stor personlig interesse. Ogsaa DSK i Kliplev sogn var han en god mand baade som næstformand og som afdelingens fanebærer.

Nicolai Jensen havde i vuggegade, foruden et lyst sind, faaet medgivet arbejdets glæde, og indtil sin bratte død var han myreflittig. Han var afholdt, ja elsket af alle i lejren; alle var glade for »Bedstefar«, hans kælenavn blandt lejrens faste mandskab. Dette fremgik ogsaa af den gribende tale, som lejrkommandanten, oberstløjtnant Hafnstrøm holdt i lejren, inden hans baare førtes til Kliplev kirke.

H. H u n g e r.

F Andreas Thomsen, Skodsbøl

Den 25. marts 1954 døde Andreas Thomsen i Skodsbøl, hvor han blev født i aaret 1875.

Da han døde, var han endnu direktør i Broager Spare- og Laanekasse. Hans stærke og virksomme interesse for samfundsspørgsmaal og alt offentligt holdt sig levende til det sidste.

I halvfemserne kom Andreas Thomsen paa Lyngby landboskole, endnu i kaptajn J. C. la Cours tid. Først i det nye aarhundrede overtog han slægtsgaarden i Skodsbøl og kom saa snart ind i Skodsbøl kommuneraad.

Efter C. P. Wolffs afgang som formand for Broager mejeri 1909 valgtes Andreas Thomsen til hans efterfølger, hvilket hverv han beholdt til 1923.

1914 kom Andreas Thomsen ind i Broager Spare- og Laanekasses bestyrelse. Efter genforeningen var han først medlem af sogneudvalget, der skulle forberede kommunernes sammenlægning til en sognekommune, hvilket skete i 1922, og derefter i flere perioder medlem af Broager sogneraad.

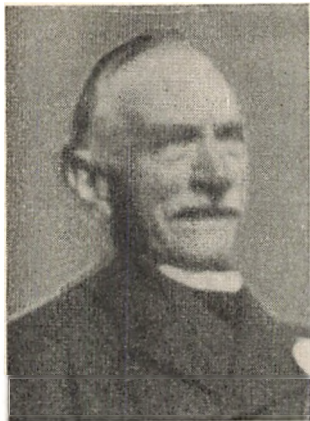
Andreas Thomsen var i mange aar sekretær i Sundeved Landboforening, og Sundeved Landboforenings hundreedaars jubilæumsskrift, et varigt minde om ham, giver vidnesbyrd om hans fremstillings- og vurderingsevne. Fra hans haand foreligger ogsaa paa teatermuseet i København en fremstilling af sangforeningen »Harmonien«s dilettantskuespil i Broager, i hvilke skuespil han var fremtrædende aktør.

Tillidshvervet i Sønderjydsk Fond havde hans store og aktive interesse til dets afslutning.

1914 sad Andreas Thomsen fængslet paa Sønderborghus og Sønderborg slot.

Reinhold Hansen.

Hans Frederiksen, Egen

Lille juleaftensdag 1953 døde en gammel trofast hædersmand, fhv. gaardejer Hans Frederiksen i Egen paa Als. Han var født 29. mai 1870. Opvokset under den skarpe tyske kurs kom han hurtig i forgrunden i det nationale arbejde i sognet. Hans Fr. var ikke udrustet med talegaver eller andre personlige fordele, men han var en slider, der ikke skyede personlig risiko. Skulle der ærinde til den almægtige amtsforstander Klinker i Nordborg, saa blev Hans Frederiksen sendt af sted. Hans hjertebarn blev Egen forsamlingshus, og han kæmpede utrættelig for dets

ve og vel. Hvor var han stolt og glad, naar salen fyldtes til vore nationale møder. Det var vel fortjent, da kongen gav ham dannebrogskorset. Egen sogn og forsamlingshus vil mindes Hans Frederiksen i taknemlighed.

N.

N. C. Nissen, Augustenborg

Den 27. december 1953 gik budskabet ud over landet,, at sognepræst N. C. Nissen, Augustenborg, var død. Alle vi, som kendte ham, følte, at ikke blot havde Augustenborg mistet en god og nidkær præst, men vi var blevet fattigere her i Sønderjylland, nu da N. C. Nissen var taget fra os, thi han var een af Sønderjyllands gode sønner.

Nicolai Christian Nissen var født i Bov, Burkal sogn, den 17. juni 1889. Og der var ikke sunget for hans vugge, at han skulle gaa bogens vej. Faderen ejede en gaard i det udprægede grænsesogn, hvor tysk og dansk mødtes. Og tanken var, at sønnen skulle gaa i fædrenes fodspor. Men N. C. brød ud. Det var bogen, studierne, der havde hans interesse. Gode evner havde han, saa det faldt ham ikke svært at tage lærereksamen paa Tønder seminarium. Derefter blev han lærer, først i den tyske folkeskole, senere i den danske kommuneskole i Haderslev. Han maatte med i den første verdenskrig og oplevelserne derfra satte mærke i hans sind livet ud. I det stille levede der et lønligt haab om at blive præst. Hans tanker gik først i retning af at blive dansk frimenighedspræst i Sønderjylland; men efter 1920 forberedte han sig — under sin gerning som lærer i Haderslev — til at tage teologisk embedseksamen i København. Og med den flid og energi, og de gode evner han var i besiddelse af, faldt det ham ikke svært at klare en embedseksamen. I 1930 udnævntes Nissen til sognepræst i Mærvede paa Sjælland, hvor han udførte et meget paaskønnet arbejde i 7 aar. Men grænselandsbarn som han var, trak Sønderjylland. Og i 1937 kaldtes han til sognepræst i Augustenborg.

Det var ikke blot præstegerningen i sognet, han gik op i med liv og lyst, men ogsaa litterært arbejde optog ham meget. Han var anmelder — især af tyske theologiske værker — i flere blade, skrev mange artikler i menighedsbladet, præsteforeningens blad o. fl. andre blade. Ud gav selv bøger og oversættelser, især af

tysk salmelitteratur. Ja, og saa var han levende med i ait dansk folkeligt og kristeligt arbejde her i Sønderjylland. Var tillidsmand for Sprogforeningen, en meget brugt taler indenfor DSK og gjorde i det hele taget et dygtigt og energisk arbejde baade indenfor folkets og kirkens omraade. Med ydmygt tjenersind gav han sig selv hen til den gerning, som han blev betroet. Og dertil fik han god hjælp af sin sønderjydske hustru. De dannede sammen et hjem, hvor der var godt at være. Hans minde vil leve og blive bevaret med taknemlighed her i Sønderjylland. N. P. Nielsen.

Jes M. Jessen, Tiset.

Jes M. Jessen fødtes i Tiset ved Gram den 14. 3. 1876 og døde samme steds den 16. 7. 53. Medens han som ung aftjente sin værnepligt i Berlin døde hans far, og da han kom hjem fra tjenesten overtog han sin fødegaard og var sin syge mor og yngre brødre til stor hjælp. Der blev dog tid til en vinters ophold paa Ladelund landbrugsskole. Ved den første verdenskrigs udbrud blev Jes Jessen straks indkaldt. 1917 blev han hjemsendt som invalid.

Jes Jessen var en god dansk mand, og for ham var ordet: »Hver glans, hver plet vil jeg bære, som falder paa Danmarks navn«, liv og sandhed. Han var tillidsmand for vore nationale foreninger.

En sag, der stod hans hjerte nær var plantningssagen. Ikke alene naaede han at faa tilplantet gaardens mest sandede jorder, men han var ogsaa virksom for oprettelse af nye plantager og for hegnsplantning i byen. I plantagen »Gydende« fik han rejst baade en genforeningssten og en mindesten for Tiset bys to navnkundige sønner: den første sønderjydske frivillige i 1864 cand. theol. Hans Tjellesen Schmidt og grundlæggeren af »Dannevirke«, redaktør Peder Christian Koch, smedesønnen fra Tiset.

Jes Jessen blev i 1940 hædret med sølvkorset.

x.

Regering og Folketing

Ministeriet (S)

(30. september 1953).

Statsminister *Hans Hedtoft*
Udenrigsminister *H. C. Hansen*
Finansminister *Viggo Kampmann*
Justitsminister *Hans Hækkerup*
Handelsminister *Lis Groes*
Landbrugsminister *Jens Smørum*
Indenrigs- og boligminister *Johs. Kjærboel*
Undervisningsminister *Julius Bomholt*
Kirkeminister *Bodil Koch*
Trafikminister *Carl Petersen*
Fiskeriminister *Chr. Christiansen*
Arbejds- og socialminister *Johan Strøm*
Forsvarsminister *Rasmus Hansen*
Minister u. P. *Jens Otto Krag*

Folketinget

(Folketingsvalg 22. septbr. 1953).

Socialdemokratiet	894.913 st.	75 medl.
Venstre	499.656 »	43 »
Konservative	364.960 »	30 »
Radikale Venstre	169.295 »	14 »
Kommunister	93.824 »	8 »
Retsforbundet	75.449 »	6 »
Uafhængige	58.573 »	0 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Udenfor partierne (Grønland)	— »	2 »
	2.166.391 st.	179 medl.

Stemmetal i Sønderjylland.

Socialdemokratiet	34.985 st.	3 medl.
Venstre	25.240 »	2 »
Konservative	16.111 »	1 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Radikale Venstre	5.298 »	1 »
Retsforbundet	4.354 »	1 »
Uafhængige	1.603 »	0 »
Kommunister	1.327 »	0 »
	98.639 st.	9 medl.

Valgt i Sønderjylland:

Socialdemokrater: *Frede Nielsen, Fr. W. Teichert, Jens D. Bladt.*
Venstre: *Jørgen Gram, Fr. Heick.*
Konservative: *Lars Clausen.*
Retsforbundet: *Hans Hansen.*
Radikale Venstre: *Ingeborg Refslund Thomsen.*

Nationale foreninger og institutioner

Sprogforeningen.

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.
Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygaard, Ø. Lindet, fhv. amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen, Tønder, redaktør Morten Kamphøvener, Aabenraa.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hviding, formand, gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, næstformand, sekretær N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.
Formand: fhv. præsident Holger Andersen.
Næstformænd: Direktør V. Fischer og inspektør N. J. Gotthardsen.
Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Den nordslesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrete Jepsen, Tønder.
Næstformand: Fru Valborg Kruuse, Sønderborg. Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Aabenraa.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. (Det unge Grænseværn)

Kontor: Kastanieallé 24 a, Sønderborg.
Formand: Kontorchef Sv. A. Hellesen, Sønderborg. Næstformand: Bankdirektør A. Buch, Haderslev.

Dansk Amatør Teater Samvirke.

Formand: Pastor Skjerk, Hornslet. Sekretær: Arne Aabenhus, Graasten. Kasserer: Assistent N. A. Hougaard Nielsen, Brinken, Hørning.

Ungdomsforeningerne.

A a b e n r a a amts hovedkreds: Formand: Højskolelærer J. Hviid, Rønshoved, kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøslev pr. Padborg (16 foreninger), 1828 medlemmer.

Haderslev østeramts hovedkreds: Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev. Kasserer: gaardejer Aksel Tang, Hytkjærgaard pr. Mastrup. (21 foreninger, 2714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds: Formand: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram (13 foreninger, 1981 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds: Formand: gaardejer M. Mathiesen, Lunden pr. Nordborg. Kasserer: Gaardejer Ph. E. Sibbesen, Gammelgab pr. Broager. (17 foreninger, 4223 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds: Formand og kasserer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus pr. Jejsing (11 foreninger, 706 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del): Formand: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk (8 foreninger, 1054 medl.)

K. F. U. M. & K. i Sønderjylland

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Indremissionær E. Thisted, Haderslev.

K. F. U. M.-foreninger: 5 152 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 5 164 —

Fællesforeninger: 3 93 —

Gram-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst T. Philipsen, Gram.

K. F. U. M.-foreninger: 15 299 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 14 248 —

+ 160 M.- og K.-spejdere og 46 Y., A. medl.

Aabenraa—Tønder-kredsen:

Kredsformand: Kordegn Andersen, Aabenraa.

K. F. U. M.-foreninger: 11 203 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 11 229 »

Fællesforeninger: 5 147 »

Spejdere: 10 troppe: 276 »

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Pastor Andersen, Tandslet.

K. F. U. M.-foreninger: 3 115 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 7 110 »

Højskoler og landbrugsskoler i Sønderjylland.

Danebod Højskole, Fynshav, Als.

Forstander Frede Terkelsen.

Graasten Landbrugsskole,

Forstanderne Hans Hansen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup.

Forstander P. H. Lauritsen.

Rødding Højskole, Rødding.

Forstander Fogh-Pedersen.

Rønshoved Højskole, Rinkenæs.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg.
Forstander J. Søgaard Jørgensen.

Efterskoler i Sønderjylland

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov.
Forstander: Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup,
Forstander P. H. Lauritsen.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als.
Forstander Boye Andersen.
Rens Efterskole, St. Jyndeved.
Forstander Godfred Hansen.
Vojens Efterskole, Vojens.
Forstander E. Hagelsø.
Rinkenæs Efterskole.
Forstander: G. Peters-Lehm.
Sommersted Efterskole:
Forstander:
Ungdomsskolen i Højer.
Forstander: Carla Schibler.

Husholdningsskoler i Sønderjylland

Als Husholdningsskole, Vollerup.
Forstander: Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten.
Forstander: Olga Reppien og Ebba Drewes.

Sønderjydske Idrætsforening

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa. Sekretær og forretningsfører: Kreditforeningsfuldmægtig Aage Kragh Iversen, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overlærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde frk. Agnete Nielsen, Højer.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Kriminalbetjent Andr. Nielsen, Toftlund.

Haderslev østeramt: Gaardejer Hans Simonsen, Hyrup pr. Øsby.

Aabenraa amt: Gaardejer Nis Rasmussen, Nr. Hjarup pr. Hovslund.

Sønderborg amt: Inspektør Chr. Clausen, Augustenborg Landevej 57, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer P. M. Jepsen, Løgumkloster.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: fhv. amtslæge, dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa. Sekretær: Arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa. Kasserer: Adjunkt Knud Fanø, Tønder.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« bestaar af: dr. med. H. Lausten-Thomsen, landsarkivar J. Hvidtfeldt, arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« bestaar af: Museumsinspektør H. Neumann, og lærer Chr. Stenz, Flensborg.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Organisationer i Sydslesvig.

Sydslesvigsk Forening.

Formand: Rektor N. Bøgh-Andersen, Harreslevmark, (telf. Flensborg 639).

Generalsekretær: Frantz Thygesen, Nørregade 76, Flensborg, (telf. Flensborg 802).

Sydslesvigsk Vælgerforening.

Formand: Forbundsdagsmedlem Hermann Clausen, Slesvig, Klosterhofstr. 23, (telf. 2772).

Sekretær: Herm. Bornholdt, Slesvig, Lollfuss 69, (telf. 3110).

Dansk Skoleforening, Flensborg.

Formand: Redaktør L. P. Christensen, Flensborg, (telf. 2676 og 856).

Skoledirektør: Bernhard Hansen, Flensborg, Duborg-skolen, (telf. 1498 og 2498).

Den danske kirke i Sydslesvig.

Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Flensborg, Wrangelgade 14, (telf. 2925).

Sekretær: Erik Matthiesen. Kontor Wrangelgade 14, (telefon 2925).

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Kilseng danske skole, (telefon 171).

Sekretær: Frantz Wingender, Sønder Gaardender 8, (tlf. 156).

Foriining for Nationale Frashe.

Formand: Fhv. landraad Johannes Oldsen, Lindholm, (telf. Nibøl 325).

Sekretær: Sønnichsen, Villa Sønnichsen, Lindholm, (telefon Nibøl 435).

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig.

Formand: Gaardejer Carsten Boysen, Risum, (telf. Nibøl 586).

Sekretær: Chefkonsulent Aage Sørensen, Flensborg, Storegade 2, (telf. 975).

Haandværkets Fællesrepræsentation i Sydslesvig.

Formand: Malermester Alfred Albertsen, Flensborg, Lyksborggade 129, (telf. 1742).

Sekretær: Hellmut Tiedemann, Bismarckgade 46.

Den slesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Lorenzen, Østerby Mark pr. Valsbøl, (telf. Medelby 97).

Konsulent: Ellen Kelstrup Jensen, Harreslevmark, (telefon Flensborg 1628).

De sydslesvigske Husmoderforeninger.

Formand: Fru Ellen Jensen, Flensborg, Frederiksdal 40, (telf. 2759).

Det sydslesvigske Sundhedsraad.

Formand: Landdagsmand S. Münchow, Flensborg, Nørregade 125, (telf. 1890).

Sekretær: Aagaard, Strucks Allé 16, (telf. Flensborg 56).

Dansk Lærerforening, Sydslesvig.

Formand: Rektor Henry Jensen, Duborg-skolen, (telf. Flensborg 2331).

Sydslesvigsk Folkekor.

Formand: Skoleleder Aage Primdal, Kobbermølle-skolen, Sosti ved Flensborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Adsbøl, Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og aabningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Raadhusgangen, telf. 2566. Udlaan 10—19.

Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—19. Sommer 1. 4. — 30. 9. 10—19.

Børnebiblioteket, skolen bag raadhuset, 13-17, onsdag 13-19.

- Augustenborg. Telf. 156. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.
- Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—16 og 19—20
- Christiansfeld. Telf. 196. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.
- Gram. Telf. 254. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.
- Graasten. Telf. 1375. Vinter: Mandag, tirsdag, torsdag og fredag 19—21, onsdag 15—16 og 19—21, lørdag 15—16.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20.
- Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 22656. Udlaan vinter: 10—19, lørdag 10—21.
Udlaan sommer 1. 5. — 31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.
Læsesal vinter: 10—21, lørdag 10—19, sommer 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.
- Hoptrup. Telf. 75311. Mandag 19—21.
- Højer: Tirsdag og fredag 19,30—20,30.
- Løgumkloster. Udlaan vinter: Mandag og torsdag 19—21, fredag 16—18.
Udlaan sommer 1. 4. — 30. 9. mandag 19—21, fredag 16—17.
Læsesal vinter: 19—21,30 undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlaanet.
- Nordborg. Telf. 29. Tirsdag og onsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.
- Padborghus. Telf. 9012. Mandag og fredag 19,30—21, onsdag 16,30—18.
- Rødebro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.
- Rødning. Telf. 108. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.
- Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.
- Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2631. Udlaan 10—19, lørdag dog 10—14.
Læsesal vinter 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5. — 31. 8. 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket 14—18 undtagen lørdag.
- Tinglev. Vinter: Mandag, onsdag, torsdag 19—21, tirsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, onsdag, torsdag 19—20, tirsdag 16—17, fredag 16—17 og 19—20.
- Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.
- Tønder, Richtsengade 10, telf. 206. Udlaan og læsesal vinter 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5. — 30. 9. 10—19, lørdag dog 10—16.
Børnebiblioteket 14—17, lørdag dog 14—16.
- Vojens. Telf. 41308. Mandag, onsdag, fredag 19—21.

Sønderjydske Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Frode Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen, Aaben kl. 9—12 og 13—16. (telf. 2704).

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer).

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Holbergsgade 23, København K.

Formand: Gaardejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershaab, Brovst.

Administrationschef: Fl. Tolstrup.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse: Gaardejer Einar Simonsen, Flotvgaard pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsraadskredse: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Raadgivende medlem: Jens Wollesen, Landeby pr. Løgumkloster.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Konsulent: Civilingeniør Th. Claudi Westh, Tønder.

Jordfordelingskommissionerne.

Jordfordelingskommissionen for 9. omraade, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse:

Formand: Gaardejer E. Simonsen, Flotvgaard pr. Øsby. Medlemmer: Gaardejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup og Johs. Petersen, Halk.

Jordfordelingskommissionen for 10. omraade omfattende Tønder og Aabenraa amtsraadskredse.

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev. Medlemmer: Gaardejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl og amtsraadsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

Kommissioner ang. jordlodder til husmandsbrug.

Formænd: Haderslev amt: Gdr. Viggo Larsen, Skodborg; Aabenraa amt: Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sønderborg amt: Sogneraadformand P. H. Møller, Drejby pr. Skovby/Als. Tønder amt: Gdr. Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Kammerherre Chr. Lüttichau, Tjele, Ørum (Sønderlyng).

Sekretær: H. Wraae-Jensen.
I bestyrelsesraadet: Forstander Fr. Heick, St. Jynde vad, og
forstander L. Lauridsen, Graasten.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.
Formand: Kmhr. hofjm. Chr. Lüttichau, Tjele.
Direktør: Niels Basse, Viborg.
Grundforbedringsvirksomheder: Mose- og engafdeling.
Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.
— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.
— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.
Den tekniske afdeling.
Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.
Plantningsvirksomhed: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.
Præsident: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.
Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.
I formandsskabet: Folketingsmand H. Pinstrup og gaardejer
P. Karlshøj. Sønderjyder i bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Foreningen af jydse Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.
Formand: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping. I bestyrelsen: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup. Sekretær: J. K. Haugegaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.
Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.
Bestyrelsen bestaar af de enkelte landboforeningers og de to
førstnævnte fællesleders formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.
Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Ejnar Jensen og i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Willi Raae og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Ladegaard pr. Haderslev og P. R. Madsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev, (regnsk.), husholdning: Frk. Anne Mathiesen, Haderslev. (2235 medl.*).

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Kons.: Landbrugskand. Jakob Have, Toftlund. 588 medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Kons.: Johs. Pedersen, Aabenraa, Carl Poulsen, Uge, og P. Mølgaard, Aabenraa, (regnsk.). 900 medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Konsulent: N. A. Drewsen, Hokkerup, fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs. 400 medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formand: Gaardejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug). 425 medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formand: Gaardejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug). 230 medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup. Regnskabskonsulent: P. J. Hansen, Hørup. Fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug), fru Else Hansen, Røde-Kro, (hush.). 440 medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formand: Gdr. Hans Danielsen, Gerup, Visby S.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tønder, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs. Husholdningskonsulent: Frk. Snedker, Tønder. 700 medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Formand: Forstander Fr. Heick, St. Jyndevad.

Kons.: Holger Behrends, Bylderup Bov, fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug). 400 medl.

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

12. Landboforeningen for Løggumkloster og Omegn.

Formand: Gdr. Nis Evardsen, Løggumkloster.

Kons.: Hans Jepsen, Løggumkloster, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 320 medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Gdr. P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Kons.: P. V. Johnsen, Skærbæk. 419 medl.

Husholdningsforeninger

Det sønderjydske Husholdningsudvalg.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening.

Formand: Fru Ingeborg Haldrup, Fredstedgaard pr. Haderslev. Kons. Anne Mathiesen, Haderslev. 628 medl.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost. Kons.: Fru Else Hansen, Røde-Kro.

Løggumkloster og Omegns Husholdningsforening.

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løggumkloster. 220 medlemmer.

Det blandede Distrikts Husholdningsforening.

Formand: Fru Anne Petersen, Døstrup, Sdj. Kons.: Frk. Snedker, Tønder. 820 medl.

Slogs Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, Grøngaard pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Marie Snedker ogsaa kons. for »D. bl. distrikts Hush. forening«, Nørremarksvej 6, Tønder, telf. 577.

Medlemstal: 618.

De sammensluttede Husholdningsforeninger i Aabenraa og Sønderborg Amter.

(24 lokalforeninger). Formand: Fru Ulla Pedersen, Aabenraa. Kons.: Else Hansen, Aabenraa, Jørgensgaard 23, telf. 5103

Medlemstal: 3354.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Axeltorv 1, København V.

Formand: Husmand Lauritz Nielsen, Hundstrup pr. V. Aaby. I bestyrelsen: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov. Husmand A. Schmidt. Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Kaare Milthers, København.

De samv. jyske Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus, telf. 23114.

Formand: Husmand Andreas Søndergaard, Outrup pr. Nykøbing/M. I bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov. Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Tage Nielsen, Løgumkloster, Mary Dahl Nielsen, Haderslev. 4639 medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen Sønderjyden.

Formand: Husmand Anders Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Husdyrkonsulent: Agner Christiansen, Kirkehørup. Planteavlskonsulent: Erik Knudsen, Ø. Sottrup. Husholdningskonsulent: Didde Danielsen, Tandslet. 25 foreninger. 1800 medl.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Formand: Gdr. Holger J. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.

Kons. Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens, 11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædoverføring = 45,000 køer. 95 kontrolforeninger, omfattende 3,800 besætninger med ialt 42,000 køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk malkekvæg:

Formand: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Kr. Dahlgaard Jensen, V. Sottrup.

4 omraader med kunstig sædoverføring, der tilsammen har 2599 medlemmer med 20200 tegnede køer, 46 kontrolforeninger med 20876 køer.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk malkekvæg.

Formand: Gdr. Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Kons.: B. Vinge Madsen, Vojens.

140 medlemmer. 3000 køer.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gaardejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers,
og næstformand: Gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier).

Formand: Propr. K. Røhr-Lauritzen, Demstrupgaard pr.
Sjørslev.

Direktør: H. Behnke.

Slagterier i Nordslesvig.

Andelsslagterier.

Aabenraa: Formand: Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro.
Dir.: Fr. Johansen.

Graasten: Formand: Gdr. H. H. Møller, Blans Østermark.
Dir.: H. N. Skensved.

Rødning: Formand: Gdr. R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødning.
Dir.: C. J. Rübner-Petersen, Rødning.

Sønderborg: Formand: Forpagter Chr. Nissen, V. Sottrup.
Dir.: O. F. Bagge.

Vojens: Formand: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.
Dir.: Th. Mossing Jensen.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Raadhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.

Sekretær: Direktør L. P. Frederiksen. I bestyrelsen: Gdr.
Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Formand: Gdr. A. L. Thomsen, Sofiesminde pr. Hvam.

Sønderjydsk Mejeriforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Sekretær og kasserer:
Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa (110 mejerier).

Sønderjydsk Smøreksporfor., Vojens.

Formand: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg. Dir.:
Sophus Thomsen, Haderslev. (49 mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Dir.: S. Røyggaard Pe-
tersen, Sønderborg. (46 mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Formand: Mejeribest. L. Laursen, Moselund pr. Randers.

Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskr.: Formand: Mejeribest. A. Madsen, Nybøl pr. Hjordkær.

Haderslev amtskr.: Formd.: Mejeribest. O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskr.: Formd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl pr. Ragebøl.

Tønder amtskr.: Form.: Mejeribest. H. H. Lorentzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserer-Societetets komité.

Formand: Direktør Asker Thaulow, København.

Provinshandelskammeret.

Formand: Direktør Knud Strøbyerg, Aalborg. Kammermedlem: Grosserer T. Møller, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Formand: Fabrikant M. Schaumann jun.

Aabenraa, Formand: Direktør M. Mortensen.

Sønderborg, Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder, Formand: Direktør F. Nielsen.

De samv. Købmandsforeninger i Danmark.

Formand: Købmand J. P. Jensen, Rungsted.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, fmd.: Købm. Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger.

Formand: Købmand Th. Schultz, Simmersted.

Haderslev og omegn: Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og omegn: Form.: Købm. Claus Krogh, Ø. Lindet.

Toftlund og omegn: Form.: Købm. Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og omegn: Form.: Købm. J. Agger, Aabenraa.

Graasten og omegn: Form.: Købm. W. Mortensen, Kværs pr.

Tørsbøl.

Tønder amts Købmandsforening: Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand Niels Jensen, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg amts Købmandsforening: Formand: Købmand H. Sievertsen, Ketting.

Brugsforeningerne.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Direktør M. Refsgaard Thøgersen, København. Førstedirektør cand. polit. Ebbe Groes, København. Bestyrelsens generalsekretær: cand. jur. L. Fabricius, København. Medlem af repræsentantskabet: Gaardejer Laur. Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: Aage Kappel, Sønderborg.

Ialt 1922 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 70 foreninger.

IV. Haandværk og industri

Haandværksraadet. Fællesrepræsentation for dansk haandværk.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Formand: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I bestyrelsen: Smedemester Harald Christensen, Haderslev, snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, snedkermester M. Høyberg-Larsen, Aabenraa, snedkermester Jacob Jacobsen, Ulkebøl, slagtermester A. Schmidt, Skærbæk, og tømrmester O. N. Bredahl, Tønder.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa Haandværker- og Industriforening. Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og omegns Haandværkerforening. Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening. Formand: Bygmester Manner Jacobsen.

Haderslev Haandværkerforening. Formd.: Murermester Johs. Hansen.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening. Formand: Bygmester Peter Villadsen.

Tønder Haandværkerforening: Tømrmester O. N. Bredahl.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, H. Hansen.

Repræsentantskabet: Formand: fhv. borgmester Holger Fink, Aabenraa, næstformand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet, fabrikant M. Schaumann, Haderslev, gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, gdr. H. M. Boesen, Søndernæs, gdr. Hans Lyck, Varnæs, fhv. landdagsmand Nis Nissen. Aabenraa, gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, gdr. Jakob Ravn, Simmersted, gdr. J. H. Østergaard sen.,

Gabøl, gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, gdr. H. Petersen, Iller, muremester Johs. Hansen, Haderslev, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Schmidt, Tønder, gdr. N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk.

Vest- og SønderjydsK Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Chr. Christensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gdr. Chr. Abildtrup, Trøstrupgaard, Herborg pr. Videbæk.

Repræsentanter for Søndejylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, gdr. Poul Outzen, Ellum, og gdr. Peter Nielsen Pedersen, Oxlundgaard, Harreby pr. Fole.

JydsK Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Nissen, Nustrup, for Haderslev amt.

Ny jydskE Kjøbstad-Creditforening, Aarhus.

Direktion: cand. jur. O. Hjelm, adm. direktør, landsretssagfører Otto Larsen og arkitekt Ejnar Poulsen. Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, dir. J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

JydsK Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktion: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, muremester P. Rose Jensen, Randers.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør, medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Skibbroen 10, Tønder. Direktør: P. Hinrichsen. Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linnert, Møgeltønder.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: adm. dir. Olrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, kammerherre, dr. A. V. Karberg, fhv. bankdirektør O. Bech, direktør O. Buhl og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, statshusm. Andreas Friis, Keldet og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gdr. Refslund Poulsen, formd., gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding. Fra Aabenraa amt: fhv. borgmester Holger Fink, formand, gaardejer Chr. Christensen, Røde Kro, gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: Amdraadsmedlem Anders Schmidt. Faverholm, formand, gaardejer Chr. Schmidt, Dybbøløsten, sparekassedirektør P. Blomgren, Nordborg, og amtsraadsmedlem F. Johansen, Basaa. Fra Tønder amt: Fhv. landtingsmand H. Jepsen Christensen, formand, bagermester Thorvald Petersen, Tønder, gaardejer Karl Posselt, Møgeltønder.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg. Næstformand: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro. Sekretær: gdr. Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Forretningsfører: V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Maa jages hele aaret:

Egern, grævling, husmaar, (skovmaar er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (paa øerne dog fredet fra 1. marts—31. juli), ræv, sæler og væseler.

Maa jages til følgende tider:

Raabuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Daahjort og kronhjort.....	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Raabuk og sikahjort, raa og sikahind	1. okt.—31. dec.
Daahind, kronhind og disses kalve..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmaar og flagermus.

FUGLE

Maa jages hele aaret:

Graaspurv, husskade, krage, raage og alle vildgæs (undtagen bramgaas og kanadisk gaas, der er totalfredet, samt graagaas, der kun maa jages fra 1. august—31. december).

Maa jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmaager og skarver	1. aug.—30. april
Blisgaas	1. aug.—31. dec.
Regnsøver	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), graagaas, huldue, ringdue, skovskade, vadefugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsnepe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Maager (undtagen havmaager) og taffeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, kærhøge, spurvehøg og vandrefalk	1. aug.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.

Dykænder (undtagen ederfugl, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere og taffeland)	1. sept.—28. febr.
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevaage, kjo- ver, lappedykkere, lommer, alm. musvaage, skalleslugere, storm- fugle, sjagger, solsort og andre drosler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april
Fasan	1. okt.—31. dec.

Totalfredet: Bramgaas, gravand, gøg, kanadisk gaas, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altsaa: alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvaage og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, tranetrapper, turteldue, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) maa fra motorbaad ikke jages fra 31. maj—1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele aaret.

Angaaende lokalfredninger henvises til jagtbladene.

PORTO-TAKSTER

Indlandet.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede.....	30 øre	20 øre
over 50—250 gr. —	40 øre	25 øre
over 250 gr.—1 kg —	70 øre	
Brevkort , enkelte, —	20 øre	15 øre
med betalt svar —	40 øre	30 øre
	Rene tryksager	tryksager m. til- ladte tilføjelser
Tryksager indtil 50 gr	8 øre	12 øre
over 50—250 gr.	12 »	20 »
over 250 gr.—1 kg	50 »	50 »
Do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.		
Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 gr. frankerede		12 øre
50—250 gr. —		20 »
250—500 gr. —		50 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg. koster 50 øre. 45 × 20 × 10 cm. Rulleform 45 × 15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal paategnes »brevpakke«.

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 40 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden de almindelige porto erlægges 30 øre. Paa konvolutten skal der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonal kryds.

Søndagsbreve udbringes kun i postkontoreernes bydistrikter og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibreve , beløb indt. 1000 kr. 70 øre	}	+ brevporto som ovenfor anført for breve af samme vægt
Beløb 1000—2000 Kr. .. 80 »		
» 2000—3000 Kr. .. 90 »		
» 3000—4000 Kr. .. 100 »		
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.		

Pakker. Største vægt 50 kg, største maal som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- ell. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone- porto	Nærzone- porto
indtil 1 kg	75 øre	} 65 øre
over 1—3 kg	95 >	
> 3—5 >	110 >	
> 5—6 >	150 >	
for hvert kg mere, yderligere	40 >	

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. omraader:
Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer:
Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, naar afsendelsesposthus og adresseposthus enten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland faas ved henvendelse paa posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For anbefaling af pakker betales yderligere 40 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres

Ipakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 10kr.....	30 øre
beløb 10—100 kr.	50 >
> 100—300 >	60 >
> 300—1000 >	70 >
Indbetalingskort (Giro)	30 >
Postoprævninger. Beløb indtil 25 kr.	70 >
beløb 25—100 kr.	80 >
> 100—300 >	90 >
> 300—1000 >	100 >

Paa postgiroblanketter

indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.

Over 1000—10.000 kr. 50 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr. *)
Andre forsendelser	100 øre	5 >

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

Udlandet

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil	20 g 30 øre	60 øre	Største vægt
—	250 - 60 »	pr. overskydende	2 kg
—	500 - 100 »	20 g 35 øre	
Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter hele vægten.			
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 »	70 »	
Tryksager, pr. 50 g	12 »	12 »	3 kg (en enkelt bog dog 5 kg.)

Alm. pakker:

	USA (direkte skib					Norge (via Sverige)				Sverige			
	1 kg	2 kg	3 kg	4 kg	5 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg
øre:	310	540	730	960	1150	200	300	400	800	170	250	340	660
	Finland (via Sverige)					Island							
	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg		1 kg	3 kg	5 kg	10 kg				
øre:	240	360	470	950		250	350	460	880				

Udlandstakster iøvrigt: Spørg postkontoret, telf. 3838.

Banepakker.

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgsteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, naar de er paaklæbet banemærker, som nedenstaaende skema viser:

Pakker og vægt					Befordringsafstand	
					under 120 km	mindst 120 km
	indtil	5 kg		80 øre	110 øre
over	5 kg	»	10 »	125 »	175 »
	»	10 kg	»	15 »	175 »
	»	15 kg	»	20 »	225 »
	»	20 kg	»	25 »	275 »

Drægtigheds-Kalender

Finder Farring Sted	kan Fødselen ventes hos			Finder Farring Sted	kan Fødselen ventes hos		
	Hoppe	Ko	So		Ko	Faar	So
1 Jan.	2 Dec.	7 Okt.	23 April	1 Juli	7 April	30 Nov.	23 Okt.
5	6	11	27	5	11	4 Dec.	27
9	10	15	1 Maj	9	15	8	31
13	14	19	5	13	19	12	5 Nov.
17	18	23	9	17	23	16	9
21	22	27	13	21	27	20	13
25	26	31	17	25	1 Maj	24	17
29	30	1 Nov.	21	29	5	28	21
2 Febr.	3 Jan.	8	24	2 Aug.	8	1 Jan.	24
6	7	12	28	6	12	5	28
10	11	16	2 Juni	10	16	9	2 Dec.
14	15	20	6	14	20	13	6
18	19	24	10	18	24	17	10
22	23	28	14	22	29	21	14
26	27	2 Dec.	18	26	2 Juni	25	18
3 Marts	3 Febr.	6	24	30	6	29	22
7	7	12	29	3 Sept.	9	2 Febr.	25
10	11	16	2 Juli	7	13	6	29
14	15	20	6	11	17	10	3 Ja .
18	9	24	10	15	21	14	7
22	23	28	14	19	25	18	11
26	27	2 Jan.	18	23	29	22	15
30	2 Marts	6	22	27	3 Juli	26	19
3 April	5	9	26	1 Okt.	7	1 Marts	23
7	8	12	29	5	11	4	27
11	12	17	3 Aug.	9	15	8	31
15	16	21	7	13	19	12	5 Febr.
19	20	25	11	17	23	16	9
23	24	29	15	21	27	20	13
27	28	3 Febr.	19	25	31	24	17
1 Maj	3 April	7	23	29	4 Aug.	28	21
5	6	11	27	2 Nov.	8	1 April	24
9	10	15	1 S-pt.	6	12	5	28
13	14	19	5	10	16	9	3 Marts
17	18	23	9	14	20	13	7
21	22	27	13	18	24	17	11
25	26	2 Marts	17	22	28	21	15
29	30	6	21	26	2	25	19
3 Juni	3 Maj	9	24	30	6	29	23
6	7	12	28	4 Dec.	10	3 Ma	27
10	11	16	2 Okt.	8	14	7	31
14	15	20	6	12	18	11	4 April
18	19	24	10	16	22	15	8
22	23	28	14	20	26	19	12
26	27	2 April	18	24	30	23	16
30	31	6	22	28	4 Oct.	27	18

Beregningskema: Hoppe 336 Dage (÷ 1 Maaned + 1 Dag)
 Ko 280 Dage (÷ 3 Maaneder + 8 Dage)
 Faar 158 Dage (+ 5 Maaneder)
 So 114 Dage (+ 3 Mdr., 3 Uger og 1 Dag)

1 Maaned = 30,5 Dage

MARKEDSFORTEGNELSE 1955

Vejle amt.

- Blaahøj**, 13. sept. heste.
Brande, 1. marts, 5. april, 3. maj, 22. juli, 6. sept. og 11. nov. heste.
Egtved, 2. maj og 6. okt. heste.
Give, 15. febr., 15. marts, 22. april, 8. juli, 2. sept., 27. okt. og 17. nov. heste. Hver tirsdag marked med kreaturer.
Jelling, 27. sept. heste.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.
Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 3. febr., 14. og 28. april og 22. sept. heste.

Ringkøbing amt.

- Dalager**, 13. april, 25. aug. og 14. okt. heste.
Herning, 12. jan., 4. febr., 4. marts, 12. april, 3. maj, 24. juni, 16. juli, 26. aug., 7. okt., 4. nov. og 14. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for kreaturer.
Holstebro, hver mandag eksportmarked for kreaturer. Hver torsdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og grisemarked. 14. jan., 11. febr., 18. marts, 15. april, 4. maj, 9. juni, 22. juli, 8. sept., 14. okt. og 18. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Lemvig, hver torsdag marked for heste og kreaturer.
Sdr. Bork, 11. okt. kreaturer.
Skjern, 10. febr., 21. marts, 22. juli og 8. nov. heste og kreaturer. Hver onsdag marked for heste og kreaturer.
Tarm, 26. april, 14. sept. og 12. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg .
Ulfborg, 27. april, 31. aug. og 13. okt. heste og tuberkulosefrit levekvæg.
Videbæk, 7. marts og 22. aug. heste; 22. april og 21. okt. heste og kreaturer.
Vinderup, 26. april og 5. okt. heste.

Ribe amt.

- Bramminge**, 9. febr., 25. april, 13. sept. og 16. nov. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Brørup, hver mandag marked for heste og kreaturer. 12. marts, 5. maj og 22. sept. heste.
Bække, 11. maj og 23. sept. heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med kreaturer.

- Grindsted**, 10. marts, 28. april, 12. maj, 29. juni, 23. juli, 1. sept., 11. okt. og 19. nov. heste. Hver mandag marked for heste og kreaturer. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
- Holsted**, 3. jan., 14. april, 29. aug. og 9. nov. heste og kreaturer.
- Ribe**, 11. marts, 15. april, 13. maj, 5. aug., 9. sept., 14. og 28. okt. og 11. nov. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekvæg. Hver mandag marked for kreaturer.
- Varde**, 11. jan., 3. febr., 3. og 17. marts, 9. og 21. april, 20. maj, 10. juni, 12. juli, 11. aug., 7. og 21. sept., 5. og 19. okt., 9. nov. og 14. dec. heste og tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Torvedag hver torsdag.
- Vejen**, 20. april, 24. juni og 14. sept. heste.
- Vorbasse**, 2. april, 21. juli og 10. okt. heste.
- Ølgod**, hver mandag heste og kreaturer.

De sønderjydske landsdele

Haderslev amt.

- Gram**, 11. maj, 20. juli og 19. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
- Haderslev**, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt.

- Aabenraa**, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer. 22. febr., 19. juli og 13. dec. heste.
- Hellevad**, 4. maj og 12. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og heste.
- Klipleve**, 14. april og 8. sept. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Sønderborg amt.

- Sønderborg**, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.

Tønder amt.

- Arnum**, 2. maj og 5. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
- Løgumkloster**, 22. marts, 21. juni samt 16. aug. heste.
- Skærbæk**, 26. april, 3. maj, 4. og 18. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Hver onsdag marked med heste og kreaturer.
- Tønder**, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 11. marts, 15., 22. og 29. april, 7., 13. og 20. maj, 1. juli, 5. aug., 2. og 16. sept., 7., 14. og 21. samt 28 okt., 4. og 11. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Dydske Tidende

*hvor man ser
hvad der sker*

Kontrolleret Netto - Oplag 1. Halvaar 1954:

Hverdage 27,601

Søndage 33,803

I N D H O L D

	Side
<i>Martin A. Hansen</i> : Brudgommen	1
<i>August F. Schmidt</i> : Bemærkninger om Jakob Knudsens søn- derjydske arbejder	19
<i>Carl Roos</i> : Hvor heden begynder — — —	26
<i>Martin N. Hansen</i> : Hanekamp i Varnæs	34
<i>Hans Vald. Gregersen</i> : Sønderjyden Nis Hanssen »Bondesøn«, patriot, skolemand og præst	37
<i>K. M. Gubi</i> : »Øver æ Liin«	57
<i>Marie Boesen</i> : Sølvstøjet	66
<i>Morten Kamphøener</i> : Hos kongen og hertugen	72
 Mindeord:	
<i>C. J. Bech</i> : Andreas Svendsen, Skærbæk	79
<i>L. P. Christensen</i> : Hans Meng, Flensborg	81
<i>K. L.</i> : Peter Petersen Schmidt, Lavensby	82
<i>Hans Krog</i> : Theodor Hansen, Christiansfeld	84
— s.: Peter Ingvert Iversen, Bønderby	85
<i>N. P. Nielsen</i> : Hans Lorenzen, Bredebro	86
— g.: Jens Jensen, Soed	88
x.: Hieronimus Andersen	89
<i>K. M. G.</i> : Jerrenius Gubi, Bevtoft	90
x.: Nikolaj Nissen	91
<i>H. Hunger</i> : Nicolai Jensen, Søgaard	92
<i>Reinhold Hansen</i> : Andreas Thomsen, Skodsbøl	93
<i>N.</i> : Hans Frederiksen, Egen	94
<i>N. P. Nielsen</i> : N. C. Nissen, Augustenborg	95
x.: Jes M. Jessen, Tiset	96
Regering og folketing	97
Nationale foreninger og institutioner	98
Erhvervs-institutioner og organisationer	104
Jagttabel	114
Porto-takster	116
Drægtigheds-kalender	119
Markedsfortegnelse 1955	120

Aabenraa

Sønderjyllands største og ældste Specialforretning

Dansk Maskinoplæg ^{A/S}

Jørgen M. Hansen

Aabenraa - Nørreport 3 - Telefon 2044

Billigste Priser . Bedste Betalingsbetingelser
Største Garanti

Største Lager i det sydlige Jylland af Reserve-
dele til alle Slags Landbrugsmaskiner

„CERES”

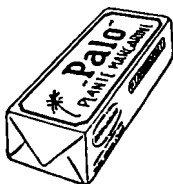
Korn- og Foderstofforretning . Aktieselskab

Aabenraa - telefon 21321*

**Vi har de rigtige møbler
til den helt rigtige pris**

Nørreport 15 . Telefon 23400 . Aabenraa

Palo
PLANTEMARGARINE

**Forlang den hos
Deres købmand . . .**

Aabenraa Margarinefabrik
Telefon 2469

J. P. Top's Eftf. A/S

AABENRAA

Telefon 3054 - 3055 — grundlagt 1897

JERN og STAAL

SMEDEARTIKLER

LANDBRUGSREDSKABER

CENTRALVARME- og

SANITETS-ARTIKLER

HUSK! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj
og gummistøvler til damer og herrer
køber De **BEDST OG BILLIGST** hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skotøj
SØNDERTORV
TELF. 2356 - AABENRAA

Spisestuer

Dagligstuer

Soveværelser

Jensen & Larsen
INDEN 1912 N. NYVING-LAUSØN
AABENRAA
FUNDAT. 1898
FORSKUNGSVEJ 1

Konfektionsfabriken

Kofa A/S

Aabenraa . telf. 2915 - 2916

Fabrikation af:
HERREKLÆDER og ARBEJDSTØJ

A/S Sønderydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Klinkbjerg 1 - Aabenraa

telefon 3047

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkaar. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslaaede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol —

C. F. Rosenvold

SADELMAGER

Søndergade 6 — Aabenraa — Telefon 2116

Mangler De kontorartikler og kontormaskiner?

Asmus Schultz

William Boje's Eft.
Grundlagt 1905

Aabenraa — Telefon 3526

har det hele!

^{A/S} **HOFFGAARD**

Grundlagt 1844 - Aabenraa

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR

KONFEKTION

C. C. Rode Grundlagt 1865 - Indehaver Chr. Rode
JUVELER og GULDSMED

Storegade 28 - Aabenraa - Telf. 2260

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

Aabenraa

Telefon 2069

*ER TERNINGEN KASTET
ER DER VELSMAG I SUPPEN!*

BULLOX
KØDBOUILLON

A/S Dansk Kødextrakt Co.

Aabenraa

Telf. 2909

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

A A B E N R A A

Telefon nr. 2018 (5 linier)

Aktiekapital kr. 1.000.000,00

Reserver ca. kr. 1.600.000,00

Afdelinger:

Bolderslev ..	Telefon 4526	Hjordkær ..	Telefon 6521
Felsted	Telefon 7609	Krusaa	Telefon 9549
Hellevad	Telefon 7313	Padborg	Telefon 9333
Varnæs	Telefon 8145	Røde Kro ..	Telefon 6216
Løjt Kirkeby ..		Telefon 7127	

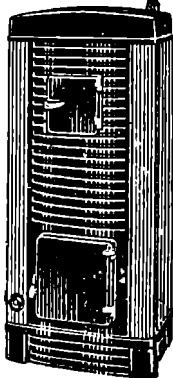
HERRE *Magasin* ★ ★ ★
CHR · J · CHRISTIANSEN

AABENRAA TELEFON 2405

skift til
HESS-
O-MATIC

— den tænkende kakkelon, der
passer sig selv.

De har konstant varme uden fyringsbesvær, uden kakkelo-ovnsgriseri og uden store brændselsregninger, når De skifter til den termostattyrede HESS-O-MATIC.

Pat. anm.

Johs. Paulsen
♂
AABENRAA
TLF. 3050

Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeri-Tidende

Organ for det sønderjydske
land- og mejerlbrug

Tegn abonnement
gennem posthuset

Tryksager saa

Hejmdals
Bogtrykkeri

Aabenraa

Telefon 3132 (5 lin.)

Peter Jessen
AABENRAA

Aabenraa

Andels - Svineslagteri

Telefon 23923

Har De en **hygekrog**, hvor De rigtig kan slappe af efter dagens arbejde?

Hviler De ordentlig i Deres **senge**, og giver Deres øvrige møbler Deres sind ro og hvile?

Det er meget vigtigt i vor forjagede tid at have et harmonisk sted at trække sig tilbage til —

Lad

J. Skovs Møbellager — v. Th. Iversen — Aabenraa
hjælpe Dem at montere Deres hjem med

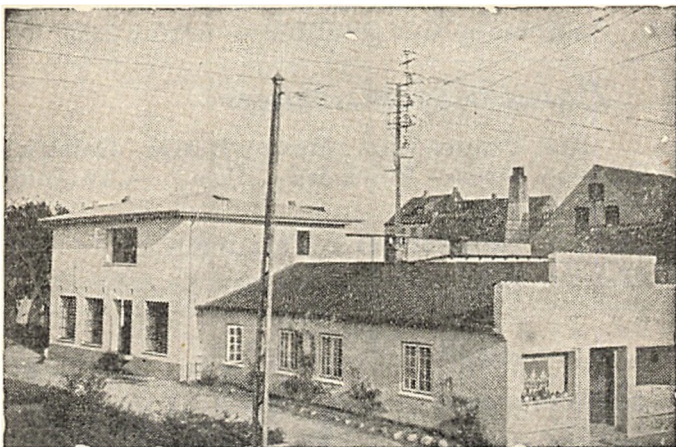
MØBLER DE KAN LI'
FRA NYBRO NR. 10

Cimbria

Tømmerhandel - Aktieselskab

Telefon 22000*

Aabenraa

Central Mejeriet, Aabenraa
anbefaler sine 1. kl.s produkter

Harald Bo Bojesens Boghandel

Telf. 3352 AABENRAA Telf. 3352

Anton Nielsen

Søndergade 7 - Aabenraa - telf. 2327

ENESTE SPECIAL-HVIDEVARE- og
UDSTYRSFORRETNING paa pladsen

Alt i ISENKRAM og SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa — COLOSSEUM — telefon 2800

Landbrugsmaskiner

Køb kvalitetsvarer: Massey-Harris - Holbæk -
Taarup - Benco - Villemoes - „Fiona“ - „Nuffield“
Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN

Telefon 2638 — Maskinforretning — Aabenraa

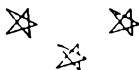
Specialforretning i

tobaksvarer

og spirituoser

Stort udvalg i piber

A. Weibeck
AABENRAA
TLF. 3480

Radioapparater - lysekroner og
elektriske artikler

Moderne briller leveres efter lægerecept.
Leverandør til sygekassen.

Carl A. Lassen

A. Thomsens efft.

Urmager og guldsmed. Nørreport 20. Aabenraa. Telf. 3058

Lorenz Hansen jr.

A A B E N R A A

T E L E F O N 2 1 3 8

Gælder det TRICOTAGE — saa

Sønnichsens Varehus

STOREGADE 13 - AABENRAA - TELEFON 2709

J. Thorsmark

Indeh.: Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Telefon 2623

Guld- og sølv-
varer

Ure og optik

Briller leveres efter
lægerecept

v. Brdr. Andersen

Aabenraa

Telefon 2026

Jasmunds

Kiosker og Papirhandel

Telefoner 2812, 2244, 2888, 2809

AABENRAA

Aabenraa

Iscrem-

Fabrik

anbefaler sine 1. kl. varer

Telefon 2137

Blomster fra **»NIZZA«**

Siden 1874

CARL HASS jr.

Telf. 2104 - Nørreport - Aabenraa

PETER DAMBERG
Ridemanns Off

Vestergade 3, Aabenraa, telf. 2157

**Glas
Porcelæn
Køkken-
udstyr**

Vi har det største udvalg i imiteret gulvbelægning i metermaal, afmaalte tæpper, løbere i flere bredder, voksdug for enhver smag, gulvmaatter i alle størrelser, og gælder det tapet, er dette ogsaa vort speciale.

Niels A. Nielsen & Søn

Tapet- og farvehandel. Indeh. H. H. Nielsen,
Ramsherred 10. Aabenraa. Telf. 3128.

Graasten

Uldall-Jessen

Graasten — Telefon 1056

Alt i manufaktur

Magasin du Nord

Alfred Johansen

Graasten — Telefon 1074

GRAASTEN BANK

Telefon 1415 (5 lin.)

med afdelinger i Padborg, Krusaa, Kliplev,
Ullerup, Bovrup, Egernsund og Holbøl

Udfører alle bankforretninger

J. LAUSTEN

Isenkram — glas — porcelæn — barnevogne

Telefon 1044 — Graasten

Tricotagehuset
GRAASTEN · TLF. 5833
NYGADE 16
H. P. TYGESEN

Køb Deres
trikotage i

**Special
forretningen**

Drik

Slots-Rom

det er dog stadig den bedste

ANDREAS M. C. HOLST's EFTF., GRAASTEN

Carl C. Biehl

Graasten - Telf. 1016 - Papir en gros - Bogtrykkeri

Sønderborg

Helmer & Jørgensen

Indeh.: Viggo Jørgensen & Søn

Sønderborg - Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drenge-
beklædning

Vær moderne
køb i

*Magasin
du Nord*

Jørgen Andersen, Sønderborg, tlf. 1945

Axel Helmer

Kongelig Hofleverandør

Telefon 3777

Jsenkram Glas Porcelain

Kulhandel Aktieselskab

SØNDERBORG

Telefon 2141 (fl. linier)

J. N. Mailand A-S

Vinhandel

Sønderborg, telf. 3511

Mailands

Gammel R O M

Mailands V I N E

**Forlang dem
hos Deres købmand**

Folkebanken for Als og Sundeved

SØNDERBORG

Aktiekapital og reserver kr. 2.100.000

Telefon 3700

J. H. Koch

Sønderborg

Grundlagt 1897 — Telefon 3031 og 3032

Manufaktur

Udstyr

Trikotage

Den Danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

Alle bankforretninger udføres

Jørgen Otsens Bogtrykkeri

Kastanieallé - Sønderborg - Telefon 2969

A-S BROK & CO.

Sønderborg - Telefon 3176 og 3177

Byggematerialer og støbegods

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel - Sønderborg - Telefon 3800

Bøger i stuen — Kunst paa 1. sal

Hans Hansen & Co. ^{A/S}

Telefon 2772 - Sønderborg

Det førende handelshus

Byens største udvalg

Alsisk *Frøavl A-S*

Sønderborg

KONTOR - LAGER - RENSERI og TØRRERI
Frøsalg af de bedste stammer under statsfrøkontrollens
selvvirkende kontrol — Paalidelige avlere antages af
mark- og roefrø. — Endvidere tegnes avl af rapsfrø m. m.

Henvendelse til **kontoret, telefon 3618,**

eller til **konsulent Fr. Slipsager, telf. Fynshav 3**

Haderslev-Vojens

Michelsen & Jacobi

Haderslev - Peter Orbesen - Telefon 22221

**Manufakturvarer — Dame- og børnekonfektion
Herre- og drengekonfektion — Skotøj — Tæpper
Gardiner — Sengeudstyr**

HADERSLEV BANK

AKTIESELSKAB

Grundlagt 1875.

Byens og egnens ældste bank
Aktiekapital og reserver over 3.5 mill. kr.

Filialer: RØDDING og TOFTLUND - Kontorsteder: Agerskov,
Christiansfeld, Gram, Skodborg, Sommersted, Vojens

J. S. CHRISTENSEN

AKTIESELSKAB — HADERSLEV

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

Trælast

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparationsværksted
Jomfrustien 2
Haderslev

Haderslev Kul- og Koks-Kompagni

AKTIESELSKAB

Telefon 22012 (3 lin.) — Kontor Nørregade 27

HANSEN & CHRISTIANSEN

HADERSLEV

Kolonialvarer en gros
samt indenlandske husholdningsartikler

Telgr.-adr.: »Arimo«

Telefon 22329

Vare- mærke

Radiomagasinet

v. E. Rasmussen . Nørregade 15 . Haderslev . Telefon 22083

Alt i radio, smalfilm og foto. Stort udvalg i grammofooner og plader

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

Nørregade 25 - Haderslev - Telefon 22371

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32

udfører alle slags sparekasseforretninger

Ole Jensens bageri

anbefales

Gaaskærgade Haderslev - Telefon 22670

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2

Haderslev

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32

udfører alle slags sparekasseforretninger

Aksel Nielsen

GARN OG TRIKOTAGE
Telefon 22909 - Haderslev

ALPINA

Peter Henningsen

Haderslev - Telefon 22169
URE-, GULD- og SØLVVARER

J. B. Jørgensen

Telefon 22729 - Haderslev - Telefon 22729
GARN & TRIKOTAGE

V. Fahrendorff & Søn

Nørregade 20 - Haderslev - Telefon 22644
GULD - SØLV - URE - OPTIK

Paul Christiansen & Søn

✂ **Bygningsartikler**

Haderslev - Telefon 23570

Taler man om tryksager

Winds Bogtrykkeri

Haderslev

Naar De vil spare penge

bør De købe Deres manufakturvarer,
trikotage, skotøj hos

A. HUNDEVADT, Haderslev

✧ Landsdelens stormagasin

Kul, koks og briketter

Holm & Molzen ¹/₅

Haderslev

Telefon 23701 (3 lin.)

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

HADERSLEV-AFDELING

Bispegade 13 - Telefon 23232

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

**modtager indskud til højeste forrentning paa folio,
Indlaan paa opsigelse**

**Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for skolesparekasser. Som gaver
ved hjemmets fester (daab, fødselsdag og konfirmation) anbefales
sparekassebøger i pragtbind.**

RESERVERET

Viggo Jacobsen

Nørregade 46 - Haderslev - Telefon 22965

Kolonial og delikatesse

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7 - Telefon nr. 22544

Indlaan

modtages til bedst mulig forrentning

Udlaan

hypoteker, haandpant, kaution, kassekreditter

Vojens Andels-Svineslagteri

Telefon *41111

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Trøelasthandel

Vojens - Telefon 41315

Toftlund - Brandrup - Agerskov

Eva Margarine

A. BERG — TOFTLUND — Telf. 45
TUBORG-DEPOT

A. H. ULLERUP & SØN

TOFTLUND

Kolonialafdelingen: telf. 20 - Postgiro 42923
Isenkramafdelingen: telf. 190 - Postgiro 8599

CHR. TANDRUP

Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund — — — Telefon 102

Velklædt — saa

OTTO FREJ

Toftlund, telf. 58 - Skræddermester - Kem. tøjrensning

Hagelskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) reservekapital ca. 70,000

Indmeldelser modtages af tillidsmændene
kredsformændene og ved henvendelse til
TOFTLUND - Telefon 28

Math. P. Høeg

Toftlund

LAVER ALT I TRÆ!

P. OLESEN

Telefon 35 — Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

PETER HENRIKSEN

Aut. forhandler

Toftlund

Ducolakereri

Bedre kaffe næppe end den fra

JEPPE

telefon Toftlund 180

Frosch's Hotel

Toftlund - - - telefon 17

Værelser med varmt og koldt vandt — 1. kl.s køkken
Reel betjening

Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund — telefon 68

CARL TRUELSEN

AGERSKOV — — — telefon 3

KOLONIAL!

Chr. Jensen

v. Søren Jensen

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR — — KONFEKTION

Toftlund, telefon 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

telefon 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

Tirslund Brugsforening

telefon Bevtoft 44230

Thomas Bojsen, »Frem«

BRANDERUP . telefon 1

KOLONIAL

KORN- og

FODERSTOFFORRETNING

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/ V. Madsen

bringes i velvillig erindring.

KOLONIAL: telefon 15.

Skodborg

Skodborg Korn- og Foderstofforretning $\frac{1}{5}$

telefon 4

KORN - FODERSTOFFER - KUNSTGØDNING

Rødning

Rødning Møbelmagasin

MØBLER for alle hjem — — — Ligkister paa lager!
Snedkermester S. A. SØRENSEN - telf. Rødning 27.

P. Lindberg

maskinforretning

RØDDING

telefon 34

Hans Christensen, Østergade

Kolonial — vin — konserves Tobak og cigarer
RØDDING - telefon 61

Carl Overbeck

OPTIK . URE . SØLV . GULD

RØDDING — telefon 169

Hans Juhl - Rødning - Telefon 20

møbelsnedkari — møbelmagasin

Lager af ligkister — Alt bygningsarbejde udføres!

Rødning Andels-Slagteris udsalg

RØDDING: telefon 9

GRAM: telefon 75

MANUFAKTUR . TRICOTAGE . SENGEUDSTYR

OR *Frandsen*
V. I. C. NØRGAARD
RØDDING

et godt sted at handle

J. BOYSENS bageri og konditori

Søndre Allé Rødding telefon 76

Alt i friskbagt WIENERBRØD , KONDITORKAGER

Chr. Gundesens

kolonial- og delikatesseforretning

RØDDING - telefon 168

STORT UDVALG I VINE og SPIRITUOSA

M. Hansen's

MANUFAKTUR- og KONFEKTIONSFORRETNING

Rødding telefon 55

Colfach

HERREEKVIPERING

MODE - MANUFAKTUR - KONFEKTION

grundl. 1880 Rødding telef. 8 og 216

Har altid det største udvalg — den bedste vare

— — — — den billigste pris!

Andelsbanken

RØDDING — telefon nr. 75 og 91

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Gram Tæppefabrik A/s

telefon 28

GRAM

Olaf Aastrup's efterfl.

Julius Hansen

Gram - - telf. 43

Mode

Manufaktur

Konfektion

ALT I PRIMA SENGETØJ

Gram Teglværk

anbefaler sine DRÆNRØR og MURSTEN

N. TIMMERMANN - Gram Savværk

træløst og savværk — alle bygningsartikler — kul

Kontor: telefon Gram 26 og 260 - privat: telefon Gram 162

Postkonto 9474

Bankkonto: Gram Bank

URE . GULD . SØLV . JUVELER

PETER JESSEN - Gram

Slotsvejen

telefon 70

H. P. JØRGENSEN

kolonial - vin - konserves - porcellæn og isenkram

BRÆNDSTRUP telefon 23 (post Gram)

Tønder Mejeri

v/ Chr. Petersen

Storegade 12 **Ehm Christensen** Tønder

Telefon 2 11 43

Manufakturvarer bedst og billigst — Husk vort fjerrenseri

JOHS. PAULSEN SCHMIDT

Østergade 2

Telefon 2 13 49

Papirvarer - kontorartikler - fotoartikler - regne- og skrivemaskiner - duplikeringsanstalt

Blenners Dampvaskeri

Skibbrogade 2

TØNDER

Telefon 2 22 68

FEST - GAVEN

Østergades ur- og guldsmedeforretning

H. S Ø R E N S E N - grundlagt 1900

Reparationer af ure udføres hurtigt og solidt

Østergade 14 — Tønder — Telefon 2 22 81

Aksel Michelsen

Tønder Vest — Telefon 2 11 11*

Kul- og trælasthandel

Formbrændselsfabrik — Støbegods — Cementvarefabrik

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

Bøger, papir, kunst — Anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 — TØNDER — Telefon 2 15 50

BOGTRYKKERI — BOGBIND

Tønder Kafferisteri A/S

Telefon 2 23 17

TØNDER

Telefon 2 23 18

Tønder Landmandsbank A/S

Tønder

Kontorer i Skærbæk, Ballum, Brede, Brøns,
Bylderup-Bov, Frifelt, Højer, Tinglev, Sød

Alle bankforretninger udføres

Peter Kjær urmager og optiker

Vestergade 26 . Tønder . Telefon 21006

Ure og briller . Guld- og sølvvarer.

Hotel Tønder

Byens førende hotel

Telefon 2 11 30

Højer

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. Kjærby A-S - Højer

Leverer kun gennem forhandlere

Løgumkloster

Kolonial . Konserver . Vin . Spirituosa
købes hos

H. BLAABJERG, Løgumkloster . telefon 95

HUSK! Julehefter . lommebøger . almanakker . Største udvalg i nye bøger . kontorartikler og Mont Blanc-penne.

Løgumkloster Boghandel v/ Gunder Nissen . telf. 78

CHR. PORS - LØGUMKLOSTER - tlf. 205

Dampfarveri og kemisk tøjrensingsanstalt
Uldvare- og trikotageforretning

JENNY EVARDESEN'S BOGHANDEL

Løgumkloster - telefon 57

Alt i skøn- og faglitteratur . billeder keramik fotoartikler

RUDOLF PRASSE skrædderforretning

Vindmøllegade, Løgumkloster

Lager og værksted for

Cykler - Symaskiner - Barnevogne - Knallerter

KNUD LARSEN - Løgumkloster - telf. 171

Løgumkloster Bank

aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

telefon 18

Agentur i Bedsted Lø — Alle bankforretninger udføres

Enhver husmoders ønske er at faa vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

telefon 267

Hurtigt — behageligt — økonomisk!

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR - SENGEUDSTYR - TRIKOTAGE -

DAME- og HERREKONFEKTION

CONRAD LANGWADT - Løgumkloster - telf. 32

**Er De ikke medlem af
Sprogforeningen,
saa indmeld Dem!**

↓

↓

↓

Dette sker

↓

↓

ved et postkort,

↓

↓

der

↓

↓

adresseres til

↓

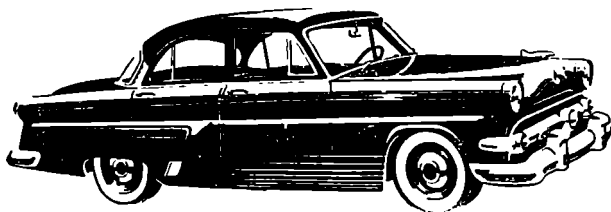
↓

↓

SPROGFORENINGEN

Aabenraa

Medlemsbidraget er 2 kroner aarlig

DET ER UFORSVARLIGT

at eksperimentere med reparation af Deres vogn
Ligegyldig om det er en stor eller lille reparation,
vil De hos os opnaa den bedste service. Lad os
forlænge Deres vogns levetid.

Svend Wæver $\frac{1}{2}$

Haderslev, telf. 23475 — Aabenraa, telf. 3008

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

HADERSLEV

Udlån pr. 31. marts 1954:

222.868.785 kr.

Reserver: 13.892.362 kr.

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON *1211

Udsalg i:

Graasten

Telefon 1211

Tinglev

Telefon 4007

Padborg

Telefon 9303

